जल, जमीन र जंगल हाम्रो सरोकार, कृषि क्षेत्रको विकास अर्थतन्त्रको आधार

कृषि जर्नल

Agriculture Journal

मासिक

कृषि जर्नल २०८२ जेठ (krishijournal–2025, (May-June)

ऐतिहासिक जुगेडी किसान (संघर्ष) परिचय :

चित्रबहादुर श्रेष्ठ किसान नेता

Beating plastic pollution

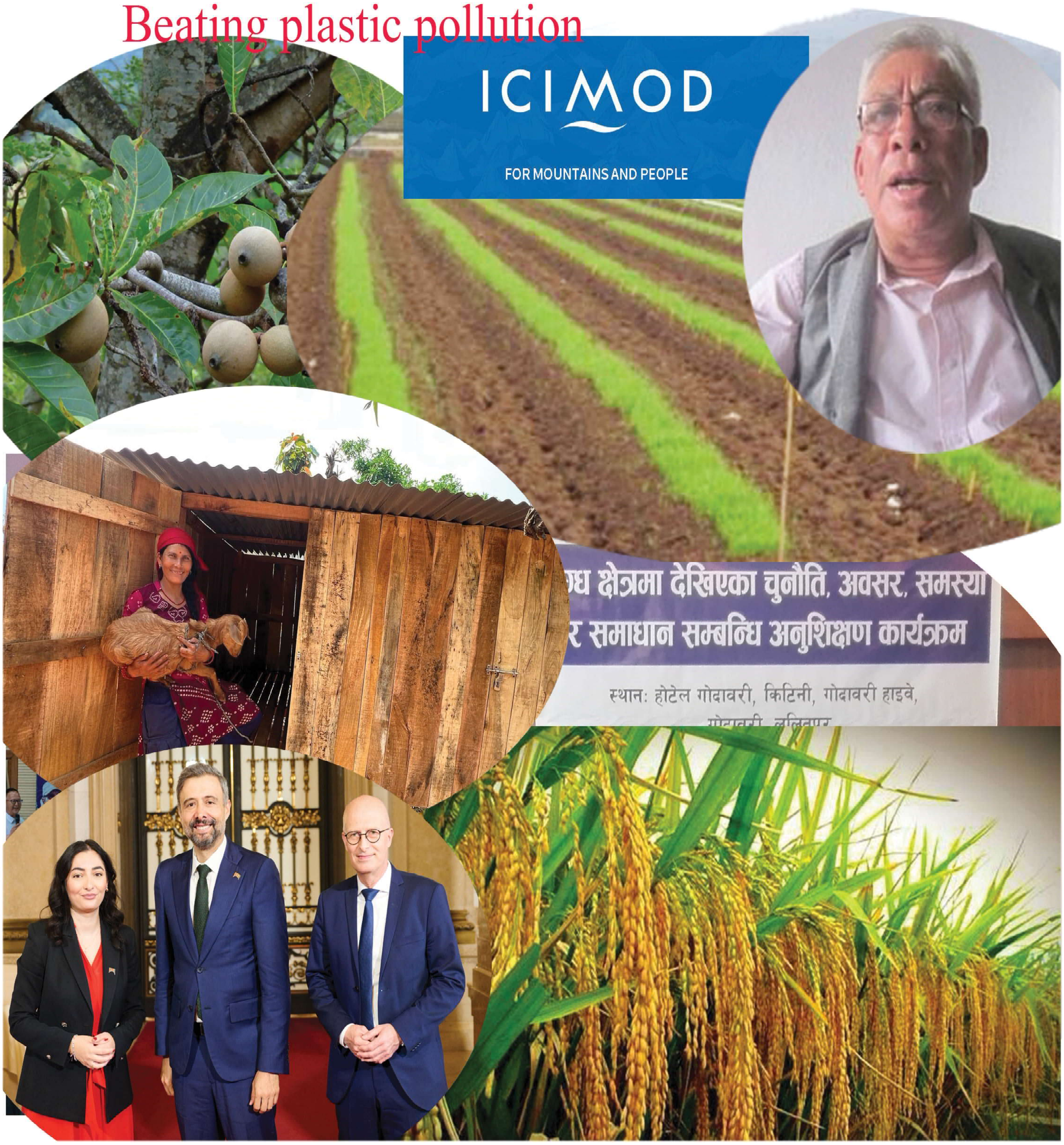

दर्ता नं. का.जि.प्र.का.द.नं. १३६/०६२/०६३

जल, जमीन र जंगल हाम्रो सरोकार, कृषि क्षेत्रको अर्थतन्त्रको आधार

कृषि जर्नल

Agriculture Journal मासिक

काठमाडौं जि.प्र.का.द.नं. १३६/०६२/०६३

वर्ष-२१, अङ्क १३१ जेठ २०८२

यस अङ्कमा

१. धानबालीमा समूह छनौंट र प्रजनन् तरिका ३
२. धानको ब्याड तयारी तथा धानमा ५
३. कोशढुङ्गा बन्यो कर्णालीमा कार्यक्रम ७
४. खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण ८
५. केन्द्रीय दुग्ध सहकारी संस्था आन्दोलनमा ९
६. कान्तिपुर फर्मास्युटिकल्स ल्याव... १२
७. गोलभेंडामा थोपा सिँचाईं १३
८. डेरि उद्योग र पशुपन्छी १५
९. स्वास्थ चिया, दिगो बजार, समृद्ध १६
१०. खानेपानी मन्त्रालय र कर्णाली १८
११.सुझावहरु धेरै दिए कार्यन्वयन कम भए : १९
१२. उत्पादन बढाउन आधुनिक खोर २१
१३. सरकारको नीति २०८२/०८३ २२
१४. ऐतिहासिक जुगेडी किसान (संघर्ष) २४
१५.कृषि यान्त्रीकरणबाट म पनि अधिकारी २६
16. Asian Development Bank ... 27
17. Significant Investment 28
18. Joint Statement on Sudan 29
19. Reflections from Kunming: 30
20. Beating plastic pollution in 31
21. Organics Europe welcomes 32
22. A holy grail in food colour 33
23. EU Water Resilience Strategy34
24. Stockholm Convention agree to ... 35
23. Uzbekistan and IFAD 36

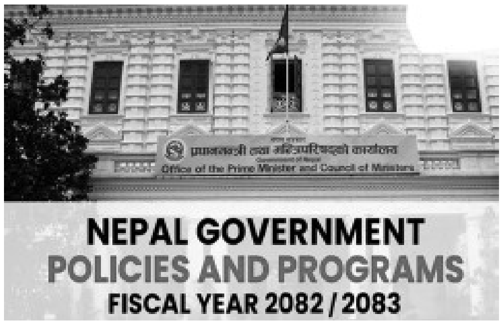

व्यक्तिगत मूल्य रु.१००/-
संस्थागत मूल्य रु.२००/-

प्रकाशक : कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन प्रा.लि
सल्लाहकार : कृष्ण कोपिला, छविन्द्रराज कँडेल
प्रधान सम्पादक : धनबहादुर मगर, सह-सम्पादक : वैरागी जेठा, बजार व्यवस्थापक : रमेश श्रेष्ठ
मुख्य कार्यालय : बागबजार २८, टौखेल मच्छेगाउँ ९, चन्द्रागिरी नगरपालिका
फोन : ०१४२८८७४३, मोवाईल नं. ९८४१४४५७५३, मुद्रण : प्रिन्ट स्काई, भुरुङ्खेल, काठमाडौं
website : www.krishijournal.com.np, इमेल : krishijournal@yahoo.com

कृषिमा समेत कुना-कुनामा भ्रष्टाचार र दलालीकरणको विगविगी

सम्पादकीय

हामीले कृषि भनेर निकै गर्व गर्दै आएको विषय हो । कृषि विना हाम्रो जिवन एक पाइलाई पनि अघि सर्दैन ।

कृषि धेरै वजेट छुट्याएको छ भनेर बार म्वार भन्न छोडेको छैन । तर, पनि कृषि तल्लो तहसम्म कृषिको बजेट पुग्दैन । नीतिगत रुपमा स्थानीयले दिने बजेट होस् वा संघ र प्रदेशले । मलमा होस चाहे बिउविजनमा विभिन्न प्रकारको कृषि वजेट छुट्ेयाएको हुन्छ ।

सबैभन्दा बढी भ्रष्टाचार संघमा हुने गरेको र संघबाट प्रदेशलाई बजेट छुट्याई पठाउने गरेको हुन्छ । त्यही बजेटलाई संघमा रहने केही कर्मचारीहरुको मिलोमतोमा प्रदेश सर कारसम्म पुऱ्याएर प्रदेश सरकारबाट स्थानीय तह सरकारसम्म पुऱ्याएर किसानको लागि बजेट छुट्याउने बजेट साना-साना भ्रष्टाचार देखि ठूला-ठूला भ्रष्टाचार हुने गरेको तथ्या विगत देखिनै हुँदै आएको छ । भ्रष्टाचारमा शुन्य सहनशीलता भनेर नारामा सीमित गरेको पाइन्छ । यसको अर्थ प्रदेश सरकाबाट स्थानीय तहलाई बजेट पठाउँदा । सम्धन्धित निकायको मिलोमतोमा बजेट छुट्याउने र त्यो संघ सरकारले पठाएको सीमित बजेटलाई प्रदेश हुँदै स्थानीय तहसम्म बाँडफाँड गरि तल्लो तहसम्म आइपुग्दा बजेटको आकार झनै खुम्चिने गरेको छ ।

सरकारले कृषिको वजेटको आकार ठूलो बनाएको छ भनेर घोषणा गरेको छ । तर आखिर अन्तमा त्यो बजेट किसानसम्म पुग्न एक त समय लाग्छ, दोस्रो कुरा पुगेपनि अत्यन्तै न्यून् र औपचारिकताको लागि मात्र पुऱ्याईन्छ । सरकारको दूरदर्शी नीति नभएको कारण त्यसलाई कार्यक्रमको लागि पठाएको बजेट भन्ने कि अनुदानको लागि पठाएको बजेट भन्ने, आफू अनुकूल बनाउन सकेन भने त्यसलाई पनि वितरण नगर्ने चलन विगतदेखि गर्दै आएको छ । त्यसबाट अन्यौल ल्याईदिँदा समयसीमाको कारण कि त बजेट फ्रिज हुन्छ । कि त कर्मचारीहरुले आफूलाई असर पुग्छ कि भन्ने महशुश भयो भने विभिन्न वहाना उठाएर बजेट नै फ्रिज गरिदिने चलन पूरानो होइन । त्यसकार ण पनि हिजो सरकारले कृषिको लागि भनेर छुट्याएको बजेट कति बजेट किसानसम्म पुगेर कार्यान्वयन भयो, कति भएन । किसानको लागि छुट्याउने बजेट कतिसम्म किसान सम्म पुग्यो कि पुगेन । कहिले पुग्छ । त्यसको जानकारी पूर्ण रुपमा सम्बन्धित क्षेत्रको थाहा पाउँदेन । कार्यक्रमको लागि पठाइने बजेट प्राथमिकतामा पर्छ कि पर्दैन । कुन बजेट कति आकारको छ । बजेट कुन कार्यक्रमको लागि छुट्याएको हो भन्ने किसानलाई जानकारी हुँदैन । संघले बजेट प्रदेशलाई पठाएपनि कतिबेला त्यो बजेट पुग्छ ? पुगेको कति दिनमा किसानसम्म कार्यक्रमको रुपमा आइपुग्छ ? बजेट कहिले कार्यन्वयनमा हुन्छ ।

अनुदानका लागि छुट्याइने बजेट, अनुदान परेपनि अनुदान भनेर छुट्याएको बजेटबाट किसानले आफ्नो इच्छा अनुसार खर्च गर्ने सक्दैन । त्यसका लागि सम्बन्धित निकार्यले निस्चित गरेका स्थानबाट नै सामानहरु किन्नु पर्छ भन्ने धेरै गुनासोहरु आएको पाइन्छ । हाम्रो देशमा कृषि प्राविधिकको कमी छ । भनिन्छ, अर्को कृषि प्राविधिकहरु किसानको सेवा भन्दा बढी फाइदा जहाँ हुन्छ त्यही पुग्ने गरेको गुनासो प्रशस्त मात्रामा सुन्नमा आउँछ । अनुदान बजेट वास्तविक किसान सम्म पुग्छ कि पुग्दैन भन्ने गरिएको छ । भने किसानहरुको प्राथमिकता भने कृषि अनुदान होइन सहुलियत ऋण भए हुन्छ । भनेर भन्दै आएका छन् ।

बजेटमा सरकारले सहुलियत ऋणको व्यवसथा कति गऱ्यो भन्नु भन्दा पनि कृषि ऋण वास्तविक किसानसम्म पुग्दैन र त्यो ऋण बोलावाला, निश्चित कोटा पुऱ्याउनको लागि मात्र दिइन्छ । त्यो ऋण कृषि गर्नेको लागि भन्दा नगर्नेको लागि प्राथमिकतामा पर्छ । त्यसकारण यसमा झन् नीतिगत भ्रष्टाचार बढी भएको देखिन्छ ।

कृषि जेसुकै हुन् । ऋण प्रवाह गर्न पाए हुन्छ । कृषि ऋण उपलब्ध गराएवापत निश्चित प्रतिशत कमिशन पाइन्छ भन्ने आशा उनीहरुमा भएकाले पहिलो प्राथमिकता कृषि कृषि नगर्नेलाई पर्दछ । केन्द्रीय बैंकमा ७० अर्ब पैसा मौज्दात रहेको छ । थुप्रिर हेको त्यो पैसा परिचालन भएदेखिनै देशको आर्थिक अवस्था माथि उठ्न सक्छ । राष्ट्र बैंकमा थुप्रिएको पैसा उत्पादनको क्षेत्रमा लगाउन सकेन भने पैसा अनुपात्मदक भई डम्पिङ्गि अवस्थामा रहन्छ । यसले राष्ट्र बैंकलाई समेत अनुत्पादक बन्नु पर्ने वाध्यता बनाउँछ । ऋण प्रवाह नहुनु देशको आयव्यायलाई असर पुऱ्याउने कुरा हो । सरकारको लगानी गर्ने नीति छ । तर कहाँ ऋण लगानी गर्ने ? कसले गर्ने ? कुन क्षेत्रमा लगानी गर्ने ? नीति भएपनि पार दर्शीता नभएको कारण फाइदा कृषि गर्ने किसानलाई पर्दैन । राष्ट्रको पैसा वा जनतासँग रहेको पैसा शेयर बजारमा कार ोवार बाहेक अरु क्षेत्र प्रायः निष्क्रिय छ । लगानी र ऋण कार्यन्वयनका लागि उत्पादनमूलक क्षेत्रमा पैसा परिचालन हुन सके । यसरी परिचालित पैसाले उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि भई देशको अर्थतन्त्रमा सहयोग पुग्छ । यसरी देशको अर्थतन्त्र घनिभूत रुपमा परिचालन भएनै देशको अर्थतन्त्रकको स्वरुपहरुमा परिवर्तन हुनसक्छ ।

कृषि, उद्योग, प्रर्यटन उर्जा, हवाई क्षेत्रमा लगानी गर्न सक्ने वातावरण बनाउन सके पहिलो कदममा विचौलिया प्रवृति र दलालीकरणको अन्त्य हुनुपर्छ ।

सानो भन्दा सानो काम गर्न पनि कृषिमा समेत कुना-कुनामा भ्रष्टाचार र दलालीकर णको विगविगी बढ्दो छ । दलालीकरणको चक्र कर्मचारी संयन्त्रमा मात्र नभई बाह्य संयन्त्रले भन्नाले (राजनैतिक संयन्त्रले) सामाजिक संघ-संस्था देखि नागरिक तहमा समेत वर्चश्व राखेर विगविगीको जरा गाडेको छ । एउटा सानो काम गर्नको लागि विचौलियाको आवश्यकता पर्छ । यस्तो अवस्थामा सरकारको शुन्यसहनशीलता कसरी लागु हुन्छ । अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट धेरै भन्दा धेरै मुद्दाहरु पञ्जिकरण गरि खुल्ला मुद्दाहरु अगाडि बढाइएको छ । तर पनि त्यसको वेवास्ता गरिरहेको अवस्था छ । त्यसो गर्दा समेत भ्रष्टाचारी क्षेत्रमा कुनै असर पारेको देखिदैन । यति धेरै कानूनी कारवाहीहरु बढाउँदा पनि भ्रष्टाचार गर्ने लाई रोक्न सकेको छैन । भ्रष्टाचारलाई एउटा नियमित प्रक्रिया जस्तै भएको छ । भ्रष्टाचार कसरी रोक्ने भन्ने तर्फ सबै लाग्नु पर्छ ।

बाँकी २३ पृष्ठमा ......

धानबालीमा समूह छनौंट र प्रजनन् तरिका

विष्णुराज ओझा

पृष्ठभूमि :

नेपालको जनसंख्या प्रति वर्ष २.२४ प्रतिशतका दरले वृद्धि भईरहेको छ भने कूल ग्राहस्थ उत्पादनको वृद्धि करिब २.१ प्रतिशतले भईरहेको छ। कूल ग्राहस्थ उत्पादनमा कृषि क्षेत्रले करिब ३७ प्रतिशत सहयोग गरेको छ। धान बाली नेपालको करिव १ हजार पाँच सय ४२ हजार हेक्टर जमीनमा लगाइएको पाइएको छ। यसको उत्पादन ४ हजार २ सय ९० हजार मेट्रिक टन प्रति हेक्टर छ। अन्न बालीहरूको वार्षिक उत्पादन ७ हजार ७ सय ६७ हजार मेट्रिक टन पाइएको छ। उत्पादकत्वको हिसाबले हेर्ने हो भने अन्न बालीको उत्पादन २.३२ मेट्रिक टन प्रति हेक्टर देखिन्छ यसरी अन्न बाली र धानको तुलना गर्दा अन्नबालीको कूल उत्पादनमा धानले ५५.२३ प्रतिशत उत्पादनको अंश लिएको छ। यस्तै उत्पादकत्वको हिसावले पनि अन्न बालीको उत्पादकत्व भन्दा धानको उत्पादकत्व बढी देखिन्छ। यसैले गर्दा धानबालीको सुधार मा प्राथमिकता दिनुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ।

समस्या :

धानको उन्नत जातहरू देशमा विकसित भईरहेका छन्। २-४ वर्षको फरकमा नयाँ-नयाँ जातहरू बजारमा आएका छन्। तर अधिकांश किसानहरू यी नयाँ-नयाँ बढी उत्पादन दिने जातहरूको बीउ खरिद गर्न सक्षम देखिँदैन किनकी उनीहरूलाई एकातर्फ आर्थिक समस्या छ भने अर्कोतर्फ यी जातहरूले धेरै उत्पादन दिन्छन् भनेर विश्वास पनि छैन। यसमा अर्को समस्या यी उन्नत जातहरूको बीउ ठीक समयमा किसान समक्ष उपलब्ध भैरहेका पनि छैनन्। खेति गर्ने समयमा उपलब्ध नहुँदा किसानहरू आफैले संचित गरेर राखेको बीउ प्रयोग गर्न वाध्य देखिन्छन्। फेरि उन्नत बीउबाट अत्याधिक उत्पादनको लागि त्यति नै मात्रामा मलखादको आवश्यकता पर्छ। जसको व्यवस्था गर्न नेपाली किसानहरू असमर्थ छन्। रासायनिक मल किन्न भनेको कतिपय किसानहरूका लागि पहुँच बाहिर को कुरा पनि हो।

अधिकांश किसानहरू आफूसँग भएको प्राङ्गारिक मल जति छ त्यसैको उपयोग गर्छन। फेरि अर्को तर्फ प्राङ्गारिक मलले माटो पनि बिगार्दैन र सो मल प्रयोग भएको अनाज वा सागसब्जी मिठो हुनुका साथै स्वस्थकर पनि हुन्छ।

समूह छनौट को परिचय :

उन्नत जातको धान निकाल्नको लागि धानको विभिन्न प्रजनन् गर्ने तरिकाहरू छन्। ती तरिकाहरू मध्ये सबैभन्दा छिटो हुने र सजिलो तरिका समूह छनौंट (Mass Selection) हो। यो तरिका किसान स्वयंले अपनाउन सक्छन्।

यो समूह छनौंट प्रजनन् तरिका अपनाउँदा केही धेरै बोटहरू एकै किसिमको वाह्य आकृति (Phonotype)को अवधारणमा छनौंट गरिन्छ। त्यसपछि ती छनौट गरि एका बोटहरूको बीउहरू एकै ठाउँमा

मिसान्इछ। र अर्को साल परिक्षण गरिन्छ। यदि परिक्षण गर्दा राम्रो देखिएमा किसान स्वयंले तेश्रो वर्षमा नयाँ जातको रुपमा प्रयोग गर्न सक्छन्। त्यो वालीबाट उत्पादित अन्न बीउको रुपमा क्रमिक रुपले ४-५ वर्षसम्म प्रयोग गर्न सक्छन्। यदि गुणस्तर मा कमी हुन थालेमा फेरि प्रकृया दोहोऱ्याउन सकिन्छ।

४-५ वर्षको अन्तरालमा सजिलैसँग अवलोकन गर्न सकिने गुणहरू जस्तै बोटको उचाई, बालाको लम्वाई, दानाको रंग, दानाको आकार प्रकार, रोग निरोधक शक्ति, धेरै गाँज हाल्ने क्षमता, ढल्ने वा नढल्ने, दाना झर्ने वा नझर्ने आदिका आधारमा यो समूह छनौंट प्रजनन् तरिका अपनाइन्छ।

समूह छनौंटको कार्य विधि :

यस तरिकाबाट उन्नत बीउ निकाल्नका लागि करिब ३ वर्ष लाग्छ। जसको कार्यविधि यस प्रकारको छ।

पहिलो वर्ष :

धेरै बोटहरू आवश्यकता अनुरुप एकै किसिमको वाह्य आकृतिको आधारमा जस्तै लामो बाला भएको नढल्ने, रोग निरोधक दाना नझर्ने ठूला(ठूला दाना भएको, एकै उचाईका बोटहरू छनौंट गर्ने र ती सबै बोटहरूको बाला एकै ठाउँमा मिसाउने र माडेर एकै ठाउँमा मिसाएर बीउ राख्ने।

दोस्रो वर्ष :

पहिलो वर्ष छनौंट गरेर निकालेको बीउ एक ठाउँमा र छनौंट नगरी राखेको बोटहरूको बीउ छुट्टा-छुट्टै ठाउँमा उमार्ने र छुट्टा-छुट्टै प्लटहरूमा रोप्ने। धान पाकेपछि छुट्टा-छुट्टै कटाई गरेर तुलना गर्नुपर्छ। यसरी तुलना गर्दा समूह छनौंट तरिकाबाट तयार पारेको बीउले राम्रो नतिजा दिएमा त्यो बीउ अर्को सालबाट बीउको रुपमा प्रयोग गर्न सकिन्छ।

तेस्रो वर्ष :

यदि बीउ पुग्ने भएमा सिधै बीउको रुपमा प्रयोग गरिन्छ। तर यदि बीउ नपुग्ने भएमा यस वर्ष बीउको विस्तार गरिन्छ। र अर्को सालबाट बीउको रुपमा प्रयोग गरिन्छ। यसरी किसान आफैले पनि २(३ वर्ष भित्रै धानबालीमा सुधार ल्याउन सक्छन्।

धान एउटा स्वयं सेचन हुने बाली हो। त्यसैले यस समूह छनौंटका दुईवटा मूख्य प्रयोगहरू हुन्छन्।

क) स्थानीय जातहरूको सुधार

ख) प्रयोगमा आईरहेको शुद्ध लाइन जातहरूको शुद्धीकरण

क) स्थानीय जातहरूको सुधार :

यो समूह छनौट प्रजनन् तरिका स्थानीय जातहरूको सुधार गर्नको लागि अति

उपयोगी देखिन्छ । किन कि स्थानीय जातहरू विभिन्न किसिमको जीनको रुपमा मिश्रित जात हुन् यी जातको बोटहरू एक अर्कोमा फरक(फरक पाइन्छ । तिनीहरूको फूल फुल्ने समय, पाक्ने समय, बोटको उचाई, रोग वा कीरा निरोधक शक्ति, वालाको लम्वाई आदि गुणहरू एक बोटको अर्को बोटसँग मिल्दैन । त्यसैले स्थानीय जातमा फरक(फरक किसिमका गुणहरू भएका बोटहरू एउटै जात अन्तरगत पाइन्छ । जसले गर्दा गोडमेलको कार्यदेखि बाली भित्र्याउने समयसम्म केही न केही रुपमा भएपनि वाधा अड्चनहरू आउँछन् । साथै उत्पादन भएको वस्तु वा अनाज पनि कमसल खालको हुनसक्छ । त्यसैले कमसल खालका बोटहरू यस समूह छनौंट तरिकाबाट हटाउँदा र एकै किसिमको गुणहरू भएको बोटहरूको छनौंट गर्दा ती स्थानीय जातको एकनासेपनमा सुधार हुन्छ । हामी यी स्थानीय जातहरूलाई महत्वका साथ हेर्छौं । किनकी यी जातहरू लामो समयदेखि किसानहरूको प्रयोगमा छन् । फेरि यस्ता जातहरू स्थानीय वातावरणमा धेरै राम्रोसँग अभ्यास्त छन् । यी जातहरूलाई रोगहरू र कीराहरूले पनि त्यति आक्रमण गरेको पाइएको छैन । नराम्रो किसिमको समयमा वा प्रतिकूल मौसममा पनि यिनीहरूलाई त्यति असर पारेको देखिन्न । तसर्थ समूह छनौंट प्रजनन् तरिका अपनाउँदा यी स्थानीय जातहरूमा अत्याधिक सुधार आउने र त्यसको प्रभाव पनि राम्रो देखिन्छ ।

ख) प्रयोगमा आइरेहको शुद्ध लाइन **जातहरूको शुद्धीकरण :**

प्रयोगमा आईरहेका शुद्ध लाइन जातहरूको शुद्धीकरण गर्नु समूह छनौट प्रजनन् तरिकाको अर्को महत्वपूर्ण प्रयोग हो ।

समयको प्रवाह सँगसँगै शुद्ध जातमा पनि फरकपना आउन सक्छ । शुद्ध लाइन जातमा यान्त्रिक मिसावट प्राकृतिक हाइब्रिडाइजेशन र म्युटेशनको कारणबाट फरकपना आउँछ । त्यसैले नियमित समूह छनौंट प्रजनन् तरिका अपनाई शुद्ध लाइन जातको शुद्धता व्यवस्थित तवरले कायम गर्न सकिन्छ । ती जातहरू उन्नत खाले भएको हुनाले बढी उत्पादन दिन्छन् । तर एउटै जातका बोटहरू बीच फरक(फरक पनि आउन थाल्यो भने अन्न उत्पादनमा तीव्र ह्रास हुनसक्छ । यसले गर्दा किसानहरूलाई नोक्सानी हुन्छ । तसर्थ यी शुद्धलाइन जातमा राम्रोसँग किसान आफैले स्वयं अनुकूल हुने गरिशुद्धीकरण गर्न सक्छन् ।

समूह छनौंट प्रजनन् तरिकाबाट हुने फाइदाहरू :

क) यस तरिकाबाट मिश्रित वंशानुपन भएका बोटहरू पर्छन । तर ती सबैमा एकनासेपन पाइन्छ । त्यसैले छनौंट भएको जात फर ाकिलो क्षेत्रमा लगाउन सकिन्छ किनकि शुद्धलाइन जातमा एकै किसिमको वंशाणुपन भएको हुनाले उक्त जात सीमित क्षेत्रमा मात्र लगाइन्छ ।

ख) थोरै समय र लागतमा पनि नयाँ जात आउन सक्छ । धेरै नभएका किसानहरूले पनि यो तरिका अपनाउन सक्छन् । यो अन्य प्रजनन् तरिकाहरू भन्दा ज्यादै सजिलो र छिटो तरिका पनि हो ।

ग) यस छनौंट तरिकाबाट प्रजनन् गर्दा प्रचुर मात्रामा जे जति फरकपना संचित भएको पाइन्छ । त्यसैले पनि पटक(पटक समूह छनौट प्रजनन्. तरिका अपनाउन सकिन्छ ।

घ) स्थानीय जातहरू विशेष महत्वका हुन्छन् । जस्तैः(मिठो स्वाद भएको प्रतिकूल मौसममा पनि हुने, रोग र कीरा नलाग्ने वा सहन सक्ने शक्ति भएका फराकिलो दायरामा पनि लगाउन सकिने । तसर्थ किसान स्वयंले यी जात राम्रोसँग सुर क्षित तवरले राख्न सक्छन् । र

मूल्यवान जातहरूलाई लोप हुनबाट जोगाउन सक्छन् ।

(ओझा कृषि तथा पशु विज्ञान अध्ययन संस्थान रामपुरमा उप-प्राध्यापाक पदमा कार्यरत हुनुहुन्छ)

बसाईसराई रोक्न कृषि विकास रणनीति बनाउँदै वालिङ नगरपालिका

स्याङ्जा ३१ बैशाख, स्याङ्जाको वालिङ नगरपालिकाले दीर्घकालिन कृषि विकास योजना र रणनीति बनाउन शुरु गरेको छ । अति आवश्यक परेको उनको बुझाई छ । कुन ठाउँमा के खेती गर्न आवश्यक छ भन्ने स्पष्ट खाका बनाउनु नगरपालिकाको

बसाईसराईको कारण गाउँको उर्वर जमीन बाँझै हुने अवस्था पुगेको भन्दै यसको रोकथामका लागि दीर्घकालीन योजना बनाउन शुरु गरेको नगर प्रमुख कृष्ण खाँणले जानकारी दिनुभयो । उहाँले भन्नुभयो, “गाउँगाउँमा रहेको उर्वर भूमी बसाईसर ाइका कारण बाँझो हुने अवस्थामा पुगेको छ ।” कुन ठाउँमा कुन खेती गर्न सकिन्छ भन्ने स्पष्ट जानकारी नागरिकलाई दिनसके बसाईसराई रोकिने उनको भनाई छ ।

प्रमुख खाँणले मिहिनेत गरे अनुसारको उत्पादन नहुँदा कृषक पेशाबाटै पलायन हुने अवस्था आएको बताउनु भयो । गाउँको बाँझो जमीनको सदुपयोग गर्न रणनीति योजना रहेको प्रमुख खाँणले बताउनु भयो ।

वालिङ नगरपालिकाले हेफर प्रोजेक्ट नेपालसँगको सहकार्यमा दीर्घकालिन कृषि विकास योजना तथा रणनीति बनाउन लागिएको नगरप्रवक्ता तथा वडा नं. १ का वडा अध्यक्ष पदमराज गुरुङले जानकारी दिनु भएको छ ।

१४ वटा वडा रहेको वालिङमा सबै वडाको वस्तुस्थिति सहित रणनीति तयार हुने हेफर प्रोजेक्ट नेपालका वरिष्ठ कार्यक्रम अधिकृत विष्णु प्रसाद पाण्डेले जानकारी दिनुभयो ।

वालिङ कृषि विकास परियोजनाको सम्झौता

बाँकी ..... ६ पृष्ठ

धानको ब्याड तयारी तथा धानमा एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन

स्रोत कृषि विकास कार्यालय रानी जमरा कुलरिया सिँचाई आयोजना (कृषि तर्फ) टिकापुर कैलाली

धानको ब्याड व्यवस्थापन

१. उन्नत जात र बीउ छनौट :

-उन्मोचित वा दर्ता भएको उन्नत जात बीउ मात्र प्रयोग गर्ने ।

-बीउ खरिद गर्दा अधिकारिक संस्था वा एग्रोभेटबाट प्रमाणित/तथा संकेत पत्र सहितको बीउ मात्र खरिद गर्ने ।

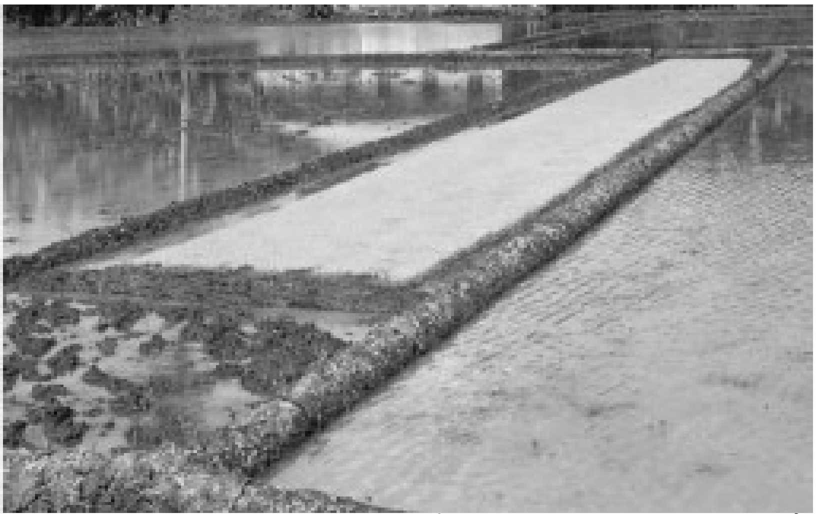

-बीउमा झारपात र अन्य बालीको बीउ मिसिएको हुनु हुँदैन ।

-उमार शक्ति ८० प्रतिशत भन्दा बढी भएको हुनुपर्छ ।

२. बीउको मात्रा तथा उपचार :

-उन्नत जातको बीउ १ रोपनीमा २.५ केजी. वा १ कामा १.५ केजी चाहिन्छ ।

-वर्ण शंकर जातको बीउ १ रोपनीमा ७५० ग्राम वा १ कामा १.५ केजी चाहिन्छ ।

-उन्नत जातको बीउ १० वर्ग मिटरको नर्सरी ब्याडमा ५०० ग्राम छर्ने । (वर्णशंकर जातको बीउ १५ वर्ग मिटरको नर्सरी ब्याडमा ५०० ग्राम छर्ने ।

-बेभिस्टिन' २ ग्राम प्रति केजी बीउका दर ले मिसाएर बीउको उपचार गर्ने ।

३. छनौट :

-सिँचाई सुविधा भएको, मलिलो माटो र पहारिलो ठाउँ उपयुक्त हुन्छ ।

-बार बन्देज भएको र सजिलै रेखदेख गर्न सकिने ठाउँ ।

-धान रोप्नु भन्दा ३ हप्ता पहिले ब्याडको तयारी गर्ने ।

-एक रोपनी जमिनमा धान खेती गर्न २५ वर्गमिटर र एक काको लागि करिब १५ वर्गमिटर क्षेत्रफलको नर्सरी आवश्यक पर्छ ।

४. धानको ब्याडहरू :

क) हिले ब्याड

-यो सिँचाई प्रशस्त भएको ठाउँमा उपयुक्त हुन्छ ।

-जमिनमा सिँचाई गर्ने, जोत्ने, मल राख्ने, हिल्याउने र समतल ब्याड तयार गर्ने ।

-उक्त ब्याडमा बीउ छर्ने ।

-ब्याड २-३ सेमी पानी राखिरहने ।

(यो ब्याडमा झारपातको प्रकोप कम हुन्छ ।

-बेर्नाको वृद्धि छिटो हुन्छ ।

-मरुवा रोगको प्रकोप कम हुन्छ ।

ख) धुलो ब्याड

(पानी कम भएको ठाउँमा उपुयुक्त हुन्छ ।

-जमिन राम्रोसँग खनजोत गर्ने, मल राख्ने, झारपात हटाउने र समतल ब्याड तयार गर्ने ।

-उक्त ब्याडमा बीउ छर्ने ।

५. ब्याडका लागि मलखाद

मलखाद प्रतिब्याड १० वर्गमिटर

अहिले

कम्पोष्ट १००-१५० केजी ब य ा ड बनाउदा

३.२०० ग्राम ब्याडको अन्तिम तयारी गर्दा

६. बीउ छर्ने तरिका

-धुलो ब्याडमा एकनासले बीउ छरी बीउलाई हल्का रुपमा माटोले ढाक्ने ।

-हिलो ब्याडको लागि बीउलाई २४ घण्टा पानीमा भिजाउने, माथि तैरिएको पोगल्टा/हटाउने, तल थेग्रिएको राम्रो बीउलाई ४८ घण्टा जुटको बोरामा राखी टुसाउने र छर्ने सकिन्छ । अथवा नभिजेको सोझै पानी छर्न सकिन्छ ।

७. ब्याडमा सिँचाई व्यवस्थापन :

-बेर्नाको अवस्था अनुसार माटो ठिक्क भिज्ने गरी धुले ब्याडमा सिँचाई दिने ।

-हले ब्याडमा बीउ उमेर ३ से.मी. भएपछि झारपात आउने नदिन छिपछिपे पानी जमाई राख्ने ।

८. ब्याडको रेखदेख :

(नाइट्रोजनको कमीले बेर्ना पहेँलो भएमा २० ग्राम युरिया प्रति वर्गमिटरको दरले टप ड्रेस गर्ने वा ५ ग्राम युरिया १ लिटर पानीमा मिसाई छर्ने ।

-मरुवा रोग (ब्लाष्ट) लागेमा हिनासान १ मिलि प्रति लिटर पानीमा मिसाई छर्ने ।

(कीराको प्रकोपबाट बचाउन मल्टिनीम २ मिलि प्रति लिटर पानीमा मिसाई छर्ने ।

-झारपात तथा बेजातको बोटलाई उम्रेको सात दिनभित्र उखेलेर सफा गर्ने ।

९. ब्याडबाट बेर्ना उखेल्ने :

-बेर्ना २० देखि २५ दिनको भएपछि र ोपाईको लागि उपयुक्त हुन्छ ।

-बेर्नामा ४ वटा पात भएको हुनु पर्छ ।

(-वरुवा उखेल्दा एकै पटकमा २ देखि ३ गोटा बेर्नाको फेदमा बुढी औंलाले र चोर औंलाले समातेर उखेल्ने ।

-बेर्नाका जराहरू नचुँडिने गरी उखेल्नु पर्छ । र सोही दिन तयारी जमिनमा रोपाई गर्ने ।

धानबालीमा एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन

१. परिचय

-एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन भनेको विभिन्न तरिकाहरूको समुचित प्रयोगबाट बाली विरुवाको रोग(कीरा झारपात, चर ा मुसा आदिको व्यवस्थापन गर्नु हो ।

-यो आर्थिक रुपमा कम खर्चिलो, वातावर णीय दृष्टिकोणले दीगो र स्वास्थ्यको दृष्टिकोणले कम हामीकारण विधि हो ।

-यसमा भौतिक, यान्त्रिक, जैविक विधि प्रयोग गरिसकेको पछि आवश्यक परे मात्र र ासायनिक विषादीको सकेसम्म कम प्रयोग गरिन्छ ।

२. मुख्य सिद्धान्तहरू

-स्वास्थ बाली उत्पादन

-खेतबारीको नियमित अवलोकन

-मित्र जीवको संरक्षण गर्ने

-कृषिकलाई बढी दक्ष बनाउने ।

३. प्रमुख कीरा रोग तथा झारपात र तिनको नियन्त्रण विधि

३.१ कीराहरू

क) धानको गवारो ।

-धान रोपेको २५ दिनभित्र यसको प्रकोप देखिने हुँदा खेतवारीमा पानी जमाई राख्ने ।

बोटको डाँठभित्र लार्भाले आक्रमण गरी शुरुमा मृत गुवोपछिको अवस्थामा सेतो बाला देखिन्छ ।

-प्रकाश पासोको माध्यमबाट वयस्क पुतली आकर्षण गरी मार्ने ।

-कीराको आक्रमण बढी भएमा क्लोरोपाइरीफस नामक विषादी १ मि.लि १ प्रतिलिटर पानीमा मिसाई स्प्रे गर्ने ।

ख) फडके कीरा

ख) फड्के कीरा

-बिभिन्न जातका (खैरो, सेतो पिठ्यू भएको, हरियो) साना कीराले पात र डाँठको रस चुस्छन् । जसले गर्दा बोटको वृद्धि कम हुन्छ र चाक्ला चाक्ला देखिन्छ ।

-हरियो फड्कोलाई प्रकाश पासोको प्रयोग गर्ने ।

-खैरो र सेतो पिठ्यू भएको फड्की नियन्त्रण, एकै पटक लाग्ने धान र एक क्षेत्रमा लगाउने, प्राकृतिक शत्रुजीवन (पिरिङ्ग पतेरो, गाइने कीरा, पानी, छिपुवा आदि) संरक्षण गर्ने र नभएमा इमिडाक्लोरोपिङ्ग १.७ प्रतिशत किटनाशक रसायन १ मि.लि झोल प्रति ५ लिटर पानीमा मिसाएर प्रयोग गर्ने ।

ग) धानको पतेरो ।

-यो गन्हाउने कीरा हो । यसले दानाबाट दुध चुस्छ र दाना फोस्रा पार्छ

-प्रकाश पासोको प्रयोग गरी वयस्क कीरा मार्ने ।

-बाघे खपटेको संरक्षण गरी वयस्क कीरा मार्ने ।

-बाघे खपटेको संरक्षण गर्ने, गोबर/लादि पासोको प्रयोग गर्ने ।

-आक्रमण बढी भएमा साइपरमेथिन २ मि.लि १ लिटर पानीमा मिसाई छर्ने ।

३.२ रोगहरू

क) मरुवा (ब्लाष्ट) रोग

-यो रोग नर्सरीमा, गाँज हाल्ने बेलामा र बाला पसाउने वित्तिकै संक्रमित हुन्छ । पातमा लाम्चो खैरोको बीचमा सेतो थोप्ला देखिन्छ । बाला मुन्तिरको डाँठमा कालो धब्बा देखिन्छ । र बाला भाँचिन्छ ।

-बेभिष्टिन २ ग्राम प्रति के.जी बीउका दर ले मिसाएर बीउ उपचार गर्ने ।

-सिफारिस अनुसार मात्र नाइट्रोजन मल राख्ने र खेतमा पानी जमाउने ।

-प्रति लिटर पानीमा हिनासान-५ ईसी १.६ मिलि वा टाइसाइकालोल ७५ बब्लु पी १ ग्राम वा कासुगामाईसिन ३ प्रतिशत १५ मि.लि वा हेक्जाकोनाजोल ५ प्रतिशत २ ग्राम मिसाई १-२ पटक नर्सरीमा स्प्रे गर्ने ।

-रोगको लक्षण देखिएमा खेतमा पनि सोही उपचार गर्ने ।

ख) डढुवा (बैक्टेरिया लिफ ब्लाइट)

-कलिलो बोटमा सुकेका पातहरू र वयस्क

धान थकाउने र यसपछिको समयहरू
-कून्यू लगाएतको बेला ढुसी लाग्ने ।
-भण्डारमा पुतला/पुतली र मुसा लाग्ने ।
-धानलाई २-३ घाम सुकाई मुसा, कीरालो नोक्सान नगर्ने गरी भण्डारण

बोटमा पातको किनारामा पहेँला वा खैरा धर्साहरू देखिन्छन् ।

-रासायनिक मल सिफारिस गरिए अनुसार मात्र प्रयोग गर्ने ।

-खेतमा पानी सुकाउने ।

ग) खैरा रोग (जिङ्कडिफिसियन्सी)

-जिङ्कको कमीले हुन्छ पात फेदबाट पहेँलो र खैरो हुने, गाँज थपिने तथा बढ्ने क्रम रोकिन्छ ।

-जग्गा तयारी गर्दा प्रति रोपनी १ केजी (प्रति का ०.७ केजी) जिङ्क सल्फेट हाल्ने वा जिङ्क सल्फेट २० ग्राम र चुन १२ ग्राम ५० लिटर पानीमा मिसाई १० दिनको फरकमा २ पटक छर्ने ।

घ) पानको फेद डढुवा रोग (सिथ ब्लाइट)

-पातको फेदमा अण्डाकारका खैरा थोप्ला देखिन्छन् । पछि ढुसीको कालो गिर्खा देखिन्छ । पातको फेदका हुँदै माथिको भाग पनि डढेको जस्तो देखिन्छ ।

-बेभिष्टिन १.५ ग्राम १ लिटर पानीमा मिसाई १० दिनको फरकमा २ पटक छर्ने ।

३.३ झारपातहरू

क) मुख्य झारपात

-मोथे, साँवा, काने, गंधे, खड्कुँडे, लट्टे साग झारपातहरू देखिन्छन् ।

ख) नियन्त्रणका उपायहरू

-झारपात नियन्त्रण गर्न गर्मीयाममा खेत जोत्ने, घाममा सुकाएर झार मार्ने ।

-धान रोपेको २० दिनपछि पहिलो र ४० दिन पछि दोस्रो गोडाई गर्ने ।

-झारहरूलाई फूल फुल्नु अगाडि नै काटेर हटाउने र जगाउने ।

-मोथे जस्तो झारहरूको बोटसँग माटो मुनिको गानाहरू समेत उखेलेर जलाउने र वा सडाउने ।

छरुवा धानमा झार नियन्त्रण गर्न पेन्डिमथालिन ३०(३० प्रतिशत रासायनिक विषादी ४ मि.लि प्रति लिटर पानीमा मिसाई १ रोपनीमा ३० लिटर (प्रति का २० लिटर का दरले रोपेको ३ दिनभित्र छर्ने ।

-रोपुवा धानमा ब्यूटाल्कोर ५० ईसी र ासायनिक विषादी १.५ मि.लि प्रति लिटर पानीमा २५ लिटर झोल मिसाएर प्रति र ोपनी (प्रति का १६ लिटर) मा ३ दिनभित्र छर्ने ।

४. धानबालीको अवस्था अनुसारको समस्याहरू

क) नर्सरी ब्याडमा देखिने समस्याहरू

-नर्सरीमा थ्रिप्स र गवारो कीराको बढी आक्रमण हुन्छ ।

-नर्सरीमा मरुवा रोगको प्रकोप हुन सक्छ ।

ख) रोपेपछि गाँज हाल्ने अवस्थासम्म

-यो अवस्थामा पात बेरुवा, गवारो, विभिन्न प्रकारका फड्के कीराहरू, गीम, कीर ाहरूबाट आक्रमण हुन्छ ।

-मरुवा डढुवा र पातको फेद डढुवा र ोगहरूले आक्रमण गर्न सक्छन् ।

-झारपातो प्रकोप बढी हुन्छ ।

ग) बाला निस्केपछि दाना लाग्ने बेलासम्म

-यो अवस्थामा पात बेरुवा, फड्के कीराको बढी आक्रमण हुन्छ ।

-बालाको मरुवा रोग प्रमुख समस्या हुन सक्छ ।

घ) धान थकाउने र यसपछिको समयहरू

-कून्यू लगाएतको बेला ढुसी लाग्ने ।

-भण्डारमा पुतला/पुतली र मुसा लाग्ने ।

-धानलाई २-३ घाम सुकाई मुसा, कीरालो नोक्सान नगर्ने गरी भण्डारण गर्ने ।

बसाई सराई .....

अनुसार हेफरको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा रणनीति तयार गर्न लागिएको उनको भनाई छ ।

छलफलमा डाक्टर रामचन्द्र वस्ताकोटी, डाक्टर अम्मर शाह, नगेन्द्र वस्ताकोटी, अस्मिता नेपाल लगायतले कृषि विकास र णनीतिको आवश्यकता र महत्वका बारेमा जानकारी गराउनु भएको थियो ।

कृषि विकास योजना र रणनीति निर्माण पश्चात पालिकाले कृषि र पशुपालनमा योजना बनाउन र काम गर्न सहज हुने विज्ञ डाक्टर रामचन्द्र वस्ताकोटीको भनाई छ । खाँणले भन्नुभयो, “काम गर्छु भन्ने कृषकलाई कुन ठाउँमा के काम गर्ने भन्ने स्पष्ट जानकारी दिन रणनीति आवश्यक छ ।”

कोशढुङ्गा बन्यो कर्णालीमा कृषि क्षेत्र विकास कार्यक्रम

विनोद थापा
सुमन पन्थ

कृषि क्षेत्र विकास कार्यक्रम कर्णाली प्रदेशका पहाडी तथा उच्च पहाडी क्षेत्रमा बसोबास गरेका जनताहरुको गरिबी तथा पोषण असुरक्षा न्यूनीकरण गरी नेपालको दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तिमा योगदान पुऱ्याउने उद्देश्यले कर्णाली प्रदेशका १० वटै जिल्लाका ५८ वटा स्थानीय तह पालिकामा काम गरिरहेको छ । परम्परागत तवरले गाईभैंसी पालिरहेका किसानहरु कृषि क्षेत्र विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनमा आएपछि लाभान्वित हुन थालेका छन् । सुर्खेतको लेकवेसी नागरपालिका ९ गँगटेका कर्णबहादुर रामजाली भन्नुहुन्छ आयोजना आएपछि ब्राखापालनमा आफूसहित बाखापालन समुहका सबैले राम्रो आयआर्जन गरिरहेका छन् । कृषि क्षेत्र विकास कार्यक्रमले बाखापालनका लागि सुधारिएको गोठ बनाउने सहयोग गरेको छ । त्यस्तै उन्नत घाँस लगाउन सिकाउने देखि उत्पादित बाखा बजार सम्म लैजान सक्ने गरि मूल्यश्रृँखलामै काम भईरहेको छ । बाखापालन गरिरहेका सबै सदस्यले वार्षिक ३ देखि चार लाखसम्मको आम्दानी गरिरहेका छन् ।

बाखापालनमा जस्तै लेकवेसी १० सिर्जनशिल कृषि तथा पशुपालन समूहका सदस्यहरु व्यवसायी भैंसी व्यवसायबाट मनग्य आम्दानी गर्न सफल भएका छन् । भकारो निर्माण, पोषिलो घाँस खेती, प्राविधिक तालिम, पशुहरुका लागि औषधीदेखि समग्र दूधको मूल्य श्रृँखलामा काम भइरहेको छ । सिर्जनशिल कृषि तथा पशुपालन समुहका उपाध्यक्ष मनिसरा आचार्य भन्नुहुन्छ अहिले हामीले दैनिक ४५ सय रुपैयाँको दूध बिक्री गरिरहेका छौं । पहिला गाउँमा आयआर्जनको गतिलो स्रोत थिएन, अहिले दूध बाटै बच्चा पढाउन र घर चलाउन सहयोग पुगेको छ । त्यसमाथि आयोजनाले किसानलाई ऋण सम्मको चाँजो पाँजो मिलाईदिएको छ । त्यसै खेर गइरहेका हाम्रा यी बारीमा अहिले पोषिलो घाँस रोपेका छौं । कृषि क्षेत्र विकास कार्यक्रमले गाउँकै रुपान्तरण गर्न सजिलो पारिदिएको छ ।

लेकवेसीका अगुवा कृषकहरु भन्नुहुन्छ दुग्धजन्य वस्तुका विकास भएको मूल्य श्रृँखलाले किसानको आम्दानी बढाउँदा किसान यस तर्फ आर्कर्षित भएका छन् । कृषि क्षेत्र विकास कार्यक्रमले विभिन्न समुह गठन गरि किसानलाई आर्थिक तथा प्राविधिक सेवा दिईरहेको छ । नमूना भैसी पालन समुहकी सदस्य सरिता खत्री भन्नुहुन्छ । भैसीपालन आयआर्जनेको गतिलो स्रोत बन्यो । कामकाजी महिला भैंसी पालेर आयआर्जनमा सहयोग मिलेको छ ।

बाखापालन तथा भैंसीपालनमा जस्तै कृषि क्षेत्र विकास कार्यक्रम मार्फत वेमौसमी तरकारीदेखि स्थानीय उत्पादनसम्मका सहयोग गरिरहेको छ । कुलो तथा पोखरी निर्माणका सहयोग भएपछि स्थानीय उत्पादन बढेको र गाउँमै रोजगारीका अवसर सिर्जना भएका छन् । वेमौसमी तरकारी खेतीदेखि अन्य बालीको आयआर्जन बढेको छ ।

कृषि क्षेत्र विकास कार्यक्रमको यो अन्तिम वर्ष हो । पछिल्ला दुई वर्ष आयोजनाले अपेक्षा गरे अनुसार प्रगति गर्न सकेको छ । साना तथा सिमान्तकृत किसानको क्षमता विकासमा आयोजना सफल रहेको कार्यक्रम संयोजक बासु काफ्ले बताउनुहुन्छ । पछिल्ला दुई वर्षमा आयोजनाले प्रगति बढेको छ । यता संघीय कृषि तथा पशुपन्छि विकास मन्त्रालयले पनि कृषि क्षेत्र विकास कार्यक्रमले कार्यक्षेत्र भित्र गरेका कामको अपेक्षाकृत भएको बताएको छ । आउँदा दिनमा नेपाल सरकारले संचालन गर्न परियोजना कृषि क्षेत्र विकास कार्यक्रम गतिलो सिकाई हुने छ ।

कार्यक्रम अन्तरगत हालसम्म १०३७ समुह, सहकारीमार्फत २७ हजार ९०२ घरधुरीमा सहलगानीमा कार्यक्रम सञ्चालन भईरहेको छ । भौतिक पूर्वाधार तर्फ हालसम्म २६४ वटा उप-आयोजनाहरु सम्झौता भई कार्यान्वयन भईरहेको छन । उप(आयोजनाहरु थपिने क्रम २०८२ वैशाखसम्म जारी छ जस अन्तरगत सामुदायिक पूर्वाधार २५९ र ५ वटा सार्वजनिक पूर्वाधार रहेका छन् ।

मूल्य श्रृँखला विकासको लागि सुदृढ ग्रामीण वित्तीय सेवा उपभोग अन्तरगत हालसम्म ९८८ समुहमा ५४५ तालिम प्राप्त (एफइबीएल) सहजकर्ता मार्फत २५,७०० महिला सदस्यहरु वित्तीय शिक्षा तथा व्यावसायिक साक्षरता कक्षाबाट लाभान्वित भएका छन । यसैगरी विभिन्न बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरु मार्फत झण्डै ५० करोड रुपैयाँ कर्जा प्रवाहमा सहजीकरण गरिएको छ ।

गाउँपालिका तथा नगरपालिकासँगको साझेदारी सहयोगमा हालसम्म २२ वटा सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्र स्थापना तथा सञ्चालमा रहेका छन् । यसैगरी ५८ वटा स्थानीय तहमा पालिकाको कृषि र पशर्पन्छि विकास शाखाको सेवा प्रवाह क्षमता अभिवृद्धिका लागि विभिन्न प्रकारका सेवा प्रवाहसँग जोडिने साम्रग्रीहरु (कृषि औजार उपकरण, फर्निसिङ, सूचना प्रविधि साम्रगीहरु, दुई पाङ्गे सवारी साधन मोटर साईकल र स्कुटर) प्रति पालिका रु १० लाख बराबरको सहयोग गरिएको छ ।

उप(सम्भाग १.४ अन्तरगत महिला सशक्तिकरणका लागि लैङ्गिक कार्य सिकाई पद्धति (जीएएलएस) अन्तर्गत ३२ समुहका ६० जना सहजकर्ताहरुलाई पूनर्ताजगी तालिम सञ्चालन गरि ४८० घरधुरीमा (जिएएलएस) कार्यक्रम निरन्तर रुपमा सञ्चालनमा रहेको छ । यसैगरी ५१ वटा समुहका १२०४ जना महिला सदस्यहरुको कार्यबोझ घटाउनका लागि महिलामैत्री मेशिन तथा उपकरण (कृषि कार्यबोझ घटाउने) शतप्रतिशत अनुदानमा सहयोग गरिएको छ ।

पोषण सह(संभाग अन्तरगत ३९८ महिला स्वास्थ्य स्वयसेविकालाई पोषण सुरक्षा सम्बन्धी प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम सञ्चालन गरिएको छ । उत्पादन समुहहरुमा ९८८ पोषण पाठशाला सञ्चालन हुनुका साथै पोषण बगैंचा स्थापना गरिएका छन् । २३ वटा नमूना पोषणा बगैंचा स्थापना तथा प्रदर्शनी गरिएको । कार्यक्रम सञ्चालन भएको १२४ वटा समुहमा पोषण प्रवर्द्धन सचेतना अभियान मार्फत ३६८६ जना सहभागीलाई पोषण तथा असल खानपान सम्बन्धी अभिमुखीकरण गरिएको छ ।

खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागको अनुगमन

काठमाडौं बैशाख २१, विभागको मोबाइल फुड ल्याव भ्यान प्रयोग गरी अस्पतालहरुमा संचालित चमेनागृहको निरीक्षण अनुगमन सम्बन्धी **प्रेस नोट :**

काठमाडौं बैशाख २१, खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागका खाद्य अनुसन्धान अधिकृत श्रीराम न्यौपानेले एक विज्ञाप्ति प्रकाशित गरि मिति २०८२ बैशाख २१ को विभागीय निर्णयानुसार आहारपुरक खाद्य पदार्थ सम्वन्धमा विभिन्न सञ्चार माध्यम तथा यस खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागमा प्राप्त सूचना अनुसार भारतको अगुस्तो फर्मुलेशन प्रा. लि. (अगुष्ट फर्मुलेशन प्रा.लि) बाट उत्पादन भएको आहारपुरक खाद्य पदार्थ बीरगन्ज(१३ स्थित न्यूट्रिका फुड कन्सर्न, आयातकर्ता तथा बायो लाइफकेम नेपाल, भिमसेनगोला(३१, काठमाडौं वितरकले आहारपुरक खाद्य पदार्थ नियमन कार्यविधि २०७२ को व्यवस्था अनुसार न्यूट्रि क्यूर ब्राण्डको आहारपुरक खाद्य पदार्थ यस विभागमा उत्पादन दर्ता नगरेको र खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर ऐन, २०८१ को दफा १३ बमोजिम यस विभागबाट आयात अनुमती नलिई भार तको अगुस्तो फर्मुलेशन प्रा. लिबाट उत्पादन गराई आयात तथा बिक्री वितरण गरेको जानकारी प्राप्त भएकोले खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर ऐन, २०८१ को दफा ३८ बमोजिम उक्त ब्राण्डको आहारपुरक खाद्य पदार्थ आयातकर्ता र वितरकले बजारबाट तत्काल फिर्ता गरि यस विभागमा जानकारी गराउन सूचित गरिन्छ । साथै सम्वन्धित आयातकर्ता तथा डायटरी सप्लीमेन्ट व्यवसायीलाई उपरोक्त ब्राण्डको आहारपुरक खाद्य पदार्थ बिक्री वितरण नगर्न नगराउन समेत सूचित गरिन्छ । अन्यथा प्रचलित कानुन बमोजिम कारवाही हुने व्यहोरा जानकारी गराइन्छ ।

सोही बमोजिम निरीक्षण अनुगमन गर्ने क्रममा खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागको मोवाइल फुड ल्याव भ्यान सञ्चालन गरि काठमाडौं महानगरपालिकासँगको सहकार्यमा विभागका खाद्य विश्लेषक सुशन निरौलाको नेतृत्वमा विभागका खाद्य निरीक्षण अधिकारीहरु तथा का.म.न.पा.का प्राविधिक कर्मचारीहरु समेतको संयुक्त टोली मार्फत मिति २०८२ बैशाख ८ गते वीर अस्पताल तथा राष्ट्रिय ट्रमा सेन्टर, रत्नपार्कमा र मिति २०८२ बैशाख ९ गते शिक्षण अस्पताल, महार ाजगञ्जमा सञ्चालित चमेनागृहहरुको स्थलगत निरीक्षण अनुगमन तथा खाद्य पदार्थको नमूना परिक्षण गरिएको छ ।

बीर अस्पताल स्थित सुनिल क्यान्टिन निरीक्षण अनुगमन गर्दा सरसफाईमा सुधार गर्नुपर्ने देखिएको, केहि खाद्य पदार्थमा लेवल विवरण पूर्ण नभएको खाद्य पदार्थ संचयन तथा प्रयोग गरेको, भाडा धुने तथा खाना पकाउने ठाउँ सँगसँगै रहेको र पकाएको र नपकाएको खाद्य पदार्थ सँगसँगै भण्डारण गरेको पाइएको थियो । उक्त क्यान्टिनमा बिक्रीवितरण भइरहेका पिउने पानीको ३ वटा, दूधको १ वटा, महको १ वटा तथा तेलको १ वटा नमूना विभागको मोवाइल फुड ल्याव भ्यानमा परिक्षण गरिएकोमा नमूनामा कैफियत नपाएको, सो क्यान्टिनलाई सरसफाईमा सुधार गरी खाद्य स्वच्छता ध्यान दिन, पकाउने र भाँडा माझ्ने ठाउँ छुट्टा-छुट्टै राख्न र लेवल विवरण पूरा भएका खाद्य पदार्थ प्रयोग गर्न निर्देशन दिइएको छ ।

यसै गरी बीर अस्पतालमा सञ्चालित गुजेश्वरी होटल प्रा. लि., बीर अस्पताल शाखा निरीक्षण अनुगमन गर्दा सरसफाईमा सन्तोषजनक नरहेको, दूधमा लेवल विवर ण पूर्ण नभएको, फ्रिजमा भण्डारण व्यवस्थित नपाइएको तथा पकाएको र नपकाएको खाद्य पदार्थ सँगसँगै भण्डारण गरेको पाइएको थियो । उक्त होटलमा बिक्रीवितरण भइरहेको दूधको १ वटा तथा तेलको १ वटा नमूना विभागको मोबाइल फुड ल्याब भ्यानमा परिक्षण गरिएकोमा नमूनामा कैफियत नपाएको सो होटललाई सरसफाईमा सुधार गरी खाद्य स्वच्छता ध्यान दिन, पकाउने र भाँडा माझ्ने ठाउँ छुट्टा-छुट्टै राख्न र लेवल विवरण पूरा नभएका खाद्य पदार्थ नष्ट गरी पूर्ण लेवल विवरण भएको खाद्य पदार्थ प्रयोग गर्न निर्देशन दिइएको छ ।

शिक्षण अस्पताल, महाराजगन्ज स्थित एम बी चमेनागृह निरीक्षण अनुगमन गर्दा सर सफाई तथा ड्रेनेजको अवस्था सुधार गर्नुपर्ने देखिएको, चमेनागृहको झ्याल तथा ढोकामा जालि लगाउनु पर्ने देखिएको, फोहोरको व्यवस्थापनमा सुधार गर्नुपर्ने देखिएको, भूईको टायल फुटेको पाइएको थियो । उक्त क्यान्टिनमा बिक्रीवितरण भइरहेका पिउने पानीको १ वटा, दूधको १ वटा, तथा तेलको १ वटा नमूना विभागको मोवाइल फुड ल्याव भ्यानमा परिक्षण गरिएकोमा नमूनामा कैफियत नपाएको सो चमेनागृहलाई सर सफाई तथा ड्रेनेजमा सुधार गर्न, फोहर व्यवस्थापन गर्न र भुई भित्ताका टायल मर्मत गरी सुधार गर्न निर्देशन दिइएको छ ।

यसै गरी शिक्षण अस्पतालमा संचालित सिद्धार्थ स्वीट एण्ड बेक्स प्रा. लि. निरीक्षण अनुगमन गर्दा सरसफाईमा सुधार गर्नुपर्ने देखिएको, केहि खाद्य पदार्थमा लेवल विवर ण पूर्ण नभएको खाद्य पदार्थ संचयन तथा प्रयोग गरेको र भाडा माझ्ने तथा खाना पकाउने ठाउँ सँगसँगै रहेको पाइएको थियो । उक्त क्यान्टिनमा प्रयोग गरिरहेको तेलको १ वटा नमूना विभागको मोबाइल फुड ल्याव भ्यानमा परिक्षण गरिएकोमा नमूनामा कैफियत नपाएको सो क्यान्टिनलाई सरसफाईमा सुधार गरी खाद्य स्वच्छता ध्यान दिन खानेकुरा पकाउने र भाँडा माझ्ने ठाउँ छुट्टा-छुट्टै व्यवस्था गर्न र लेवल विवर ण पूरा भएका खाद्य पदार्थ प्रयोग गर्न निर्देशन दिइएको छ ।

उक्त अस्पतालहरुमा सञ्चालित चमेनागृह, क्यान्टिन तथा होटलको स्थलगत निरीक्षण अनुगमन तथा बिक्रीवितरणमा रहेका दूध, मह, तेल तथा पिउने पानीका १२ वटा नमूना संकलन गरी तत्काल विभागको मोवाइल फुड ल्याव भ्यान मार्फत स्थलगत परिक्षण गरेको थियो । उक्त क्यान्टिन तथा होटललाई सरसफाईमा ध्यान दिन र खाद्य पदार्थको भण्डारण व्यवस्थित गर्न निर्देशन दिएको व्यहोरा सर्वसाधारण सबैको जानकारीका लागि अनुरोध गरिएको विभागद्धारा जारि विज्ञाप्तिमा जनाएको छ ।

केन्द्रीय दुग्ध सहकारी संस्था आन्दोलनमा

काठमाडौं बैशाख २६, केन्द्रीय दुग्ध सहकारी संघ लिको आयोजनामा र बागमति प्रदेश सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय सहकारी बोर्डको सहयोगमा दुग्ध क्षेत्रमा देखिएका चुनौंती, अवसर, समस्या र समाधान सम्बन्धी अनुशिक्षण कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।

सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्रालयका माननीय मन्त्री मधुकुमार श्रेष्ठले उधारोमा लिने क्यासमा लिने समस्या बढ्दै गएको बताए । कृषि मन्त्रालयमा ४ अर्बको सिलिङ पठाएको छ । १ वटा मात्र भैंसी पाल्ने ३० वटा भैंसीपाल्नेले अनुदान नपाउने अवस्था छ । उत्पादनको आधारमा अनुदान वितरण कार्यविधि बनाई कार्यन्वयन गर्ने छौं । उत्पादनमा समस्या छैन । किसानको अधिकार भन्दा बाहिर गएर कुनै काम गरिने छैन ।

भविष्यमा सीमामा कडाई गर्न निर्देशन दिन्छौं । जनताले महशुस गर्ने खालको योजना कार्यन्वयन गर्न नसक्दा बजेट फ्रिज हुने गरेको छ । हामी बोल्नु भन्दा पनि काम गर्न चाहान्छु मन्त्री श्रेष्ठले भने ।

हामी जनजातिको छोरा हो । चाहिने खालको योजना बनाई अर्थमा लाने तयारी गररिहेका छौं ।

हिजोआज हामी मोवाइल चलाइरहेका छौं । संघीयता चाहिदैन भनेर बोलिरहेको छ । अझै हामीले धेरै राम्रो काम गर्नु पर्छ । फेसबुकमा गाली गरेको कुरा हेर्न लाइन लाग्छ । केही पनि भएन भनेर भाष्य सिर्जना गरेको छ । त्यसको अगाडि काम गरेर देखाउनु पर्छ ।

गोदावरी नगरपालिका प्रमुख गजेन्द्र महर्जनले किसान भन्दा व्यवसायी बढी देख्छु ।

हामी रोजगारी सिर्जना गर्ने भनिन्छ । गोदावरी नगरपालिका ७ नं वडालाई प्राथमिकता दिई सबैभन्दा बढी अनुदान वितरण गरेको छ । २ वटाबाट ५ वटा गरि दुग्ध उत्पादन गरेको छ । यहाँको रोजगार सिर्जना गरेर किसानलाई शुन्य प्रतिशतमा ऋण दिने । एनआइसिएसिया र एनएमबी सम्झौता भएको छ । कार्यविधिका कारण रोकिएको छ । चाहेर पनि दिन नसकेको अवस्था छ । हाम्रा छेराछोरी अमेरिका छन् भनेर गर्व गर्छन् । हामीले अनुमान नै गरेको छैन । मेरा साथी भेडा चराउन गएका थिए । मेरा पुस्ताले नगरेको काम गरेर आएँ । अब कहिल्यै विदेश जान्न भने कृषि कर्म गरिरहेको छ । अन्य चिसो पेय पदार्थको सट्टा मोही पिउँ । कुनै पनि ठाउँमा उपभोग गर्ने वातावरण बन्नु पर्छ । नगरपालिकाले सहयोग कृषि कर्म गर्नेलाई सहयोग गर्न तयार छौं ।

बागमति प्रदेश सहकारी बोर्डका उपाध्यक्ष नारायण देवकोटाले सरकार लगायत निकायले काम गरिरहेका छौं । परिणाम

जुन ढंगले सम्झौता गरेको छ । त्यही ढंगले भुक्तानी दिनु पर्छ । बाहिरकालाई अनुदान नदिने अवस्था आयो भने उत्पादनबाट पलायन हुने अवस्था आउँछ ।

आएको छैन । अब किसान जोगाउन सक्दैनौं भनेर भन्नु पर्ने अवस्था आएको छ । उद्योगहरु धरासायी छन् । एडिवीसँग सम्झौता भएको छ । स्टक छ भनेर मात्र पार पाउँदैन । दर्ता नहुँदा अनुदान नपाएको अवस्था छ ।

सहकारी संस्था दर्ता गर्न सकिन्छ ।

उद्योगी र सहकारी बीचमा सहकार्य कहिल्यै पनि हुन सकेन ।

उद्योगले आफूलाई आवश्यकता अनुसार पुनःसंरचन गर्न सकेन भने भएको उद्योगहरु पनि धरासायी बन्छ । जुन ढंगले सम्झौता गरेको छ । त्यही ढंगले भुक्तानी दिनु पर्छ । बाहिरकालाई अनुदान नदिने अवस्था आयो भने उत्पादनबाट पलायन हुने अवस्था आउँछ । छुर्पी भनेर जापान, अमेरिका गएको छ । तर किसानले भुक्तानी पाएको छैन । किसान(किसान बिच सहकार्य जरुरी छ ।

दुग्ध विकास बोर्डका कार्यकारी निर्देशक राजेन्द्र यादवले । बोर्डको तर्फबाट पटक-पटक कुरा उठाउँदै आएको छु । प्रतिवेदन अनुसार दुधमा आत्मनिर्भर हुने अवस्था छ । धरै स्टक भएकाले भुक्तानी दिन नसकेको डिडिसी, एएनडिसी लगायत भुक्तानी गर्न नसकेको भन्ने छ । ५ अर्ब भुक्तानी दिन बाँकी छ । डिडिसी १ अर्ब निजी क्षेत्र ४ अर्ब । डिडिसी लगायत सबै उद्योगहरुले निर्यात गर्नका लागि गुणस्तरी वस्तु उत्पादन गर्न लागि परेको छ । एक त हामी आन्तरिक रुपमा खपत गर्न सक्छौं । निर्यात गरे पालिकाले पहल गर्नेछ । नपुगे बाहिरबाट ल्याउन पर्छ भन्ने छैन । ९० करोड सरकारले अनुदानको रुपमा दिईसकेको छ ।

नेपाल डेरि एशोसिएसनका अध्यक्ष दीपप्रसाद धमलाले सीमापारबाट आएको वस्तुका कारण हाम्रो उत्पादन अष्तव्यस्त भएको छ । कृषि उत्पादन बढे राष्ट्रलाई टेवा पुग्छ । आयातित कृषिवस्तु रोक्न नसके किसानको समस्या झन् बढ्दै जाने बताए ।

गोदावरी नगरपालिका वडानं ३ का वडा अध्यक्ष राज घिमिरेले मानिस जन्मेदेखि मरणसम्म पोषणयुक्त खानेकुराको आवश्यकता पर्छ । राज्यबाट कृषिका लागि उचित सम्वोधन हुन सकेको छैन । राज्यबाटै किसानको समस्या सम्वोधन हुने हो भने चाहिँदो जति उत्पादन गर्न सक्छ ।

भुक्तानीको समस्या बढ्दै आएको छ । किसानका लागि १० लाख अनुदान उपलब्ध गराउँदै आएको छ ।

म भन्दा विज्ञ किसानहरु हुने ।

नेपाल डेरी उद्योग संघका अध्यक्ष राजकुमार दाहालले दूध सहकारी संस्था र उद्योगीहरु बीचमा छलफल हुन जरुरी छ। दूध उत्पादन वृद्धि भएको छ। उपभोक्ता घटेको छ।
समान गोदाममा छ। क्षमता भन्दा बढी मौज्दाद राख्नु पर्दा भुक्तानी दिन नसकिएको अवस्था हो।
अब निर्यात नगरकिन विकप छैन।
सत्यताको पक्षमा जाँच्ने उद्योगीहरु आफै प्रतिकुलतामा छ। निचोड निकालेर वातावरण बनाउनु पर्छ। समस्या गम्भीर भएको छ। भुक्तानी दिन नसक्दा किसान पलायन हुने अवस्था छ।
हाम्रा युवाको आवश्यकता के थियो ? चिलिङ भ्यान दिँदैमा हुँदैन। डेरिका वस्तु आएकाछन्। टिक्ने वातावरण बनाउनु आग्रह गर्दछु।
१३ वटै जिल्ला सहकारी संघ धुलीखेल नगर पालिकाका वडा अध्यक्ष नारायण वरालले किसानले देशलाई कसरी दिगो बनाउन सक्छ भन्ने वातावरण बनाउनु पर्छ। व्यवसायीले सस्तो कहाँ पाइन्छ भनेर हेर्छन्। गुणस्तरमा हेर्दैनन्। नेपाली उत्पादनहरु गुणस्तरीय छन्।
दुग्धका भुक्तानी समयमा नै पाइन्छ भन्ने कुरा आस्वस्त गराउन जरुरी छ।
दाना र अन्या वस्तुको मूल्य बढेको छ। सरकारले किन्नु पर्छ। किसानको हातमा पैसा पुऱ्याउनु पऱ्यो.।
गोदावरी नगरपालिका दुग्ध व्यवसायीहरुको सहकारी संस्था दर्ता गर्न दिनु पर्छ। ललितपुरमा आएर सहकारी गर्न पाएको छैन। जग्गा भाडामा लिएर फर्म सञ्चालन भएका छन्। भुकम्पपछि दक्षिणभेगको तिनवटै पालिकाबाट आएका किसानहरु कृषि व्यवसाय गरिरहेका छन्। कर्मचारीकहाँ गयो कागजात नै पुग्दैन। अनुदान झोला बोकेर हिड्नेले पाउँछ। ५/६ वटा भैंसी पालेर बसेकालाई शुन्य प्रतिशतमा ऋणको व्यवस्था होस्। पाडा-पाडी पाल्ने। सामानको धितो राखेर २/३ प्रतिशत व्याज सहुलियत ऋण दिएर राज्यको ध्यान पुगोस् र राज्यको वजेट २०/२५ हजार ल्याएजस्तो लाग्छ।
नुवाकोट दग्ध सहकारी संघका अध्यक्ष बासुदेव गजुरेलले उत्पादनमा समस्या छैन। भुक्तानीमा समस्या छ। आयत कति हुन्छ भन्ने कुरा आयत भएर आउने दुध बन्द नगरेसम्म सँधै समस्या हुन्छ।
भारतमा अनुदान स्वरुप चिलिङ्ग भ्यान किनी दिने रहेछ। आयातित दुध विस्थापन गर्न भन्सार मूल्य वृद्धि गरेर नेपालको कृषिलाई टिकाउने बातावरण बनाउनु पर्छ।
त्रिदेव सहकारी संस्थाका अध्यक्ष दीपक कोइरलाले एनआइसी एशियाबाट १० लाखसम्म ऋण उपलब्ध गराउने कुरा के भयो ?
गोदावरी नगरपालिकालाई कर संकलन गरेर बुझाएका छन्। उपत्यकाको सबैभन्दा धेरै दूध उत्पादन पालिका गोदावरी नगर पालिका हो। स्थानीय तहबाट मात्र समस्या समाधान हुँदैन। खुद्रा अनुदान बन्द गरिनु पर्छ।
महासचिव रामप्रसाद आचार्यको स्वागत मन्तव्यबाट शुरु भएको उक्त कार्यक्रममा दुग्ध क्षेत्रमा देखिएका भुक्तानीको समस्या, अनुदान, सहुलियत ऋण लगायत सम्बन्धित विषयमा छिटो समाधान गर्नु पर्ने सरोकार वालाहरुको राय एकमत देखिएका छन्।
ग्रामीण क्षेत्रका किसानहरुले दैनिक १ लाख ५० हजार लिटर दुध उत्पादन गर्छन्। २०८१ कार्तिकदेखि भुक्तानी बाँकी छ। समस्या समाधान गर्न पैसा नभई हुँदैन। बचतकर्ता र ऋणीको सरकारले संरक्षण गर्नु पर्छ। किसानको लागत मूल्य बढेको र आम्दानी घटेको अवस्था छ। यस्तो अवस्थामा अनुदान सहज बनाउनु पर्छ। सहकारी नबचाउने हो भने किसानहरुलाई बचाउन नसक्ने बताईएको छ।
केन्द्रीय दुग्ध सहकारी संस्थाका लि.का अध्यक्ष अम्मर बहादुर कुँवरले। किसानहरु देशको मालिक हुन्। किसान यो अवस्थामा पनि अनुनय विनय गर्नु परेको अवस्था छ।
दूध धरै भएको होइन, बनाएको छ। आयो आयो भनिरहेको छ। पीडालाई सँधै खप्न सक्दैनौ। माननीय कृषि मन्त्री रामनाथ अधिकारी आफै पनि कृषक भएकाले बजार खोज्न श्रीलंका जानु भएको छ। यो देशको उत्पादन कहाँ लगेर बेच्ने भनेर लागि रहनु भएको छ।
सम्झौता अनुसार किसानहरुको दुग्धको भुक्तानी नपाए आन्दोलन गर्ने जनाएको छ। उक्त कुरा केन्द्रीय दुग्ध सहकारी संस्था लिले एक पत्रकार सम्मेलन गरी बताइएको हो।
यही जेठ १ गते देखि लागु हुनेगरि आन्दोलनको गर्ने घोषणा गर्ने जनाएको छ।
१८७२ दुग्ध सहकारी छन्। दैनिक १ लाख ५० हजार लिटर दूध शहरमा आउने र ६ करोड रुपैया ग्रामीण क्षेत्रमा पुग्ने बताए। हामी जेठ १ बाट आन्दोलन गर्ने तयारीमा छौं। अध्यक्ष अम्मर बहादुर कुँवरले भने। गुजरातको आमूल एकाधिकार छ। विश्वभर आफ्नो उत्पादन बेचेको छ।
अन्य उद्योग जस्तो यो उद्योग होइन। हरेक मुलुकले विदेशीलाई गुहार्नु, नेपाली उद्योगहरुले भुक्तानी दिन सक्दैन भने अन्तर्राष्ट्रिय लगानी खोज्ने पर्ने पनि बताए।
हामीले आफ्नो उत्पादन जुन राष्ट्रमा पनि बेच्न सक्छ। दीर्घकालीन समस्या हल गर्न देशको उत्पादन सरकारले जिम्मा लिनु पर्छ। उत्पादन गर्ने किसानको हो। घाटा सहेर पनि जनता बचाउन सरकारले बेहोर्नु पर्छ। उत्पादन लानु पैसा दिनु।
अध्यक्ष अम्मर बहादुर कुँवर, महासचिव रामपसाद आचार्यले संयुक्त हस्ताक्षर गरि वितरित प्रेस विज्ञाप्तिमा किसानले पाउनु पर्ने भुक्तानी छिटोभन्दा छिटो उपलब्ध गराउने आग्रह गरेको छ।
केन्द्रीय दुग्ध सहकारी संघ लिले देशमा रहेको १८७२ दूग्ध उत्पादन सहकारी संस्थाद्धारा ६ लाख परिवारको दूध संकलन गर्दै औपचारिक क्षेत्रमा करीब दैनिक १२ लाख लिटर दूध, दैनिक ६ करोड शहरको पूँजी गाउँमा पुऱ्याउँदै गरिब विपन्न किसानहरुको आयआर्जन गरि टेवा पुऱ्याउने काम गर्दै आएको छ। वैदेशिक रोजगारमा गएका युवा पङ्ति पनि हाल दुग्ध उत्पादन पेशामा लागि रहेको अवस्थामा दुग्ध उत्पादन पेशालाई धारासायी नबनाई यस पेशा प्रति आकर्षित गराई देशलाई दूध र दुग्ध पदार्थमा आत्मनिर्भर बनाउनु, प्रचुर मात्रामा रहेको दूध विदेशमा समेत निर्यात गर्न सक्ने अवस्थामा रहेको र हाल दूधबाट बनेको दूध र दुग्ध पदार्थ आमनिर्भर बनाउनु, प्रचुर मात्रामा रहेको दूध विदेशमा समेत निर्यात गर्न सक्ने अवस्थामा रहेको र हाल दूधबाट बनेको छुर्पि, घ्यू समेत बाह्य मुलुकमा निर्यात भइरहेको अवस्था छ। राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा पशुपालन क्षेत्रको ९ प्रतिशत र त्यसमा दुग्ध उत्पादन क्षेत्रको जिडिपिमा ६ प्रतिशत योगदान रहेको छ।
३० लाख कृषक परिवारको दैनिक जीवकोपार्जन र हजारौं रोजगारी सिर्जना गरेको विषयलाई कदापी नकार्नु सकिन्न। हाम्रो मुलुकको अर्थतन्त्र कृषिमा आधारित छ। कुल जनसंख्या मध्ये ६५ प्रतिशत योजना कृषि तथा पशुपालन पेशामा संलग्न छन्। किसानहरुले स्वच्छ र गुणस्तरीय उत्पादनमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरिरहेका छन्। किसानहरुले स्वच्छ र गुणस्तरीय उत्पादनमा महत्वपूर्ण भुमिका निर्वाह गरिरहेका छन्। यस अभियानमा १८७२ दुग्ध सहकारी संघ

संस्थाहरूले कृयाशील भई आम दुग्ध उत्पादक किसानहरुको हितमा कार्य गर्दै आएका छन् । यी सबै सहकारी संघ संस्थाहरुको नेतृत्व गर्दै दुग्ध उत्पादन क्षेत्रका सबै खाले आई पर्ने समस्याहरु हल गर्न र यस क्षेत्रको प्रवर्द्धन र विकासका लागि सर कारी निकाय अनि गैर(सरकारी निकायहरुसँग समन्वय र सहजीकरण गर्दै आम दुग्ध उत्पादक किसान र सहकारी क्षेत्रको पहरेदारको रुपमा यस केन्दीय दुग्ध सहकारी संघ लिले भुमिका निर्वाह गरि यहाँहरु सबैलाई अवगत नै छ ।

१. २०८१ जेठ २५ गते देखि असार ४ गते सम्म कृषकहरुको दूधको भुक्तानीको लागि आन्दोनल पश्चात कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सचिव, सह(सचिव, र ाष्ट्रिय दुग्धका विकास बोर्डका नि. निदेर्शक, दुग्ध विकास संस्थानका महाप्रबन्धक लगायत आन्दोलित किसान प्रतिनिधिहरुको उपस्थितिमा १० बुँदे सम्झौता कार्यनवयन गरि सम्झौता भएकामा हालसम्म पनि १० बुँद्धे सम्झौता कार्यन्वयन नभएको हुँदा तपसिलका मागपत्र प्रस्तुत गरिन्छ ।

२. कृषकहरुको दुधको मूल्य चैत्र मसान्तसम्मको बैशाख मसान्तभित्र भुक्तानी गर्न मन्त्रालय, दुग्ध विकास संस्थान र उद्योगीहरुलाई भुक्तानीका लागि कडाइका साथ लागु गराउने ।

३. उल्लेखित माग पूरा नभएमा जेठ १ गतेबाट आन्दोनलका कार्यक्रम तय गरिनेछ ।

४. जिल्ला दुग्ध सहकारी संघ मार्फत जिल्लाभरमा रहेको दुग्ध उत्पादन सहकार ी संस्थाहरुले लिनुपर्ने विवरण सहित जिल्ला प्रशासन कार्यलयमा उद्योगहरुसँग लिनु पर्ने विवरण पेश गर्ने ।

५. दुग्ध उद्योग, बहुराष्ट्रिय कम्पनी यो देशमा दुग्ध कृषकहरुलाई दुग्ध क्षेत्रमा आम्मनिर्भर बनाउनकालागि अपिरिहार्य भैसकेको हुँदा कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयलाई समन्वय गर्ने अनुरोध गर्ने ।

१० बुँदे मागहरू केके थिए ।

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय र केन्द्रीय दुग्ध सहकारी संघ लि बिचको सहमति केन्दीय दुग्ध सहकारी संघ लिमिटेड नेपालले दूध उत्पादन किसानहरुले दुध बिक्री गरे वापत दुग्ध विकास संस्थान र निजी दुग्ध उद्योगहरुबाट पाउनुपर्ने रकम लामो समयदेखि बाँकी रहेकाले यो रकमको यथाशिघ्र भुक्तानी लगायत अन्य दश, गरि एघार माग सहितको विज्ञाप्ति मिति २०८१ जेठ २२ मा निकाली आन्दोलनका कार्यक्रम गरिरहेको परिप्रेक्ष्यमा कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सचिव डा.राजेन्द्र मिश्र, राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड र केन्द्रीय दुग्ध सहकारी संघ लि, नेपाल डेरि एशोसियन, डेरी प्रतिनिधीहरु बिच संवाद भई किसानहरुका माग पूरा गर्ने सम्बन्धमा देखहाय अनुसारको सहमति भयो । केन्द्रीय दुग्ध सहकारी संघ लिमिटेड नेपालले घोषणा गरेका आन्दोलनका कार्यक्रमहरु हाललाई स्थगन गर्ने समेत सहमति भयो ।

१. प्रत्यक दुग्ध उद्योगले दुध उत्पादक किसानहरुलाई दूध खरिद गरे वापत भुक्तानी हरेक महिनाको रकमको भुक्तानीलाई दुई किस्तामा गर्ने महिनाको पहिलो १५ दिनमा भुक्तानी सोही महिनामाको २५ गते भित्र र महिनाको पछिल्लो १५ दिनको अर्को महिनाको १० गते भित्र गरिसक्ने ।

२. किसानबाट संकलन गरेको दुधबाट विगतमा दुग्ध उद्यागेहरुले धुलो दूध र नौनी उत्पादन गरेको र सो उत्पादनहरु समयमा नै बिक्री नभई किसानलाई गर्नु पर्ने भुक्तानीमा ढिलाई भएको विषयमा छलफल हुँदा वि.सं.२०८० चैत्र मसान्तसम्म भुक्तनी हुन बाँकी रकम सबै दुग्ध उद्यागेहरुले यही २०८१ असार २७ सम्म गरिसक्ने र बैशाख र जेष्ठमा बाँकी बक्यौता रकमको भुक्तानी २०८१ भाद्र मसानन्तसम्म गरिसक्ने र असार महिनादेखिको भुक्तानी बुँदा नं १ अनुसार नियमित हुने गरि व्यवस्था गर्ने ।

३.नेपाल सरकारको किसान र तथा उद्योगहरुको अथक प्रयासबाट देशभित्र दूध तथा दुग्ध पदार्थको उत्पादनमा उल्लेखनिय वृद्धि भएकाले आन्तरिक मागको तुलनामा आपूर्ति बढी भएकाले दूध तथा दुग्ध पदार्थहरुको नियमित गर्ने विकल्पलाई सहजीकरण गर्ने । निजी, सहकारी तथा सर कारी डेरी उद्योगहरुलाई निर्णय प्रर्वद्धनका लागि सहुलिय प्रदान गनगर्न मन्त्रालयले पहल गर्ने ।

४.मौसमी दूध उत्पादनको असरलाई न्यूनीकरण गर्न उच्च दूध उत्पादन हुने मौसममा उत्पादित दूधलाई धुलो दूध तथा अन्य दुग्ध पदार्थहरु उत्पा्दन गरी निश्चित परिमाण भन्दा बढी दूध संकलन गरि धुलो दूध उत्पादन लगायत अन्य दुग्ध पदार्थहरु र उत्पादन गर्ने उद्योगलाई सहुलियत प्रदान गरि सुधार गर्न राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डले अध्ययन गरी कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयलाई सिफारिस गर्ने ।

५. किसानबाट संकलन गरेको दूधबाट दुगध उद्याषाहरुले धुलो दूध र नौंी उत्पत्पादन गरिरी ठूलो परिणामामा दूधग पर्दाहरुको मौज्दात उद्योगहरुमा रहेको र उद्योगहरुको नगद प्रवाहमा असर परेकाले मौज्दातलाई धितोमानी कर्जा प्रवाहको लागि नेपाल राष्ट्र बैकको कार्यविध संशोधनमा सो विषय समावेश गर्न मन्त्रालयमा पहल गर्ने ।

६. किसान र दुग्ध उद्योगहरुले बैंकमा लिने ऋणमा लाग्ने व्याजमा सहुलियत दिनको लागि मन्त्रालयले सहजीकरण गर्ने र दुग्ध उद्योगलाई कर्जा सहुलियतका लागि प्रदेश सकारलाइ ई समेत अनुरो गर्ने ।

७. कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयमा र केन्द्रीय दुग्ध सहकारी संघ लिमिटेड बिचको सम्झौताको कार्यन्वयन र निर्यात प्रवर्द्धन गर्न उद्योगहरुको सवलीकरण तथा उत्पादनको लागि एक कार्ययोजना तयार गरि सरोकारवाला सहित राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डका कार्यकारी निर्देशकको नेतत्वमा कार्यदल बनाउने ।

दुग्ध विकास संस्थानलाई दिगो, व्यवसायिक प्रतिस्पर्धी र सक्षम संस्थाको रुपमा रुपान्तर णका लागि आवश्यक पुनसंरचना गर्नु मन्त्रालयले अध्ययन गरि अगाडि बढाउने ।

९. स्थानीय तह तथा प्रदेशबाट उपलब्ध हुने दुग्ध उत्पादन किसानलाई दिँदै आएको प्रोत्साहन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिने मन्त्रालयलाई आवश्यक समन्वय गर्ने ।

१०. पशुपन्छी बीमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउनु मन्त्रालयमा आवश्यक पहल गर्ने ।

कान्तिपुर फर्मास्युटिकल्स ल्याव र केबीएनपी कोरियाबीच पशु औषधि उत्पादन गर्ने सम्झौता

काठमाडौं बैशाख ३१, नेपालको अग्रणी पशु औषधि उत्पादक कम्पनी, कान्तिपुर फर्मास्युटिकल्स ल्याब लिमिटेड दक्षिण कोरियाको प्रतिष्ठित बहुराष्ट्रिय कम्पनी के. बी. एन. पी. कोरियाबीच नेपालमा पशु औषधी उत्पादनका लागि एक महत्वपूर्ण प्राविधिक सम्झौता (Technical Collaboration) मा हस्ताक्षर भएको छ ।

नयाँ बानेश्वरस्थित होटल एभरेष्टमा आज आयोजित कार्यक्रममा औषधि व्यवस्थाक नारायण प्रसाद ढकाल र पशु सेवा विभागका स. सचिव डा सलिना मानन्धरको उपस्थितिमा फर्मास्युटिकल्स ल्याब लिमिटेडका तर्फबाट अध्यक्ष श्री हेमराज बडाल तथा केवीएनका हानी स्वङगबीच सम्झौता पत्रमा हस्ताक्षर भएको छ ।

यस ऐतिहासिक सम्झौतासँगै कान्तिपुर फर्मास्युटिकल्सले के.बी.एन.पी कोरियाको अत्याधुनिक विशेषज्ञता प्रयोग गरी नेपालमै उच्च गुणस्तरको पशु औषधि उत्पादन गर्नेछ । पशुपालन क्षेत्रको विकासमा महत्वपूर्ण योगदान पुर्याउने, मुख्यतया आयात प्रतिस्थापन गर्ने र नेपाली किसानहरूलाई सुलभ मूल्यमा गुणस्तरीय औषधि उपलब्ध गराउने अपेक्षा गरिएको छ ।

कान्तिपुर फर्मास्युटिकल्स ल्याब लिमिटेडलाई केविएनपिले लामो समयदेखि अनुसन्धनात्मक विकासका कार्यहरूमा सहयोग गर्दै आइरहेको थियो । केभिए कोरियाका दक्ष प्रविधिकहरुबाट सन् २०२५ जनवरी ८ मा केपिएलको क्वालिटी अडिट सफल भएको थियो । सो अडिटको आधारमा कान्तिपुर फर्मास्युटिकल्स ल्याब लिमिटेडसँग केबिएनपीले सहकार्य गरेको कम्पनीका प्राविधिक प्रमुख विवेक सिंह महतले जानकारी दिनुभयो ।

कान्तिपुर फर्मास्युटिकल्स ल्याब लिमिटेडका अध्यक्ष हेमराज बडालले केबीएनपी कोरिया जस्तो बहुर्राष्ट्रिय कम्पनीसँगको यो सहकार्य हाम्रो लागि गौरवको विषय उल्लेख गर्दै यसले नेपाल अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको पशु औषधि उत्पादन गर्ने हाम्रो क्षमतालाई अभिवृद्धि गर्नेछ र नेपाली पशुको स्वास्थ्य सुधार ठोस टेवा पुग्ने बताउनुभयो ।

सन् १९८८ मा स्थापना भएको यो कम्पनीले बायर कोरियाबाट पशु खोप इकाई अधिग्रहण गरी अत्याधुनिक जैविक उत्पादन सुविधा स्थापना गरेको छ ।

"यो प्राविधिक सहकार्यले नेपालको पशु औषधि उत्पादन क्षेत्रमा नयाँ आयाम प्रदेशलाई आत्मनिर्भर गराई निर्यात तर्फ उन्मुख गराउन मद्दत पुग्ने विश्वास लिइएका छौ ।'

त्यसैगरी, केबीएनपी कोरियाका हानी स्वङगले भन्नुभयो "कान्तिपुर फर्मास्युटिकल्ससँग सहकार्य गर्न हामी उत्साहित र खुसी छौ । नेपालको पशु औषधि बजारमा प्रचुर सम्भावना देखेर प्राविधिक ज्ञान र कान्तिपुर फर्मास्युटिकल्स ल्यावको गुणस्तरिय उत्पादन प्लान्ट तथा बजार व्यवस्थापन विशेषज्ञताको संयोजनले यहाँ उत्कृष्ट नतिजा दिनेमा विश्वस्त छौ ।''

काभ्रेस्थित पाँचखाल नगरपालिका-७ सञ्चालनमा रहेको कान्तिपुर फर्मास्युटिकल्स ल्याब लिमिटेड नेपालको एक अग्रणी पशु औषधि तथा पशु आहार पूरक उत्पादक कम्पनी हो । हालसम्म यस कम्पनिमार्फत बिभिन्न २६ वटा आहारपुरक पदार्थहरुको विभिन्न नाम तथा ब्राण्डहरुको Supple(

ञभलतक हरु बजारमा बिक्री बितरण भई रहेको छ तथा एलोपेथिक औषधि तर्फ ७० वटा बिभिन्न औषधिको बजारीकरण अनुज्ञापत्रहरु तथा ४० वटा औषधिको उत्पादन अनुज्ञा पत्रहरु नियमक औषधि व्यबस्था विभाग मार्फत प्राप्त भइ सकेको छ ।

गुणस्तर, नवीनता र ग्राहक सन्तुष्टिलाई मुल मन्त्र मान्दै कम्पनीले नेपाली पशुपालन क्षेत्रको वृद्धि र आधुनिकीकरणका लागि निरन्तर काम गरिरहेको छ । कान्तिपुर फर्मास्युटिकल्स ल्याव लिमिटेड हालै सर्वसाधारणका लागि प्राथमिक शेयर निष्कासन (आईपीओ) जारी गर्ने घोषणा पनि गरिसकेको छ । स्थापनाकालदेखि नै पशु स्वास्थ्य सेवामा समर्पित कान्तिपुर फर्मास्युटिकल्स ल्याब लिमिटेडले गुणस्त-रिय उत्पादन मार्फत नेपाली बजारमा आफ्नो छुट्टै पहिचान बनाएको छ । हाल कम्पनीको दुईवटा अत्याधुनिक उत्पादन प्लान्ट सञ्चालनमा रहेको छ जनाएको छ । जसमा पशु औषधिको व्यावसायिक उत्पादन प्लान्ट (सन् २०२४ अगस्टदेखि व्यावसायिक उत्पादन तथा वितरण शुरुभएको हो भने पशु आहार पूरक (एनिमल फिड सप्लिमेन्ट) उत्पादन प्लान्ट (सन् २०२१ नोभेम्बरदेखि व्यावसायिक उत्पादन गर्दै आएको छ ।

केबिएनपी दक्षिण कोरियाको एक प्रतिष्ठित वहुराष्ट्रिय पशु स्वास्थ्य उत्पादन कम्पनी हो । जसले भेटेरिनरी खोप, औषधि, पोषण पूरक र कीटाणुनाशकहरू उत्पादन गर्छ । सन् १९८८ मा स्थापना भएको यो कम्पनीले बायर कोरियाबाट पशु खोप इकाई अधिग्रहण गरी अत्याधुनिक जैविक उत्पादन सुविधा स्थापना गरेको छ । केबिएनपीले पाकिस्तान, इन्डोनेसिया, भारत, भियतनाम, अमेरिका लगायत ३९ देशहरूमा आफ्ना उत्पादनहरू निर्यात गर्दै विश्वव्यापी बजार उपस्थिति बनाएको छ । कम्पनीले अत्याधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरी उच्च गुणस्तरका खोप विकास गर्छ, जुन पशु स्वास्थ्य व्यवस्थापनमा उपयोगी छन् । साथै, यसले वातावरणमैत्री दृष्टिकोण अपनाउँदै ग्राहक, कर्मचारी र शेयरधारकहरूको समुन्नत विकासमा लगानी केन्द्रीत गरेको प्रेस विज्ञाप्तिमा जनाएको छ ।

गोलभेंडामा थोपा सिँचाई

भागिरथ यादव :

गोलभेंडा (Lycopersicon esculentum Mill.) सोलानेसी परिवारको बाली हो र विश्वमा सबभन्दा बढी रुपमा खेती गरिने यो दोश्रो तरकारी बाली हो । भिटामिन "ए" र "बी" यसमा प्रशस्त मात्रामा पाईन्छ र यसमा पाइने एन्टीअक्सीडेन्ट जसलाई लाइकोपेन (Lycopen) भनिन्छ, यसले क्यान्सरको विभिन्न रुप विकास हुनबाट रोक्छ । यो बाली दुई खाले हुन्छन्(एउटै लहरा भएर बढ्ने र धेरै लहरा भएर बढ्ने । गोलभेंडामा आधारित विभिन्न स(सना उद्योगहरू सञ्चालन भएका छन् जस्तै सस, केचप

आदि ।

नेपालमा विभिन्न सिजनमा गोलभेंडा खेती गरिन्छ भने तराईतिर रवि बालीको रुपमा वृहत खेती हुने गरेकोछ । गोलभेंडाको औसत उत्पादन करीव ३० मे.टन प्रति हेक्टर र हेका छन् । थोपा सिँचाई (Drip irrigation) बाट गोलभेंडाको खेती गर्दा २०% प्रतिशत उत्पादन बढ्छन् र अहिले चलनमा रहेको पानी पटाउने तरिका भन्दा थोपा सिँचाईबाट गोलभेंडा खेती गरिदा पानीको उपभोग वृद्धि हुँदा त्यही पानीबाट ४.५ गुणा बढी जग्गामा यसको खेती वृद्धि हुन्छन् । यसको साथै थोपा सिँचाईबाट झारपातको वृद्धि कम हुने, रोगकीराको प्रकोप कम हुने, सिँचाईको लागि मजदुरको आवश्यकता नपर्ने भएकोले खेती गर्ने तरिका खास रुपले सस्तो पर्न जान्छ । यसरी थोपा सिँचाईको महत्व बढ्दै गएका छन् ।

माटो र जलवायु:

गोलभेंडाको खेती धेरै किसिमको माटोमा राम्ररी गर्न सकिन्छ जस्तो कि बलौटे दोमट देखि चिम्टाइलो माटो जहा पानीको निकासको राम्रो प्रवन्ध हुन्छ र माटो उर्वरक हुन्छ । यसबालीलाई मध्यम खालको हावापानी राम्रो हुन्छ र तापक्रम १८.५० देखि २६.५०से.ग्रे. समान्य बोट वृद्धि, विकास, फल लाग्न सुहाउँदो हुन्छ ।

थोपा सिँचाई किन ?

गोलभेंडा यस्तो बाली हो जसलाई पटक पटक गरी धेरै मात्रामा पानी चाहिन्छ तर एकै पटकमा धेरै पानी जम्यो भने यसको जराले सहन गर्न सक्दैन । जहाँ धेरै मात्रामा चिस्यान हुन्छ त्यहाँ गोलभेंडा जिङ्ग्रिाउने, वृद्धि कम हुने, ढिलो फूल फूल्ने, फूलको थुँगा थोरै लाग्ने र थोरै फल लाग्ने हुन्छ । थोरै मात्रामा चिस्यान हुने अवस्थामा प्रति बोटमा फल कम लाग्ने र फलको तलबाट कुहिने र ोगको प्रकोप अधिक हुन्छ । बालीमा जब पानीको उपलब्धता एकनास (चाहिएको बेला) भएन भने फल फाट्ने समस्या देखा पर्छन् । यी सब समस्याबाट छुट्कारा पाउन थोपा सिँचाई एउटा धेरै सुहाउँदो सिँचाईको तरिका हो जसले पानीको उपलब्धता मिलाई राख्छ र आवश्यक बाली बिरुवाका खादतत्व ठीक मात्रामा प्रदान गर्न मद्दत गर्छ ।

थोपा सिँचाई भनेको के हो ?

थोपा सिँचाई बाली बिरुवाको जारामा सिधै आवश्यकता अनुसार चाँडै पटक(पटक पानी पठाउने उच्च किसिमको सिँचाई तरिका हो । यस तरिकामा पाइपको सञ्जाल बिच्छाइएको हुन्छ, जसले थोरै पानीबाट चाहिँदो पानीको प्रयोग बढाउँछ । यस प्रणाली अन्तर्गत मुख्य, उप-मुख्य, सहायक र थोपा थोपा पानी दिने पाइपहरू जमिन मुनि बिच्छाइएका हुन्छन् र पानीको मुहान भएको स्थानमा पम्प जडान गरिएको हुन्छ जसको प्रेसरबाट खेतबारीमा रहेको पाइपहरूमा सबैतिर एकनासले पानी पुग्ने गरी सिँचाईको पूर्वाधार तयार गरिएको हुन्छ । यसले बालीमा एकनासले चाहिएको बेला सिँचाई गर्न सकिन्छ ।

पहाडमा यदि पानीको मुहान जहाँबाट पाइपमा पानी पठाईन्छ उक्त मुहान २० मिटर उचो स्थानमा रहेको छ भने पानी पठाउन प्रेसर दिन पम्प लगाउनु पर्दैन । उचा भएको कारण गुरुत्वाकर्षण शक्तिले पानी आफै एकनासले पाइपहरूमा सबैतिर पानी पुग्छन् । पहाडतिर पानी पठाउने प्रेसर दिन पम्प राख्ने झन्झट पनि आउँदैनन् ।

कसरी स्थापना गर्ने ?

थोपा सिँचाई प्रणाली स्थापना गर्नु भन्दा पहिला खेतबारीमा यसको डिजाइन लेआउट प्रणाली बारे विचार पुऱ्याउनु पर्छ । किनभने थोपा सिँचाई प्रणाली हाइड्रोलिक सिद्धान्त अनुरुप पाइपद्वारा पानीको बहाव, बाली प्रकार र माटोमा हाइड्रोलिक स्थिति कस्तो रहन्छ भनेमा आधारित हुन्छन् । लेआउट गर्न डिजाईन गर्दा निम्नानुसारका शुरुका जानकारीहरू लिई राख्नु पर्छन्, जस्तै:

१. पानीको स्रोतको उचाई अथवा पानी बहावको चाप, कुन उपलब्ध छन् ।

२. बाली प्रकार ।

३. जग्गाको धरातलीय अवस्था (भिरालो, समथर आदि) ।

४. माटोको किसिम, माटोबाट पानी सोसिने नसोसिने दर ।

५. हावापानी तथ्याङ्क ।

खेतबारीमा बिच्छाउने जक्सन, मुख्य पाइप, उप(मुख्य पाइप, सहायक पाइपहरू तथा अन्य पाइपहरू त्यस क्षेत्रमा दर्ता भएका थोपा सिँचाई स्थापना गर्ने कम्पनीहरूसँग सम्झौता गरी थोपा सिँचाई प्रणाली स्थापना गरी सञ्चालनमा ल्याउन सकिन्छ । स्थानीय आवश्यकतालाई पूरा गर्न सक्ने धेरै तरिकाबाट यसको लेआउट गर्न सकिन्छ । बिरुवाको जरासम्म थोपा(थोपा गरी पानी दिने पाइप, सहायक पाइपहरूको दूरी आदि बाली बिरुवाका प्रकृति, माटोको अवस्था र प्रकृति, पानीको गुणस्तर र कृषि प्रविधिहरूमा आधारित हुन्छन् ।

कहिले र कति पानी बिरुवामा प्रयोग गर्ने ?

बाली बिरुवामा सिँचाईद्वारा कति पानी चाहिन्छ भने कुरा विभिन्न प्रजातिका बिरुवाले प्रति दिन माटोबाट कति पानी लिन्छ र बाली लगाएको क्षेत्रमा माटोको सतहबाट तथा माटोको बुनोट अनुरुप एक दिनमा कति मात्रामा पानी वाष्पीकरण भएर जाने गर्छन् त्यसमा भर पर्दछन् । बिरुवाको पातको क्षेत्रफल, वृद्धि अवस्था, त्यस वर्षको मौसम, माटोको अवस्था आदिले बाली बिरुवालाई कति पानी दिनु पर्छ भने कुरा प्रभाव पारि रहेको हुन्छन् ।

बालीलाई सिँचाईद्वारा कति पानी चाहिन्छ भने निकाल्न सकिन्छ र सिँचाईका विभिन्न तालिका तयार गर्न सकिन्छ। बालीबिरुवालाई कति पानी चाहिन्छ भने मात्रा निकाल्न प्राय सबैले स्वीकार गरेको तरिका हो "पान" जसबाट बिरुवालाई दैनिक रुपमा कति पानी आवश्यक पर्दछ, तलको सूत्र प्रयोग गरी निकाल्न सकन्छि, जुन यस प्रकार छन्:(

दैनिक पानीको आवश्यकता (Daily water requirement_ Ö r x f x k x c

जहाँ :

च = पान इभापोरीमीटर रिडिङ्ग मि.मि.मा,(यो भनेको वाष्पीकरण भएर उड्ने पानी मात्र ।

ा = बिरुवाको क्षेत्रफल/दूरी (Plant area spacing)

प = बालीले ढाकेको क्षेत्रफल(यो भनेको माथिबाट झट्ट हेर्दा बालीले कति प्रतिशत क्षेत्रफल ढाकेकोछ ।

अ = Plant constant ÷coefficient।

बालीमा पानीको आवश्यकता निकाल्ने गोलभेंडा एउटा उदाहरण:

वाष्पीकरण (भ्खबउयचबतष्यल) = ६ मि.मि.

बिरुवाको दुरी = ०.९० ह ३० मीटर

बिरुवाले ढाकेको क्षेत्रफल = ७० प्रतिशत

बाली तथस्थता (कफिसियन्ट) = १

थोपा सिँचाईद्वारा पानीको आवश्यकता = ६ ह ०.२७ ह १

= १.१३४ लीटर अथवा १,१३४ घनत्व से.मी. प्रति बिरुवा प्रति दिन ।

सावधानी के राख्नु पर्छ जति पानी एक युनिट/पटकमा दिनु पर्छ, त्यति पानी हरेक पटक त्यही समयमा दिनुपर्छ।

मलखादको परिपक्व ग्रहणताको लागि एउटा सिँचाई गर्ने:

खेतबारीमा छोडेर मलखाद प्रयोग गर्दा नाइट्रोजन र पोटासियम मल ५०(७० प्रतिशत माटोको बुनोट र बालीको प्रकार अनुरुप माटोमा चुहिएर जान्छन्। फलस्वरुप बाली बिरुवाले कम मात्रामा खाद्यतत्व प्रयोग गर्छन् र मलखादको प्रयोगमा अधिक खर्च हुन्छन्। सिँचाईको पानी सँगै मलखाद प्रयोग गर्ने विधि प्रकाशित भईसकेकोछ कि यस विधिले धेरै मात्रामा पानी र सँग(सँगै मलको खाद्यतत्व बचत गर्छन् जसले बाली उत्पादन र गुणस्तर बढाउन मद्दत गर्दछ। माटोबाट मलखादको खाद्यतत्व चुहिएर नोक्सान हुने प्रकृयालाई यसले करीव १० प्रतिशत कम गर्छ। साथै यस तरिकाबाट बाली बिरुवालाई आवश्यक र चाहिने खाद्यतत्वहरूको लिने स्वरुप सहित बिरुवाको जरा क्षेत्रमा सिधैं पुऱ्याउँछन् र बिरुवाको आवश्यकता पूरा गर्छन्। यसरी मलखाद प्रयोग गर्नाले सजिलै राम्रो तरिकाले बिरुवाले खाद्यतत्व प्राप्त गर्छन् जुन छरुवा तरिकाबाट मल छर्ने भन्दा धेरै राम्रो छन्। यस तरिकाबाट मलखाद प्रयोग गर्दा बिरुवाको जीवन अवधिमा एक, दुई वा बढीमा तीन मात्रा/पटक मात्र प्रयोग गर्नु पर्छ।

थोपा सिँचाई प्रणालीको लागत कति ?

गोलभेंडा बालीको लागि सिँचाई प्रणाली स्थापना गर्न चाहिने एच डी पि ई/एल डि पि ई पाइपको मूल्य लागत एक लाख साठी हजार प्रति हेक्टर पर्न आउँछ। यो मूल्य भित्र पानी तान्ने पम्प र पानी भण्डारण गर्ने पानी टैंक पनि पर्छ। गोलभेंडा बालीको लागि स्थापना गरिएको थोपा सिँचाई प्रणाली अरु बालीको पनि प्रयोग गर्न सकिन्छ जुन बालीको एक हार देखि अर्को हारको दूरी गोलभेंडा भन्दा हल्का कम वा बढी वा बर ाबर हुन्छन्।

थोपा सिँचाई प्रणालीको फाइदाहरू:

- पानीको बचत
- श्रमको बचत
- बिरुवाको वृद्धि र राम्रो गुणस्तरको उत्पादनमा सहयोग
- कमजोर माटो र समान्य भिरालो जग्गा (ग्लमगबितभम तभचचबष्ल) को लागि धेरै सुहाउँदो
- झारपातको वृद्धिलाई कम गर्छ जसले गर्दा झारनाशक विषादीको प्रयोग घट्छ।
- गोडमेल, सिँचाई, मलखादको प्रयोग आदि कार्यलाई हस्तक्षेप गर्दैनन्।
- मलखादको बचत हुन्छ किनकि यस तर ीकाबाट दिएको मल बढी प्रभावकारी हुन्छन्।
- भिरालो जग्गा भएपनि भूक्षय हुँदैन।
- जग्गा समथर बनाउन आवश्यक पर्दैन।
- बिरुवाको काण्ड र पातहरू यस तर ीकाबाट नभिज्ने भएकोले रोगको प्रकोपको सम्भवना कम हुन्छन्।

यसका लागि सुविधा भारतमा कृषि मन्त्रालय बाग्वानी निर्देशनालय र बाग्वानीसँग संलग्न संस्थाहरूले बाग्वानी बालीहरूको लागि थोपा सिँचाई प्रणाली स्थापना गर्न २५ प्रतिशत अनुदान दिएका छन्। नेपालमा पनि यस प्रणालीको स्थापना गर्न अनुदान दिएमा राम्रो हुनेछ।

हदबन्दीका जग्गा कब्जा गर्न भूमि अध्यादेश

काठमाडौं बैशाख २१, अघिल्लो कार्यकालमा नसकेको गिरीजन्धु टि स्टेट जस्तैः हजारौं विगाहा हदबन्दीका जग्गा यस पटक कब्जा गर्न ओली सरकारले भूमि अध्यादेश ल्याएको आरोप लगाएका छन्। मंगलबार र ाजधानीको संवाद डबलीमा पत्रकार सम्मेलन गरी राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेलले गलत मनसायले आएको भनि भूमि अध्यादेश रोक्न खोजे पनि धम्काएर पास गराएकोसमेत खुलासा गरेका छन्।

अखिल नेपाल किसा महासंघ(क्रान्तिकारी केन्द्र)का अध्यक्ष चित्रबहादुर श्रेष्ठले नियमित संसदलाई छलेर भू(माफियाहरुलाई जग्गा दिन भूमि अध्यादेश ल्याईको आरोप लागएका छन्। श्रेष्ठले ओली सरकारले ल्याएको भूमि अध्यादेश कुनै पनिहालतमा फिर्ता गर्न वा खारेज गर्न आफूहरु संघर्षको दिशामा अघि बढेको बताएका छन्।

क्रान्तिकारी किसान महासंघ नेपालका अध्यक्ष सीताराम तामाङले गिरीबन्धु टि(स्टेट जग्गाहरुलाई भू(माफियाहरुको कब्जा र एमाले काँग्रेसका नेता(कार्यकर्ता पोस्न अध्यादेश ल्याएको आरोप लागएका छन्। अखिल नेपाल किसान महासंघका कार्यबहाक अध्यक्ष बलदेव चौधरीले भूमि सम्बन्धीको अध्यादेशलाई 'किसान मारा'को संज्ञा दिदै, अध्यदेश फिर्ता नगरिए कडा आन्दोलनमा जाने चेतावनी दिए।

अखिल नेपाल किसान महासंघ(अप्फा)का अध्यक्ष भैरवराज रेग्मीले कृषि अनुदानमा व्यापक भ्रष्टाचार गरेर सत्तासिन पार्टीका नेता(कार्यकर्ता पालितपोसित गर्ने माध्यम बनेकाले त्यसमाथि छानबिन गर्नुपर्ने माग गरेका छन्।

अखिल नेपाल किसान यूनियनका इन्चार्ज लोकनारायण सुवेदीले भूमि बैंकको व्यवस्थामार्फत थप भूमाफियाहरुलाई जग्गा कब्जा गराउने योजनाबाट प्रेरित भएर आएको आरोप लगाएका छन्।

अखिल नेपाल प्रगतिशील किसान संघका अध्यक्ष दुर्गाप्रसाद जैसीले जमिन भू(माफियाको हातमा बुझाएर भारतबाट विषादीयुक्त खाद्यबस्तु भित्राउन ओली सर कार लागेको आरोप लगाए।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकार ी केन्द्र)का महासचिव नहेन्द्र खड्काले भूमि ऐनमा हुँदै नभएको दफा १२छ.संशोधन

बाँकी १७ पष्ठ

डेरि उद्योग र पशुपन्छी व्यवसाय संकटमा व्यवसायीहरु

राजधानीमा डेरि एशोसिएसनको तर्फबाट कार्यक्रमको आयोजना गरि नेपालको दूध र कृषि पशुपन्छि व्यवसायमा भइरहेको समस्या समाधान हुनुपर्ने कुरामा जोड दिएको

छ ।

एशोसिएसनको तर्फबाट प्रल्हाद दाहाल र संघको तर्फबाट कृष्ण भण्डारीले संयुक्त रुपमा हस्ताक्षर गरि उक्त विज्ञाप्ति सार्वजनिक गरिएको हो ।

"दुग्ध क्षेत्रमा बहुराष्ट्रिय कम्पनी होइन, नयाँ प्रविधि र सोचको आवश्यकता" भन्ने नारासहित अगाडि बढाएको व्यवसायिक प्रतिवद्धता प्रति प्रतिवद्ध रहेको उक्त संस्थाहरुले हाल ठूलो समस्या भोगीरहेको भनि देशको कृषिमा देखिएको समसामयिक विषय प्रति सरकारलाई सचेत गर्ने गरि उक्त विज्ञाप्ति प्रकाशित गरिएको जनाएको छ ।

२००९ सालमा काभ्रेको नाला टुसालबाट व्यवसायिक रुपमा दुग्ध क्षेत्रको विकास शुरु भएको आज सात दशकभन्दा बढी भएको छ । यो सात दशकको अन्तरालमा दुग्ध क्षेत्रको विकास राम्रै भएको छ । देशमा अहिले दैनिक ६२ लाख लिटर दुध उत्पादन भईरहेको छ । दैनिक ७ करोड रकम शहर बाट गाउँसम्म पुगेको छ । ६ लाख कृषक परिवारले प्रत्यक्ष रोजगार पाएका छन् । उद्योग स्तरमा ४० हजार भन्दा बढीले र ोजगार पाएका छन् भने अरु लाखौं जनाले अप्रत्यक्षरुपमा रोजगार पाएका छन् ।

देशभर १८७२ वटा सहकारीले दुध संकलन केन्द्र सञ्चालन गरिरहेका छन् भने त्यति नै संख्यामा निजी क्षेत्रले पनि संकलन गरिर हेका छन् । यसबाट पनि लाखौं जनाको रोजगारी सृजना भएको छ । निजी क्षेत्रमा झण्डै ५० अर्वभन्दा बढी लगानी भएको छ भने सहकारी र सरकारी डि.डि.सी.मा समेत गरेर झण्डै १ खर्वभन्दा बढी लगानी भएको छ । स्वदेशमै ७ वटा धुलो दुध कारखानाको स्थापना भईसकेको छ भने अरु थपिने क्रम बढ्दै छ । बर्षेनी डेरी क्षेत्रमा स्वदेशी लगानी बढ्दो छ । अहिले देशभर साना ठूला गरेर झण्डै १००० वटा जति डेरी उद्योग रहेका छन् भने घरेलु डेरीको संख्या ६ हजार हारहारीमा रहेको छ । यसले स्वरोजगार सृजना भएको छ । हाल दैनिक २ हजार जना विदेशीने क्रम भएको अवस्थामा यसले केही मात्रामा भए पनि विदेशीन रोकेको छ ।

अहिले पछिल्लो २/३ वर्ष देखि देशमा जनसंख्या घट्ने, आर्थिक मन्दी, रोजगार नहुनु, शहर देखि गाउँ बसाई सराई बढनु आदि विभिन्न समस्याहरु एकै पटक भएर स्वदेशी दुध तथा दुग्ध पर्दाथ खपत कम हुँदा उत्पादित दुध सबै दैनिक खपत हुन नसक्दा किसान बचाउन उद्योगीले दुध फाल्नुभन्दा लामो समयसम्म टिकाउन धुलो दुध बनाउँदा चाहिने भन्दा बढी स्टक हुन जाँदा उद्योगको चालू पूँजी सकिएको, थप ऋृण नपाएको आदि विभिन्न कारणहरुले किसानको भुक्तानी समयमै हुन नसकेको कारण किसानलाई मार परेको कुरा सबैले मनन् गरेको कुरा हो । यसमा उद्योगीको कुनै दोष छैन । यदि कुनै उद्योगीले जानीजानी किसानको पैसा नतिरेको र केही अन्य समस्या भए सोही उद्योगीलाई कारवाही गर्नु पर्दछ । तर यहाँ त सबै डेरी उद्योगले पैसा तिरेनन्, अब अर्न्तराष्ट्रिय कम्पनी ल्याँउने, दुध बेच्ने आदि इत्यादी कुराहरु बजार र केही मिडियामा सुन्नमा आएकोले नेपाल डेरी एसोसिएसन र नेपाल कृषि तथा पशुपछीं व्यवसायी संघको गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको छ ।

हामी दुग्ध क्षेत्रमा संलग्न सबै र अन्य कृषि क्षेत्रका गरेर झण्डै सयवटा संघ संस्थाले समग्रमा कृषि क्षेत्रमा नै विदेशी लगानी ल्याँउनु हुँदैन अझ आत्मानिर्भर उन्नमुख र आत्मानिर्भर भएका क्षेत्रमा विदेशी लगानी ल्याएने होइन बरु नयाँ नयाँ प्रविधि ल्याउन राज्यले सहयोग गरि स्वदेशी लगानी बढाउने र बाहिर देशमा निर्यात गर्ने भन्ने लक्ष्य राखी आन्दोलन गरिरहेका थियौं । आज पनि हामीले स्वदेशी उद्योग, कलकार खानाको संरक्षण गरी अगाडी बढ्दा नै हामी सबैको हित हुन्छ ।

आफ्नो देशका उद्योगले केही गरेरन् अब बहुराष्ट्रिय उद्योग ल्याँउदा नेपाली किसान, उद्योग र उपभोक्ताको हित हुने कुरा आजभन्दा अगाडी स्वदेशीमा सञ्चालनमा भएका बहुराट्रिय कम्पनीका उदाहरण हेरेर पनि बुझ्न सकिन्छ । बहुराष्ट्रिय कम्पनी आँउदा स्वदेशमा भएका साना, मझौला र घरेलु उद्योग सकिने र ठूला उद्योग पनि केही समय पछि प्रतिस्पर्धा गर्न नसकी बन्द हुने नै हो । यसको जवलन्त उदाहरण भनेको हाउसी सिमेन्ट उद्योगलाई लिन सकिन्छ । दुग्ध क्षेत्रमा बहुराष्ट्रिय कम्पनी आउदाँ साना र निर्वाहमुखी किसान पलायन हुने निश्चित छ । त्यस कारण "आफ्नो खुट्टामा आफैंले बन्चरो हान्ने" भने झैं यस्ता आफैंलाई हानी हुने कुरामा लाग्नुभन्दा देशभरका सबै सरोकारवाला दुग्ध व्यवसायीहरु एक ठाउँमा बसी उचित निकास निकाली समग्र दुग्ध क्षेत्रको हितमा लाग्नु नै आजको मुख्य आवश्यकता हो । त्यसकारण बरु सबै दुग्ध व्यवसायी र कृषि क्षेत्रका व्यक्ति विशेषलाई अव्हान गरि बृहत्तर दुग्ध क्षेत्रको विकासमा लागौं र स्वदेशमै स्वदेशी लगानी गरी समग्र नेपाली किसान, उद्योग र उपभोक्ताको हित हुने गरी दुग्ध क्षेत्रको लगानी संरक्षण गर्दै दुग्ध क्षेत्रमा सबैको भविष्य खोजौं भन्ने विज्ञाप्तिमा जनाएको छ ।

स्वास्थ चिया, दिगो बजार, समृद्ध नपालको आधार

घनश्याम अधिकारी (बैरागी जेठा)
काठमाडौं बैशाख २०, स्वास्थ चिया, दिगो बजार, समृद्ध नपालको आधार भन्ने मूल नारा सहित २९ औ राष्ट्रिय चिया दिवस कृषि विभागको सभाहलमा भव्यताकासाथ मनाएको छ ।

चिया उद्यमी तथा चिया विज्ञ चन्द्रभुषण सुब्बाले कार्यपत्र प्रस्तुतीमा ३० वर्षे अघि चियाको अवस्था र आवश्यकता, उद्योगको अवधारणाको विकास गरेको थियो । ५ जिल्लाबाट ३१ जिल्लामा विस्तार भएको छ चिया उद्योग विस्तार हुँदै गएको छ । ४० के.जी.बाट उत्पादन गरेको चिया हजारौं

टनमा आइपुगेको छ । चियाको क्षेत्रमा ५५ प्रतिशत साना किसानहरु सहभागी रहेका छन् । चियाको ३ वटा सेक्मेन्ट मध्ये मन्द, चित, खुला, रहेको छ । नेपाली चियाको विश्वमा ठूलो बजार छ । विगतका तालिमहरु पूरै पूरानो भइसकेको छ ।

भिजन २०-२०, बोकेर यान्त्रीकरणमा जाऔं । अब बाँझो जमीनको प्रयोग गर्न सक्छौं । सरकारले बजारको लागि लोगो दिएको छ । दिगो र कलेक्टिभ बजारको आवश्यक छ ।

टि एलाएन्स अध्यक्ष गोपाल दाहालले चिया क्षेत्रलाई प्रभावकारी बनाउन लागि पर्नु पर्छ । नेपालमा चिया रोपण भएको २ सय वर्ष भएको छ । शुरु देखिनै बोटबाट कोट्यएर । जरासम्म लाग्नु पर्छ । स्थानीय स्तरमै भविष्य खोज्नु पर्छ । साना किसानका लागि चिनियाँ यान्त्रीकरण उपयुक्त हुन सक्छ ।

१ हजार हेक्टर चिया बगानमा मेशीनको प्रयोग सेटिङ, वेभिङ, हामीले गरिने हायण्ड कर्पिङको गरेको देख्यो । सेकेण्डरी प्रशोधन प्रक्रिया गर्नु जरुरी छ । निस्केको चिया स्तरीय हुनसक्छ । यान्त्रीकरण सम्भव छ । मलेशियाको रोपवे प्रयोगले त्यहाँको चियाको उत्पादनलाई बढाएको छ । त्यसका लागि सरकारले योजना गर्नु बनाउनु पर्छ ।

लगानी के-के गर्नु

चिया बोर्ड कहिलेसम्म यो अवस्थामा र हने । हामीले चिया जहिले पनि भारतलाई बेच्नु पर्छ । प्रदेश सरकारको बजेट छुट्याउने तर संघीय सरकारले रोक्ने । हाम्रो बजार मा छ । भर्जिन छ ।

प्रश्न तेस्रो मुलुकको निर्यातका लागि आजसम्म जति पनि बजारीकरण भएको छ । अरु देशको सरकारले काँध थाप्ने रहेछ । हाम्रा सरकारले अवरोध पुऱ्याउँदो रहेछ । हामीले ५ प्रतिशत पनि अनुदान दिएको छैन ।

युरियालाई २७ अर्ब बजेट छुट्याउँछ । पहाडमा उत्पादन घटेको छ । कफी र धानमा निम्नतम् मूल्य लागु गरेको छ । यस्तो अन्यौलमा चियामा कसरी काम गर्ने । लागत ५०० पर्छ भने २ सयमा पठाउनु पर्छ । ५ प्रतिशत अनुदान दिन्छ भने पनि दिँदैन । बनेको चिया बजारीकरण गर्न सर कारले गर्नु पर्छ ।

चिया व्यवसायी उदय चापागाईले चिया नेपालका लागि हो । चिन, भारत, यूरोप मेरो चियाको लागि होइन । नेपाली चियाको लागि हामी हाम्रो वास्तविकतामा जानु पर्छ । २७ खर्ब ऋण लागेको छ । श्रीलंका संसार भर पुग्यो । उनीहरुलाई सरकारको साथ पाएको छ । उसले गोल्डेन, व्ल्याक, हवाइट, सिल्भर, ब्राण्डको बनाएको छ । पटक-पटक क्याविनेटमा पास गऱ्यो । कार्यन्वयनमा भएन । हाम्रो प्रमुख कुरा अभिभावकत्व छैन ।

हिमालयन अर्थोडक्स उद्यमी डिल्ली बास्कोटा म्यानुयल गुणस्तर र प्लकिङमा चुकेका छौं । यान्त्रीकरण शतप्रतिशत् । सफल हुन सक्छ जस्तो लाग्दैन । खाद्य सुरक्षा ग्रास रुटमा केन्द्रीत गर्नु पर्छ । ३३ प्रतिशत उत्पादन बढेका छ । अन्सन्धान गर्न सकेको छैन ।

अर्का व्यवसायी आदित्य पराजुलीले निजी क्षेत्रले कुन प्रकारको उत्पादन र निर्यात गर्ने । हरियो चिया मासिदै छ । चिया समस्याग्रष्ट छ । सरकारले चियालाई हेर्ने चस्मा केहो त । औद्योगिक रुपले हेर्ने कि ? कृषिको रुपमा । सिँचाईका लागि २.५ छुट दियो विद्युतमा छुट दियो । बाण्डिङ्ग पहाडको हकमा ३५ प्रतिशत पुगेको छ । ३२ मा पास हुन्छ । निर्यात गर्न ४/५ प्रतिशत इन्सेन्टिभ लिएर काम गर्नु पर्छ

चिया क्षेत्रमा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष गरि १ लाख ५० हजार मानिसहरु सहभागी छन् । १० अर्बको बजार छ । स्पेसिफिक बजार घटेको छ । टाढा जानु पर्दैन । बंगलादेश र पाकिस्तानको नगदेबाली भएकाले अझै दार्जिङ्गको भन्दा हाम्रो राम्रो छ । दार्जिलिङ्गको चियाले हाम्रो चियालाई सँधै बदनाम गरिरेहको छ ।

उद्योग वाणिज्य मन्त्रालयका अनुसार उपभोग डेढ करोड छ । नेपाली चियालाई ग्रीन टी, माउन्टेन टी, भनेर उत्पादन गर्न बजेट छुट्याउने हो कि ? ठूलो उत्पादनमा लगेर, जिएस सीसी रजिष्टर गरेर बजार छुटाउ । चिनले जति पनि उठाइदिन्छौं भनेका छन् । टि माउन्टेन हाम्रो टनिक हो ।

चिया विज्ञ मणीरत्न अर्यालले कृषि विकास मन्त्रालयले कस्तो रणनीति तथा योजना रणनीति बनाएको छ ?

उच्च मुल्यको रुपमा कमिटी बनाएर मूल्य निर्धारण गरि चिया ब्राण्डिङ गर्नतिर लाग्नु पर्छ । र साना कर छुट, मेशिनमा कर मुक्त गर्ने । २२ हजार हेक्टरमा यान्त्रीकरण गर्नु भन्दा १(हयाण्ड प्लकिङ राम्रो बनाउनु पर्छ । त्यही खाल्को जनशक्तिको जरुरी छ । पर्यटकका लागि एक्स्ट्रा आय आर्जन गर्न सक्छौं । साहसिक खेल राख्न सक्छौं । २०५८ को चिया नीति परिमार्जन गर्नु जरुरी छ । व्यापक बजारीकरण गर्न सहयोग चाहिन्छ ।

अखिल नेपाल ट्रेड युनियनमा महासंघ चिया मजदुर संघका अध्यक्ष भुपाल सापकोटाले ७ वटा बगान सञ्चालनमा छ । चियाको इडि परिवर्तन भएकाले हामीलाई सहभागी गराउनु भएको हो । नेपालको सामाजिक सुरक्षा ऐन फितलो छ । २०७८ सालमा रि

टायर भएको पाउनु भएको छ ? चिया बनाउने मजदुर होला नि । बिहान देखि पिउने त चिया नै हो । इडि साब ७ दिनभित्र कानुनी दायरमा ल्याएर कार्यन्वयन गर्नु होला । कोशी प्रदेश सरकारले ४ करोड बजेट विनियोजन गरेका थिए । कायन्वयनमा नजाँदै फ्रिज भयो । वितरण भएन, कोशी प्रदेशमा हाम्रो गाली सुन्ने नबनाउनुहोस् । बजेट व्यवस्थापन गर्नु होला । चिया क्षेत्रमा ५० हजारले रोजगार पाउँछ र १० अर्ब विदेशी मुद्रा भित्र्याउँछ ।

पूर्व मन्त्री तथा चिया उद्यमी दिपक प्रकाश बास्कोटाले सिटीसी चिया राज्यको अस्थिर ताका कारण(राम्रो छाप छोड्न सकेको छैन । तपाइले विषादी मुक्त चिया खानु भयो भने रोग मुक्त हुन्छ । स्वास्थ्य मन्त्रालयलाई भन्नुहोस् चिया व्यापारको लागि होइन । स्वास्थ्यको लागि गर्ने सेवा हो । नेपालमा अगार्निक सर्टिफिकेशन धेरै महँगो छ ।

अनुसन्धान गर्ने सकेन । बजार मुख्य कुरो हो । जहाँसम्म समाधन छ । १० वर्षे प्लान बनाऔं चियामा भविष्य उज्ज्वल छ ।

रोजगारी दिएको छ । पर्यावरणीय रुपमा सहयोग गरेको छ । विदेशी मुद्रा पनि कमाएका छौं । नीति तथा कार्यक्रम बनाऔं । कलेक्टिभ एप्रोजमा जाऔं । ब्राण्डिङको परियोजनामा जाऔं । म पनि एक्स्पोर्टको काम गर्छु । गोवन्द दाहाल : किसानको प्रतिधत्वि भएन : अर्गानिक मलको प्रमाणीकरण भएन । गुणस्तरीय पत्ती दिनसक्छ ।

हिमालयन टि गार्डेनका उद्यमी रामकुमार राठीलाई चियामा उल्लेखनिय योगदान पुऱ्याएवापत लाइफटाइम अचिव अवार्ड प्रदान गरेका थिए । २०५०(२०५७मा

रामकुमार राठीले इलाममा सुन फलेका देखिन्थ्यो, अहिले हराउँदै गएको छ । टि बोर्डलाई बलियो बनाउनु पर्छ ।

माननीय कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री रामनाथ अधिकारीले कार्यक्रममा ज्यादै महत्वपूर्ण विचारहरु आएको बताए । विचार हरुलाई सम्पतिको रुपमा लिने छौं । हामी २१ औं शताव्दीमा छौ । अगाडि बढ्न सकिन्छ भन्ने मैले साँचे १० वर्षे चिया नीति उपयुक्त लाग्यो । चियाको इतिहास पढेर होइन, भावी सन्ततीको लागि भविष्यलाई सोचेर काम गरौं । नेपालको निर्यातजन्य वस्तुमा मध्ये चिया प्रमुख हो । देशको व्यापार घाटा न्यूनिकरण गर्न सफल भएको छ । कृषकहरुको प्रयासको कारण विश्व बजार पुग्ने सफल भएको छ ।

चिया विज्ञ उदय राईले चियामा परेकोमा समस्या राखेको थियो । व्यवसायी र कृषि कर्म गर्नेलाई रासायनिक मल राखेका थियौं । समस्या सँधै उठाई रहनु नपरोस् भन्ने हो । एउटा मात्र विचार लिएर उठाएन भने अगाडि बढ्न सक्दैन । दिगो रुपमा सम्वोधन जरुरी छ ।

जहाँ एकता हुन्छ त्यहाँ बल हुन्छ । गुणस्तर विभागको परिक्षण सवल बनाउने, अन्तर र्ाष्ट्रिय बजारमा पुऱ्याउन जरुरी छ । बजार ीकरण कहाँ छ ? नैराश्यता होइन अत्यन्तै क्रियाशील भएर बजारीकरण कहाँ हुन्छ भनेर खोज्नु पर्छ । नेपालको चिया क्षेत्रलाई आर्थिक आर्जन योजना बनाई लाग्नु पर्छ । हामीसँग अफीस छ । हाम्रो जागिर पाक्यो ढंगले नभई अगाडि बढ्न अठोट गर्नु पर्छ । चिया यहाँसम्म आइपुग्नु निजी क्षेत्रको भुमिका महत्वपूर्ण छ । रासायनिक मल प्रयोग नगरिकन पनि चिया दिन्छौं भनेर बोर्डसँग सल्लाह भएको छ ।

विभिन्न चुनौतिका बावजुद कृषक, मजदुर , उद्यमी, व्यवसायी, संघ(सस्थाहरु एकजुट भई आफ्नो ठाउँबाट उभिने प्रण गर्नुछ । कृषि तथा पशुपन्छि विकास मन्त्रालयका सचिव गोविन्द प्रसाद शर्माको अध्यक्षता सम्पन्न भएको उक्त कार्यक्रममा शर्माले वृहद कृषि विधेयक कानुनको रुपमा मन्त्रालयमा पुगेको छ । कृषिको मूल नीति कानून नीतिगत सुधार गर्नु पर्छ । विषयमाथि सम्वोधन हुन्छ । समस्या समाधानको विषयमा लिपिवद्ध गरौं ।

१० प्रतिशत वफर रहेको छ । चिया गुणस्तर अन्तर्राष्टि्रयस्तरको छ । हामी भन्दा तपाईहरुसँग बढी ज्ञान छ । सहभागीता

के हो घोडटाप्रे भनेर (Centella asiatica)

[illegible] स्वीकृति दिने, [illegible] भनिन्छ । यसलाई आयुर्वेदमा एक महत्वपूर्ण जडीबुटी मानिन्छ र यसका धेरै औषधीय गुणहरू छन् । यसका मुख्य आयुर्वेदिक औषधीय गुणहरू यस प्रकार छन् ।

(मस्तिष्क र स्नायु प्रणालीको लागिः घोडटाप्रेलाई “ब्रेन फुड“ वा “मेध्य“ (बुद्धि बढाउने) जडीबुटीको रूपमा चिनिन्छ । यसले स्मरण शक्ति बढाउन, एकाग्रता सुधार गर्न र मानसिक तनाव कम गर्न मद्दत गर्छ । यो चिन्ता, डिप्रेसन र अनिद्रामा पनि लाभदायक मानिन्छ ।

(छाला सम्बन्धी समस्या र घाउ निको पार्नः यो छालाका विभिन्न रोगहरू जस्तै एक्जिमा, सोराइसिस, कुष्ठरोग र अन्य छालाका संक्रमणहरूमा उपयोगी मानिन्छ । यसले घाउ, चोटपटक र डढेको निको पार्न मद्दत गर्छ, किनभने यसमा कोलाजेन उत्पादन बढाउने गुण हुन्छ ।

-रक्त शुद्धीकरणः घोडटाप्रेले रगत शुद्धीकरण गर्न र शरीरबाट विषाक्त पदार्थहरू हटाउन मद्दत गर्छ । यसले ज्वरो र छालाका रोगहरूमा पनि फाइदा गर्छ ।

-सुजन कम गर्न (Anti-inflammatory): यसमा सुजन कम गर्ने गुण हुन्छ, जसले शरीरको दुखाइ र सुजन घटाउन मद्दत गर्छ ।

-रक्त संचार सुधार : यसले रक्त सञ्चार सुधार गर्न मद्दत गर्छ, जसले भेरिकोज भेन -अल्सर) र अन्य रक्त सञ्चार सम्बन्धी समस्याहरूमा लाभ पुऱ्याउँछ ।

-पाचन सुधारः यसले पाचन प्रणालीलाई स्वस्थ राख्न मद्दत गर्छ र अपच जस्ता समस्याहरूमा उपयोगी हुन सक्छ ।

-रोग प्रतिरोधात्मक क्षमताः यसले शरीर को रोग प्रतिरोधात्मक क्षमता बढाउन पनि मद्दत गर्छ ।

-दीर्घायु र कायाकल्प (Rasayana): आयुर्वेदमा यसलाई ‘रसायन’ को रूपमा प्रयोग गरिन्छ, जसले शरीरलाई पुनरुत्थान गर्ने र दीर्घायु बढाउने विश्वास गरिन्छ । समग्रमा, घोडटाप्रेलाई आयुर्वेदमा एक बहुउपयोगी जडीबुटी मानिन्छ जसले मानसिक, शारीरिक र छाला सम्बन्धी विभिन्न समस्याहरूको उपचारमा मद्दत गर्छ । यद्यपि, कुनै पनि औषधीय प्रयोग गर्नु अघि सँधै योग्य आयुर्वेदिक चिकित्सकको सल्लाह लिनु महत्वपूर्ण हुन्छ ।

हदवन्दी भूमि ....

गरेर ओली सरकारले अध्यादेश ल्याएकोले यसको खारेजी अवसंभ्यावी भएकोब ताएका छन् । खड्काले भूमिसम्बन्धी अध्यादेशलाई राष्ट्रपतिले रोक्ने प्रयास गरेको तर नसकेको बताउँदै भने,“राष्ट्रपतिज्यूले गलत मनसायले आएकोले रोक्नु भएपनि महाअभियोग लगाउने धम्कीपछि पास गरेको भन्ने बलियो सूचना छ ।”

माओवादी केन्द्र निकटका किसान संगठसहितिका ६ किसान संगठनहरुले किसानमारा भूमि अध्यादेश फिर्ता हुनुपर्ने, कालिमाटिको तरकारी बजार व्यवस्ति गर्नुपर्ने, भारतबाट आउने विषदीयुक्त तरकारीमा कडाइ गर्नुपर्ने लगायतका १४ वटा माघहरु राखेका छन् । यदि सो मागहरु पूरा नभए कडा अन्दोलन गर्ने चेतावनीसमेत दिएका छन् ।

खानेपानी मन्त्रालय र कर्णाली प्रदेश जलस्रोत मन्त्रालयबीच सम्झौता

काठमाडौं बैशाख २३, नेपाल सरकार अन्तर्गतको खानेपानी मन्त्रालय र कर्णाली प्रदेश सरकार अन्तर्गतको जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालयबीच खानेपानी क्षेत्रगत सुशासन तथा पूर्वाधार सहयोग आयोजना अन्तर्गत लागत सहभागिता सम्झौता सम्पन्न भएको छ ।

आज खानेपानी मन्त्रालय सिंहरबारमा एक कार्यक्रमको आयोजना गरि खानेपानी मन्त्रालयका सह-सचिव ई रमाकान्त दुवाडी र कर्णाली प्रदेश सरकार, जलस्रोत तथा उर्जा विकास मन्त्रालयका तर्फबाट प्रदेश सचिव इन्द्रदेव भट्टले उक्त सम्झौता पत्रमा हस्ताक्षर गर्नु भएको हो ।

उक्त कार्यक्रमलाई सम्वोधन गर्नु हुँदै खानेपानीमन्त्री प्रदीप यादवले यस सम्झौतामार्फत संघीय र प्रदेश सरकार बीच आपसी समन्वय, पारदर्शिता, उत्तर दायित्व र सेवा प्रवाहमा प्रभावकारिता सुनिश्चित गर्दै, कर्णाली प्रदेशभित्र खानेपानी क्षेत्रको सुशासन प्रवर्द्धन तथा पूर्वाधार विकासका लागि लागत साझेदारीमा आधारित कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने साझा प्रतिवद्धता रहेको बताउनुभयो ।

उहाँले भन्नुभयो, "यो सम्झौता संघीयता अन्तर्गत तीन तहका सरकारहरूबीच समन्वय र सहकार्यको उत्कृष्ट नमूना हो । खानेपानी क्षेत्रको सुशासन प्रवर्द्धन तथा पूर्वाधार विकासका लागि लागत साझेदारीमा आधारित कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने साझा प्रतिवद्धता पनि हो ।"

मन्त्री यादवले कर्णाली प्रदेशमा खानेपानीका क्षेत्रमा प्रर्याप्तमात्रामा बजेट विनियोजन गरीने समेत आश्वासन दिनुभयो । उहाँले भन्नुभयो, "म कर्णाली प्रदेशका विकट र दुर्गम क्षेत्रमा पुगेको छु । त्यहाँ भएका खानेपानीका समस्या मैले आफ्नै आखाले देखेको छु । त्यहाँको खानेपानीको समस्या अन्त गरेरै छाड्छु ।" यसैगरी कर्णाली प्रदेश सरकारका जलस्रोत तथा ऊर्जा विकासमन्त्री विजय बुढाले आज सम्झौता सम्पन्न भएको यस आयोजनाले कर्णाली प्रदेशको खानेपानीको क्षेत्रमा निकै सफलता हासिल गर्ने विश्वास व्यक्त गर्नुभयो ।

उहाँले भन्नुभयो, "विकासका क्रममा कर्णाली निकै दुर्गम र पिछडीएको छ । खानेपानी क्षेत्रगत सुशासन तथा पूर्वाधार सहयोग आयोजना अन्तर्गत लागत सहभागिता सम्झौताले अब कर्णालीवासीको खानेपानीको क्षेत्रमा मुहार फेर्ने मेरो विश्वास छ ।"

खानेपानी क्षेत्रगत सुशासन तथा पूर्वाधार सहयोग आयोजना (यसपछि "आयोजना" भनिने) सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा अन्तर्राष्ट्रिय विकास संस्था (आइडिए) र नेपाल सरकारबीच १३ जुलाई २०२२ मा वित्तीय सम्झौता भएको छ । यो आयोजनाको अवधि जुलाई १५, २०२८ सम्म रहेको छ ।

आयोजना कार्यान्वयनमा लगानी सहभागिता जनाउन तथा आयोजना कार्यान्वयनको

अनुगमन गर्न नेपाल सरकार, खानेपानी मन्त्रालय कर्णाली प्रदेश सरकार, जलस्रोत तथा उर्जा विकास मन्त्रालयबीच यो "सहभागिता सम्झौता" सम्झौता गरिएको सम्झौतापत्रमा हस्ताक्षर गर्नु हुने मन्त्रालयका सह(सचिव ई रमाकान्त दुवाडीले बताउनुभयो ।

उहाँले भन्नुभयो, "यो सहभागीता सम्झौताको समझदारी पत्रमा संघीय खानेपानी मन्त्रालय र कर्णाली प्रदेश सरकारको जलस्रोत तथा उर्जा विकास मन्त्रालयलाई सामूहिक रूपमा "पक्षहरू" र एकल रूपमा "पक्ष" को रूपमा बुझिने छ ।"

यस आयोजनामा देहाय बमोजिमका अवयवहरूमा क्षेत्रगत सुशासन, संस्थागत क्षमता र आयोजना व्यवस्थापनको सुदृढीकरण, जलवायु अनुकुल, सुधारिएको र सुरक्षित खानेपानी र सरसफाइमा पहुँच अभिवृद्धि, एकीकृत जलस्रोत व्यवस्थापन र जलाधार व्यवस्थापनका माध्यमबाट खानेपानी र सरसफाइ पूर्वाधारमा जलवायु जोखिम तथा त्यसबाट पर्न सक्ने प्रभावहरूको न्यूनीकरण, लगायत भईपरि आउने आपत्कालीन अवस्थाको सम्बोधन रहेका छन् ।

नेपाल सरकारका तर्फबाट खानेपानी मन्त्रालयले उल्लिखित सबै अवयवहरू अन्तर्गतका गतिविधिहरूको समन्वय र अनुगमन सहित आयोजनाको समग्र व्यवस्थापन सुनिश्चित गर्न खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभागलाई अवयव १ देखि ४ का कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने जिम्मेवारी दिएको छ । अवयव १ अन्तर्गत खानेपानी तथा सरसफाइ क्षेत्रको संस्थागत सुधारका कार्यक्रमहरू सञ्चालन हुनेछन् भने अवयव २ अन्तर्गत पालिकास्तरमा रहने आयोजना कार्यान्वयन इकाइहरू मार्फत आयोजनाका गतिविधिहरू कार्यान्वयन गर्न सहभागी पालिकालाई निरीक्षण र कार्यान्वयनमा सहयोग उपलब्ध हुने छ । अवयव ३ अन्तर्गत विरेन्द्रनगर नगरपालिका क्षेत्रभित्र एकीकृत जलस्रोत व्यवस्थापन र जलाधार व्यवस्थापनका माध्यमबाट खानेपानी र सरसफाइ पूर्वाधारमा जलवायु जोखिम तथा त्यसबाट पर्न सक्ने प्रभावहरूको न्यूनीकरण सम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने सम्झौतामा उल्लेख गरिएको छ ।

आयोजना कार्यान्वयनका लागि चाहिने कुल १०० मिलियन अमेरिकी डलर (तदनुसार रु १३ अर्ब ३८ करोड ७० लाख रुपैयाँ) मध्ये आइडिएबाट नेपाल सरकारलाई प्राप्त हुने ऋण ८० मिलियन अमेरिकी डलरको लागि चाहिने समपूरक कोषको व्यवस्था गर्न आवश्यक पर्ने २० मिलियन अमेरिकी डलर को लागत सहभागिता नेपाल सरकारले संघीय सरकारका तर्फबाट ३ दशमबल ७० मिलियन अमेरिकी डलर, प्रदेश सरकारहरू (कर्णाली प्रदेश र सुदूरपश्चिम) का तर्फबाट १० दशमलब ५७ मिलियन अमेरिकी डलर र सरोकारवाला छ वटा पालिकाहरूका तर्फबाट ५ दशमलब ७० मिलियन अमेरिकी डलर तय गरेको जनाइएको छ ।

सुझावहरु धेरै दिए कार्यन्वयन कम भए : किसान आयोग

काठमाडौं बैशाख १९, राष्ट्रिय किसान आयोगले आफूले गरेका काम कार्यवाहीहरु बारे सार्वजनिक पत्रकार सम्मेलन गरि गत आर्थिक वर्षमा गरेका कार्यविवरण सार्वजनिक गरेको छ ।

पत्रकार सम्मेलनमा आयोगका अध्यक्ष डा.प्रेम दंगालले किसानका मुद्दाहरुमा कुनै कसर बाँकी नराखी सरकारलाई नियमित रुपमा आवश्यक नीति निर्माण गर्न सुझावहरु प्रस्तुत गरेको जानकारी दिएको छ ।

पत्रकार सम्मेलनमा पशु, बालीहरुमा लागि अनावश्यक रुपमा एन्टिवायोटिक अर्थात हर्मनहरुको प्रयोगले सिधै मानव स्वास्थलाई असर गर्ने गरेको विषयमा सोधिएको प्रश्नमा सम्बन्धित निकायमा छलफल गरेर सत्यतथ्य बुझ्ने बताइएको छ ।

आयोगले गरेका निर्णयहरु :

नेपाल सरकारको २०७८/०१/१९ को निर्णय अनुसार हामी पदाधिकारीहरू २०७८/०१/२७ गते पदवहाली गरी ४ वर्षे कार्यकाल पूरा गरेका छौ । यस बीचमा आयोगलाई प्रदान गरेको कार्यादेश अनुसार निम्न बमोजिम मूख्य मूख्य कार्यहरू सम्पन्न भएको अनुरोध गर्दछौं ।

(कोरोना भाइरस (कोभिड-१९) का कारण किसानका उत्पादन ओसार(पसार गर्न कठिनाई भएको अवस्थामा सरकारले जारी गर्ने बन्दाबन्दीको आदेशमा कृषि उत्पादनलाई औषधि सरह मानी ओसार-पसार गर्नु पर्ने विषयमा आयोगबाट सहजिकरण गरिएको ।

आम किसानका दैनन्दिन परेका समस्याहरू समाधान गर्न आयोगले गुनासो व्यवस्थापन कक्ष संचालन गरी किसानबाट आएका गुनासोहरू फछ्यौट गर्ने कार्य गरेको ।

बीउ बिजन वितरण गर्ने कम्पनीलाई क्षतिपूर्ति दिलाउन पहल गरी सो कम्पनीलाई कालोसूचिमा राख्ने कार्य भएको ।

(कृषि विकास रणनीति कार्यान्वयको समिक्षा सम्वन्धमा सरोकारवाला निकायहरूसँग अन्तरक्रिया तथा छलफल कार्यक्रम गर्दा आएका सुझावहरूका आधारमा विश्लेषणात्मक सुझावहरू कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयमा पठाइएको ।

-किसानहरुलाई चर्को ब्याजदर "मिटर ब्याज" बाट निकै नै मर्का परेको अवस्थामा किसानहरूले किसान आयोगमा गुनासो गरी आए पश्चात् आयोगबाट सरोकार वालाहरूसँग भेटघाट गरी छलफल गर्दा सरोकारबालाहरूबाट पिडीतलाई वार्तामा बोलाईएको र नेपाल सरकार र मिटर व्याज पीडित संघर्ष समिति बीच समस्या समाधान गर्न संझौता भएको ।

-देशको दिगो विकासमा सहयोग पुग्ने गरी रैथाने वा देशमै उत्पादन हुने बीउ बेर्नालाई बढावा दिनुपर्ने अवस्थामा देशमा Genetically Modified Organisms (आनुवांशिक परिवर्तित जीव) प्रतिवन्धित गरिएका जीवहरूको बीना नियमन भित्रिएको जानकारी भएकोले यसलाई तत्काल रोक्ने गरी कार्य हुन भनी कृषि तथा पशुपन्छी मन्त्रालयका मन्त्रीज्यूको ध्यानाकर्षण गरी उच्चस्तरीय संयन्त्रको बैठक बस्नुपर्ने सुझाब दिइएको ।

-राष्ट्रिय कृषि नीतिमा छलफलः विभिन्न सरोकारवालाहरूसँग (कृषि विज्ञ, किसान संघ संगठन, सहकारीहरू) पटक पटक छलफल गरी नेपाल सरकार समक्ष सुझाब तथा सिफारिस पठाईएको ।

-"कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा व्यवसायीकरणका सम्वन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक" को मस्यौदा उपर सरोकार वालाहरूसँग छलफल गरी सुझाब तथा सिफारिस पठाइएको ।

(खाद्य अधिकार तथा खाद्य नियमावलीको मस्यौदामा किसान आयोगबाट सुझाबका लागि आएकोमा सरोकारवालासँग छलफल/अन्तक्रिया गरी सुझाब तथा सिफारिस पठाइएको

-राष्ट्रिय किसान आयोग ऐन र नियमावली मस्यौदा तयार गरी कृषि तथा पशुपन्छी मन्त्रालयमा पेश गरिएको ।

२०७८ मा आएको वेमौसमी अविरल वर्षाका कारण आएको बाढी पहिरोले गर्दा धनजनको क्षतिका साथै कृषि क्षेत्रमा पर्न गएको क्षतिका बारे नेपाल सरकारका मन्त्रालय (गृह, अर्थ,कृषि र अन्य मातहतका निकायहरू) जिम्मेवार निकायसँग बसी छलफल गरेर तत्काल किसानलाई क्षतिपूर्ति राहत र पुर्नस्थापना व्यवस्थाका लागि प्रस्ताव प्रस्तुत गरिएको ।

प्रत्येक वर्ष किसानले समयमा रासायनिक मल नपाएर पाएको समस्याको बारे कृषि तथा पशुपन्छी मन्त्रालय र सम्वन्धित निकायका साथै किसान संघ/संगठनहरूसँग बसी छलफल गरी मलको आपूर्ति सहज बनाउने कार्य गरि एको ।

-किसानलाई सहज कृषि ऋण प्राप्त गर्दा भएका समस्याको बारेमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँग (राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरूसँग) छलफल गरी प्राप्त सुझावहरू सम्वन्धित निकायहरूमा कार्यान्वयनका लागि पठाइएको ।

धानको समर्थम मूल्य समयमानै तोकी यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने सम्वन्धमा सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गरी खरिद गर्ने कार्य गराएको ।

-तीनै तहका सरकारका निकायहरूसँग नीतिगत भिन्नता (ग्याप)का विषयमा छलफल गरी सम्वन्धित निकायमा कार्यान्वयनका लागि लेखी पठाइएको ।

-तीनै तहबाट संचालनमा रहेका

आयोजना/परियोजना तथा कार्यक्रमहरूको अवलोकन तथा अनुगमन गरी प्राप्त सुझावहरूमा विश्लेषण गरी आयोगको धारणा सहित मन्त्रालयमा कार्यान्वयनका लागि सिफारिस गरिएको ।

-विभिन्न विषयगत क्षेत्रका उत्पादक किसान -मौरी, माछा, तरकारी पशुपन्छीपालक आदिका छाता संगठनहरूसँग बसी किसानका समस्याको बारेमा छलफल पश्चात् समस्या समाधानका सुझाब सहित मन्त्रालयमा पेश गरिएको ।

- किसान कल्याणकारी योजना तर्जुमा सम्वन्धी छलफल कार्यक्रममा किसान अधिकार र कल्याणकारी योजना; किसानको सामाजिक सुरक्षाका लागि भएका नीतिगत प्रयासहरूको कार्यान्वयन अवस्था,समस्या/चुनौति र समाधानका उपायहरू;कृषि उत्पादनको किसानले उचित मूल्य प्राप्त गर्न मूल्य श्रृँखला भूमिका एवम बजारीकारणमा गर्नु पर्ने आवश्यक व्यवस्था तथा कार्यक्रमहरू साथै अन्तराष्ट्रिय सन्धि/सम्झौतामा किसान कल्याणकारी योजना र नेपालमा तिनीहरूको कार्यान्वयन अवस्था सम्बन्धी विषयहरूमा नेपाल सरकारलाई सुझाब प्रस्तुत गरिएको ।

कृषि विकासको लागि सरकारले प्रवाह गर्ने सेवा सुविधामा युवा, महिला र भूमिहिन कृषकको पहुँच वृद्धि गर्न राष्ट्रिय स्तरको कार्यशाला गोष्ठि सञ्चालन गरी प्राप्त सुझावहरू मन्त्रालमा पेश गरिएको ।

नेपालको कृषि क्षेत्रमा कार्यरत रहेका बहुराष्ट्रिय कम्पनीका काम/कारोबारको अवस्था, समस्या र समाधानका उपायहरू सम्वन्धमा सरोकारवाल बीच छलफल/अन्तक्रिया सम्पन्न गरी सुझाब र सिफारिस सम्वन्धित निकायमा पठाइएको ।

कृषिसँग सम्वन्धित सरोकारवालाहरूसँगको छलफल पश्चात कृषि विधेयकमा किसान हक हित र अधिकारका विषयहरूलाई एक छुट्टै परिच्छेदमा समावेश गरी, परिच्छेदमा राख्नुपर्ने प्राप्त विषयहरूलाई आयोगले विश्लेषण गरी मन्त्रालयमा पठाएको ।

किसान हक हित र अधिकारको विषयलाई आत्मसात गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन किसान सूचिकरण कार्यक्रमलाई मूर्तरूप दिने गरी किसान सूचिकरण कार्यक्रमलाई अभियानको रूपमा संचालन गरिएको ।

-किसान हक हित र अधिकार सुनिश्चितताका लागि किसान र सरोकारवाला निकायहरूसँग प्रदेश स्तरमा बहस कार्यक्रम संचालन गरिएको (कर्णाली प्रदेश वागमति प्रदेश र कोशी प्रदेश) ।

-दुग्ध उत्पादक किसानले दूधको वक्यौता नपाएको विषयमा किसान र सरोकारवाला निकायहरूसँग पटक पटक छलफल गर्नुका साथै कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय र अर्थ मन्त्रालयसँग समेत छलफल गरि समाधान गर्न पहल गरिएको ।

-किसान र कृषि क्षेत्रको मूख्य विषय बजार व्यवस्थापनका लागि स्थापना भएका संघीय कृषि उपज बजारहरूको अनुगमन गर्नुका साथै बजार व्यवस्थापन समितिसँग बसी कृषि उपजहरूको बजार व्यवस्थापनमा भएका समस्याहरूको बारे छलफल गरि समाधानका उपायहरू सहित कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयमा पेश गरिएको ।

-कृषि क्षेत्रको विकासका लागि नेपाल सरकारले संचालनमा ल्याएका परियोजनाहरू -प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना र नेपाल लाइभस्टक सेक्टर इन्नोभेसन प्रोजेक्ट) को संयुक्त अनुगमन गरी कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयमा सुझाव सहित पठाइएको ।

-विभिन्न जिल्लाहरूमा गाई, भैसीमा फैलिएको लम्पी स्किन महामारी रोगको नियन्त्रण कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउन हरेक स्थानीय तहमा विज्ञहरू खटाई माहामारी नियन्त्रण गर्न साथै हालसम्म मरेका चौपायाको किसानलाई राहत प्रदान हुन, निरोगी उपयुक्त पशुहरूमा खोप लगाउने व्यवस्था हुन एवं बीमा गरिएका पशुहरूको बीमा दाबी भुक्तानी यथाशिघ्र हुने व्यवस्थाका लागि अर्थ मन्त्रालय र कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयमा पत्राचार सहित पहल गरिएको ।

-किसान हकहित अधिकार संरक्षण एवम् प्रवर्द्धनका लागि स्थानीय/प्रादेशिक तहमा अन्तरक्रियात्मक चलनी नं.ः कार्यक्रम सम्पन्न गरी विश्लेषण सहित सुझाबहरू कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयमा पेश गरिएको । श्र कृषि विकासको लागि सरकारले प्रवाह गर्ने सेवा सुविधामा युवा, महिला र भूमिहीन कृषकहरुको पहुंच बृद्धि गर्ने विषयमा छलफलका लागि राष्ट्रियस्तरको कार्यशाला गोष्ठी सञ्चालन गर्दा आएका सुझाबहरु मन्त्रालयमा पेश गरिएको

-महिलाले कृषि क्षेत्रमा पुर्याएको योगदानलाई सम्मान गर्दै कृषि सम्बन्धी तालिम, बजार व्यवस्थापन र कृषिजन्य आयमुलक क्रियाकलापमा महिला सहभागिता बढाउनु पर्ने वियषमा सरोकारवाला निकायहरूसँग छलफल/अन्तक्रिया गरी सरोकारवाला निकायहरूलाई अन्तक्रियाबाट आएका सुझावहरू कार्यान्वयका लागि पठाइएको ।

-विभिन्न समसामयिक माग सहित कालिमाटी फलफूल तथा तरकारी बजार विकास समितिमा आन्दोलनरत किसान संघ/संगठनका जायज माग सम्बोधनका लागि आयोगले नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गरेको र आयोगका अध्यक्ष डा. प्रेम प्रसाद दंगालको अध्यक्षतामा संचालन भएको छलफल तथा अन्तरक्रियाबाट समेत प्राप्त सुझावहरू कालिमाटी फलफूल तथा तरकारी बजार विकास समितिमा कार्यान्वयनका लागि पठाइएको र वार्ताका लागि पहलकदमी लिई समस्या समाधानमा पहल गरिएको ।

-नेपाल सरकारबाट प्रत्येक वर्ष तोकिने उखुको खरीद मूल्य अनुसार समय मै उखु उत्पादक किसानले भुक्तानी नपाउने र नेपाल सरकारबाट उपलब्ध हुने अनुदान समेत समयमा निकासा नहुँदा किसानहरू मर्कामा परेको विषयमा आयोगले नेपाल सरकारबाट उपलब्ध गराइने अनुदान यथासक्य समयमै निकासाका लागि अर्थ मन्त्रालयसँग अनुरोध गरिएको ।

- रोष्टरमा सूचीकृत विज्ञहरूसँग बाली, बागबानी, बाली संरक्षण, माछा, कृषिअर्थ, कृषि नीति, माटो, पशु स्वास्थ्य/पशु, कृषि प्रसार, बजार विकास तथा भ्यालुचेन, कृषि वन, वित्त र क्ष्रृत, जलवायु परिवर्तन र कृषि अनुसन्धान जस्ता विविध विषयमा छलफल/अन्तक्रिया गरी आएका सुझाबहरू कार्यान्वयनका लागि पठाइएको ।

-कृषि ऋणमा किसानलाई समस्याको रूपमा भएको कागजजात वा ऋण लिन फर्मेटमा भएको झन्फिटलो अवस्थालाई सुधार गर्नका लागि सम्वन्धित निकायमा पठाइएको ।

-नेपालमा कृषि अनुसन्धान र प्रविधि विस्तारको वर्तमान अवस्था सम्वन्धमा छलफल/अन्तक्रिया गर्दा कृषिको अनुसन्धान र प्रविधि विस्तारको अवस्था कमजोर रहेको देखिएकोले यसलाई सुधार गर्नुपर्ने विषयहरू सुझाबको रूपमा आएका हुदा विश्लेषण गरी सम्वन्धित मन्त्रालयमा पेश गरिएको जस्ता विविध विषयहरूमा कार्यहरू भएको ।

-राष्ट्रिय किसान आयोगबाट विभिन्न समयमा भएका विभिन्न अध्ययनहरू सम्पन्न भएका, ती अध्ययन प्रतिवेदन साथै प्रतिवेदनका सुझाबहरू मन्त्रालयमा सिफारिस सहित पठाइएको । अध्ययन गरी पठाएका

विषयहरू
-आयोगबाट विभिन्न नीति, ऐन र कार्यक्रममा भएका न्बउ हरूलाई पहिचान गर्न गरी विश्लेषण गर्ने कार्य सम्वन्धि अध्ययन ।
-कृषि प्रसार तथा अनुसन्धान सम्वन्धमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका संरचनामा समन्वयको स्थितिबारेको अध्ययन ।
-कृषि तथा पशुपन्छी विकास मान्त्रालयबाट संचालित कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयन अवस्थाबारे अध्ययन
-कृषि अनुदानमा भएको नीतिगत व्यवस्था सुधार गर्ने सम्वन्धमा कृषि विकासका लागि राज्यले अंगिकार गरेका नीतिहरूमा केन्द्र, प्रदेश र स्थानिय तहमा कार्यान्वयनको अवस्था सम्वन्धी समिक्षा ।
-रासायनिक मलको वितरण प्रणालीमा सुधार गरी प्रभावकारी बनाउनको लागि अध्ययन
-आयोगको आवधिक रणनीतिक योजना तयार
-संविधानले व्यवस्था गरेका किसानहरुका हक हित र अधिकारहरू कार्यान्वयन भए नभएको सम्बन्धमा अध्ययन ।
-कृषि सहकारी संचालनमा देखिएका समस्याहरुको पहिचान गरी समाधानका उपायहरू बारे अध्ययन कृषि क्षेत्रमा क्रियाशील बहुराष्ट्रिय कम्पनीका काम,
कारोबार अध्ययन अनुगमन गरी आवश्यक नियमन गर्न नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने विद्यमान नीति, ऐन र नियममा किसान अधिकारमा रहेको न्बए अध्ययन तथा विश्लेषण गरी सुधार सुझाव तयार गर्ने ।
कृषि कार्यमा प्रयोग हुने प्राकृतिक श्रोत साधनमा किसानहरुको पहुँच बढाउने र अधिकार स्थापना गर्ने ठोस कार्ययोजना बनाउन अध्ययन गर्ने/गराउने ।
-भूमिहिन किसानहरुको जिविकोपार्जन सुधार का लागि उपयुक्त कृषि विकास कार्यक्रमको बारेमा अध्ययन गर्ने ।
विभिन्न बाली वस्तुहरुको किसानले उचित मुल्य पाउने उपायको वैज्ञानिक विधि तय गर्न अध्ययन गर्ने
-२०७८ वैशाख २७ गते यता २०८२ वैशाख १४ गते सम्म जम्मा ७१ बटा आयोगका बैठकहरू सम्पन्न गरिएको ।
नोटः माथिका विषयहरूको विस्तृत विवरण वार्षिक विरणहरूबाट लिन सकिन्छ ।
डा.प्रेम प्रसाद दंगाल
अध्यक्ष
राष्ट्रिय किसान आयोग
मितिः २०८२/०१/१९

उत्पादन बढाउन आधुनिक खोर निर्माणमा जोड दिँदै वालिङ

स्याङ्जा, बैशाख १०, वालिङ नगर पालिकाका बाखा पालक कृषकहरु आधुनिक खोर निर्माणमा चाँसो देखाएका छन् । नगर पालिकाले उत्पादन बढाउने योजना सहित आधुनिक खोर निर्माण र खोर सुधारका कार्यक्रम सञ्चालन गरेसँगै कृषकहरु उत्साहित भएका हुन् ।

अस्तव्यस्त तरिकाबाट बाखा पाल्दै आएका कृषकहरु आधुनिक खोर निर्माणसँगै उत्पादन बढ्नेमा विश्वस्त छन् । पालिकाले बाखाको नस्ल सुधार गर्दै व्यवस्थित तरिकाबाट पालन गर्न कृषकलाई प्ररित गर्दै आएको छ ।

अनुदानमा आधुनिक खोर निर्माण गर्नु भएकी वालिङ नगरपालिका-५, की एकमाया मल्लले आधुनिक खोर निर्माणका कारण गाउँमा छुट्टै खुशियाली छाएको बताउनु भयो । उहाँले भन्नुभयो, “अस्तव्यस्त तरिकाबाट बाखा पाल्दै आएका थियौं, अब सजिलो हुने भयो ।” अहिले १२ बाखा पाल्दै आउनु भएकी मल्लले अब खोर निर्माणसँगै बाखाको सङ्ख्या थप्ने बताईन् भयो । गाउँका धेरै बाखापालक कृषकले खोर बनाउने योजना बनाएको उहाँको भनाई छ । मल्ल स्थानीय दिप्का बाखा पालन स्वावलम्वी महिला कृषक समूहकी अध्यक्ष हुनुहुन्छ । ३० जना महिला आवद्ध रहेको समूहका सदस्यहरु उत्पादन बढाउने अभियानमा लागेको समुहकी सचिव मथुरा शाहीले बताउनु भयो ।

वालिङ नगरपालिका-५, मा १० जना कृषकले आधुनिक खोर निर्माण गरेका वडा अध्यक्ष छविलाल आलेले बताउनु भयो ।

नगरपालिका र हेफर प्रोजेक्ट नेपालको सहकार्यमा सञ्चालन भईरहेको ‘वालिङ कृषि विकास परियोजना’ मार्फत आधुनिक खोर निर्माण गरिएको उहाँको भनाई छ । कृषकले ५० प्रतिशत अनुदानमा बाखाको खोर निर्माण गरेका हुन् ।

बाखाको नस्ल सुधार गर्दै उत्पादन बढाउने योजनाकासाथ नगरपालिकाले वडा नं.१ देखि ७ सम्म विशेष योजना बनाएर काम गररिहेको नगरप्रमुख कृष्ण खाँणले बताउनु भयो । उहाँले भन्नुभयो, “साझेदार संस्थाहरुसँग मिलेर महिलालाई उत्पादनमा जोड्ने अभियान शुरु गरेका छौं ।” वडाको पकेट क्षेत्र नै छुट्याएर कृषि र पशुको क्षेत्रमा काम गरिरहेको प्रमुख खाँणको भनाई छ ।

बाखा पालनलाई व्यवसायिक बनाउँदै उत्पादन बढाउने उद्देश्यले आधुनिक खोर निर्माण गरिएको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत गङ्गालाल सुवेदीले बताउनु भयो । निर्वाहमूखी कृषि प्रणालीमा परिवर्तन गरी साना कृषकलाई आर्थिक रुपमा सवल बनाउने पालिकाको योजना रहेको उहाँको भनाई छ ।

नगरपालिकाले सञ्चालन गरिरहेको परियोजना मार्फत वडा नं.४,५ र ६ मा गरी २६ वटा आधुनिक बाखाको खोर निर्माण गरिएको नगरपालिकाका पशु सेवा शाखा प्रमुख डाक्टर रोशन वस्यालले बताउनु भयो । आधुनिक खोर निर्माणसँगै कृषकलाई बाखा पाल्ने तरिका र सरसफाई सम्बन्धी जानकारी दिँदै आएको उहाँको भनाई छ ।

सरकारको नीति तथा कार्यक्रम २०८२/०८३

कृषि

२२. भूमिहीन दलित, सुकुम्वासी र अव्यवस्थित बसोवासीको व्यवस्थापन गरिनेछ। आइटी आधारित भू-सूचना प्रणाली स्तरोन्नति गरी सेवा प्रवाहमा सुधार गरिनेछ। भूमिको नाप जाँच र तथ्याङ्क व्यवस्थापनमा आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरिनेछ। भूमिको उचित प्रयोग गर्न भू-उपयोग योजना कार्यान्वयन गरिनेछ। भूमि सम्बन्धी विधेयकलाई यसै अधिवेशनमा पारित गरिनेछ।

२३. सहकारी नीतिको पुनरावलोकन गरी नयाँ राष्ट्रिय नीति जारी गरिनेछ। राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरणमार्फत् सहकारी क्षेत्रका समस्याहरू समाधान गरिनेछ। समस्याग्रस्त सहकारीका साना बचतकर्तालाई तत्काल राहत उपलब्ध गराउन सहकारी नियमन प्राधिकरणमार्फत कोष स्थापना गरिनेछ।

१३. निर्वाहमुखी कृषिलाई आधुनिक र व्यवसायिक बनाउँदै कृषि उपजमा देशलाई आत्मनिर्भर तुल्याउन यान्त्रिकीकरण तथा विशिष्टीकरण गरिनेछ। कृषिमा युवालाई आकर्षित गर्न भूमि, कृषि सामग्री, बिमा, खरिद सम्झौता र बजारको बलियो इकोसिस्टम कायम गरिनेछ। कृषि क्षेत्रको जुनसुकै विधामा उद्यम् गर्न चाहनेलाई यस प्रणालीमा आवद्ध गरि पाइलट प्रोजेक्ट शुरु गरिनेछ।

१४. भूमि बैंक मार्फत जमीनको उपलब्धता सुनिश्चित गर्दै परियोजनालाई नै धितोमा राखी स्थानीय वित्तीय संस्थामार्फत वित्तीय र अन्य सामग्रीको व्यवस्था गरिनेछ।
परियोजना बिमा मार्फत आकस्मिक क्षतिबाट रक्षा, समर्थन मूल्यमा आधारित अग्रिम कृषि उपज खरिद सम्झौता व्यावसायिक जोखिमको सम्बोधन र बजारको सुनिश्चितता गरिनेछ।

१५. प्रमुख बाली, पशुपन्छी र मत्स्य क्षेत्र लक्षित कार्यक्रममार्फत कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि, खाद्य सुरक्षा र कृषकको आम्दानी वृद्धि गरिनेछ। पुष्पलाल मध्य(पहाडी लोकमार्ग, मदन भण्डारी राजमार्ग, वि.पि.राजमार्ग, हुलाकी राजमार्ग र कोरिडोरहरूलाई हि.व्यवसायमा आधारित आर्थिक मार्ग बनाइनेछ। प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना पुनर्संरचना गरी यसलाई राष्ट्रिय एकीकृत कृषि आधुनिकीकरण कार्यक्रमको रूपमा निरन्तरता दिइनेछ।

१६. माटोको जैविक गुणमा ह्रास आउन नदिन प्राङ्गारिक मलको उत्पादन तथा प्रयोगलाई प्रोत्साहन दिँदै दिगो कृषि उत्पादन प्रणाली प्रवर्द्धनको विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
रासायनिक मलको मूल्य, आपूर्ति र वितरण प्रक्रियालाई परिमार्जन गरिनेछ। कृषि मल कारखाना स्थापना गर्न आवश्यक कार्य गरिनेछ।

१७. रसायन तथा विषादीको आयात तथा प्रयोगलाई नियमन गरि यसको अधिक प्रयोगबाट मानव स्वास्थ्यमा पर्ने असर तथा जैविक विविधतामा आउने ह्रासको जोखिम न्यूनीकरण गरिनेछ। जैविक विषादीको उपयोगलाई प्रोत्साहन गरिनेछ। कृषि, पशुपन्छी र खाद्य प्रयोगशालाहरूको विद्यमान प्रत्ययनको दायरालाई विस्तार गरी अन्तर्राष्ट्रिय प्रत्ययनयुक्त प्रयोगशालामा स्तरोन्नति गरिनेछ।

१८. कृषियोग्य भूमिको संरक्षण, बाँझो जमीनको उपयोग, चक्लावन्दी र करार खेतीलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ। जङ्गली जनावर बाट हुने क्षति न्यूनीकरणका लागि उपयुक्त प्रविधि प्रयोग गरिनेछ। रैथाने बाली, बीउ, नस्ल र कृषि जैविक विविधताको संरक्षणलाई प्राथमिकता दिइनेछ। कृषि उत्पादन, वितरण, भण्डारण र उपभोग शैलीलाई पोषणको अभिन्न अङ्गको रूपमा अघि बढाइनेछ।

१९. कृषि सेवालाई सर्वसुलभ र पारदर्शी बनाउन डिजिटल प्रणाली विकास गरिनेछ। क्वारेन्टाइन र प्रयोगशाला सेवाको स्तरोन्नति गरिनेछ। नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् पुनर्संरचना गरी कृषि अनुसन्धानलाई किसानमैत्री र नतिजामुखी बनाइनेछ।

२०. दुग्ध पदार्थ, ऊन र मासुजन्य वस्तुको उत्पादन तथा निर्यात प्रवर्द्धन गरिनेछ। पशुपन्छीजन्य रोग नियन्त्रणका लागि खोप कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। नेपालका लागि आवश्यक पर्ने खोप उत्पादन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ। कृषि क्षेत्रमा दिइने अनुदानको लाभ वास्तविक कृषकले मात्र प्राप्त गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।

२१. कृषि बिमाको दायरा विस्तार गरिनेछ। विपन्न किसानलाई सहुलियतपूर्ण ऋण र परिचय पत्रसहित सेवा सुविधा दिइनेछ। किसानले प्राप्त गर्ने सेवा सुविधालाई
राष्ट्रिय विविधताको संरक्षणलाई प्राथमिकता दिइनेछ। कृषि उत्पादन, वितरण, भण्डारण र उपभोग शैलीलाई पोषणको अभिन्न अङ्गको रूपमा अघि बढाइनेछ।

१९. कृषि सेवालाई सर्वसुलभ र पारदर्शी बनाउन डिजिटल प्रणाली विकास गरिनेछ। क्वारेन्टाइन र प्रयोगशाला सेवाको स्तरोन्नति गरिनेछ। नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् पुनर्संरचना गरी कृषि अनुसन्धानलाई किसानमैत्री र नतिजामुखी बनाइनेछ।

२०. दुग्ध पदार्थ, ऊन र मासुजन्य वस्तुको उत्पादन तथा निर्यात प्रवर्द्धन गरिनेछ। पशुपन्छीजन्य रोग नियन्त्रणका लागि खोप कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। नेपालका लागि आवश्यक पर्ने खोप उत्पादन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ। कृषि क्षेत्रमा दिइने अनुदानको लाभ वास्तविक कृषकले मात्र प्राप्त गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।

२१. कृषि बिमाको दायरा विस्तार गरिनेछ। विपन्न किसानलाई सहुलियतपूर्ण ऋण र परिचय पत्रसहित सेवा सुविधा दिइनेछ। किसानले प्राप्त गर्ने सेवा सुविधालाई र

ाष्ट्रिय तथा ऋण असुली न्यायाधिकरण स्थापना गरिनेछ। सहकारी तथ्याङ्क व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन विद्युतीय सूचना प्रणालीको मापदण्ड कायम गर्दै सहकारी तथा गरिबी सम्बन्धी व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको स्तरोन्नति गरिनेछ।

२४. गरिबी निवारण प्रत्यक्ष लक्षित कार्यक्रमहरू समन्वयात्मक र प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गरिनेछ। विपन्न पहिचान भएका परिवारलाई राज्यका सुविधामा पहुँच वृद्धि गरिनेछ। माननीय सदस्यहरू,

२५. दिगो वन व्यवस्थापनमा आधारित वन सम्वर्द्धन गर्दै वन स्रोतको उचित उपयोग गरिनेछ। वन पैदावार उत्पादन वृद्धि गरी आन्तरिक आपूर्ति, रोजगारी सिर्जना र आय प्रतिस्थापनमा जोड दिइनेछ। सामुदायिक वनको गर्दै वन आधारित स्रोतको उचित उपयोग व्यवस्थापन सुदृढ गरिनेछ।

२६. संघ-प्रदेश समन्वय सुदृढ गर्दै राष्ट्रिय वनलाई व्यावसायिक कवुलियती वनमा रूपान्तरण गर्ने प्रक्रियालाई सरल र सहज बनाइनेछ। राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा संरक्षित वन क्षेत्रको वातावरणीय सुरक्षा सुनिश्चित गर्दै राष्ट्रिय प्राथमिकताका आयोजना सञ्चालन गरिनेछ।

२७. चुरे संरक्षणका लागि गुरुयोजना पुनर ावलोकन गरिनेछ।

राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण परियोजनाको पुनर्संरचना गरी राष्ट्रिय चुर ` संरक्षण आयोजनाको रूपमा अघि बढाइनेछ। एकीकृत जलाधार व्यवस्थापनमार्फत पानी सञ्चय, भू-क्षय नियन्त्रण र क्षतिग्रस्त भूमिको पुनर्स्थापनामा ध्यान दिइनेछ।

२८. मानव(वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण गर्दै राहत प्रणालीलाई

बिमा प्रणालीसँग एकीकृत गरिनेछ।

संरक्षण क्षेत्रमा मानव(प्रकृति सह-अस्तित्व कायम गरिनेछ।

२९. वातावरणीय अध्ययन तथा मूल्याङ्कन प्रक्रिया सरल बनाइनेछ। वायु गुणस्तर कार्य योजना लागू गरिनेछ। पेट्रोलियम पदार्थबाट चल्ने सवारी साधनमा युरो-६, मापदण्ड लागु गरिनेछ।

३०. जलवायु सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संयन्त्रमा पहुँच बढाइनेछ। जलवायु वित्त परिचालन रणनीति र कार्वन व्यापार नियमावली तर्जुमा गरिनेछ।

३१. जलवायु परिवर्तनका कारण नेपालले भोग्न परेको चुनौतीबारे विश्व समुदायको ध्यानाकर्षण गर्न वि.सं. २०८२ साल जेठ २ देखि ४ गतेसम्म सगरमाथा संवाद आयोजना गरिनेछ। उक्त संवादमा व्यक्त धारणाहरूका आधारमा जलवायु अनुकूलन र असर न्यूनीकरणका कार्यक्रमहरू लागु गरिनेछ। सन् २०४५ सम्ममा खुद शून्य कार्वन उत्सर्जन गर्ने देश बन्ने नेपालको प्रतिवद्धता पूरा गर्न दीर्घकालीन रणनीति कार्यान्वयन गरिनेछ।

३२. वनस्पति उद्यान व्यवस्थापन र जडीबुटी स्रोतको संरक्षण,

विकास र उपयोग गरिनेछ। नदीजन्य स्रोतको उत्खनन, प्रशोधन तथा व्यापारमा तीन तहका सरकारबिच सहकार्य हुने कानुनी प्रबन्ध गरिनेछ। पूर्वाधार निर्माणमा सामग्री अभाव हुन नदिने गरि नदीजन्य स्रोत परिचालन गरिनेछ।

३३. जलस्रोतको बहुपक्षीय उपयोग गरि नेछ। विद्युतको माग अधिक हुने समयको लागि आपूर्ति व्यवस्थापन गरी आयात प्रतिस्थापन गर्न नदी पथान्तरण र जलाशययुक्त आयोजनाहरूको कार्यान्वयन गरिनेछ।

३४. देशभरिका नदी प्रणालीहरूको समुचित संरक्षण र सम्वर्द्धनका लागि कानुनी र संरचनागत व्यवस्था गरिनेछ। एकीकृत जलस्रोत व्यवस्थापनको अवधारणा अनुरूप नदि बेसिन गुरुयोजनाको कानुनी र संरचनागत प्रबन्ध गरिनेछ।

३५. जलवायु परिवर्तन र भूकम्पजन्य संकटग्रस्त क्षेत्रमा जल

उत्पन्न विपद् व्यवस्थापन र सिँचाइ प्रणालीको पुनर्निर्माण गरिनेछ। जल तथा मौसम केन्द्रको सञ्जाल विस्तार र स्तरोन्नति गरिनेछ।

३६. जलस्रोतको एकीकृत तथा बहुपक्षीय विकास गर्दै कृषियोग्य जमीनमा भरपर्दो सिँचाइ सेवा विस्तार गरिनेछ।

३७. कृषकहरूको सुविधालाई प्राथमिकता दिई सिँचाइ प्रणालीको पुनर्स्थापना गरिनेछ।

कृषि यान्त्रीकरण

आयत गर्नु नपर्ने अवस्था आएमा उद्योगहरु तुरुन्तै खुल्छन्। नीतिले सहयोग गर्नुहोस्। कृषि मेशिनरी संघ (नामीया)का अध्यक्ष कृष्ण शर्माले कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउन कृषि मेशिनरीमा गुणस्तरीय बनाउन सके किसानहरुले लाभ लिन सक्छ। अहिलै किसानलाई सोझै धोका भइरहेको छ। कृषिलाई यान्त्रीकरण गर्ने कृषि नीति आउनु पर्छ। कृषि यान्त्रीकरण भनेको देशको मेरुदण्ड हो।

उद्योग वाणिज्य महासंघ २६ औं शाखामा कृषि मेशिनरी संघ पनि हो। सबैसँग सम्बन्धित छ। कर छुटको व्यावस्था बजेटमा हुनु पर्छ। नवलपुर कृषि यन्त्रलाई पुन प्रवर्द्धन गर्नु अनुरोध छ।

कृषिमा समस्या समाधान गर्न समूहमा आउनु पर्छ। वैदेशिक लगानी आत्मर्भिर ता, विद्युतमा सहुलियत किसानले पाउनु पर्छ। कृषिले मात्र देशलाई स्वाभिमान र स्वतन्त्रता प्रदान गर्न सक्छ। उत्पादनको लागत तथा मूल्य (कष्ट अफ प्रोडक्सन) घटाउनु पहल गर्नु पर्छ। कृषि व्यवसाय नाममा विदेशी लगानी ल्याउन नीति छ। नेपालीहरुलाई फेरि दास बनाउने प्रकारको हुनसक्छ।

बैंकिङ्ग क्षेत्रमा ८ अर्वको कारोवार हुँदा ७० खर्ब डिपोटिज छ यसले देशको चलायमान पुँजीहरु प्राय निष्क्रिय जस्तै बनेको छ। जबसम्म योग्य जनशक्ति नभएसम्म देश अगाडि बढ्न सक्दैन। बैंकिङ कर्जा र बीमा संगठित र सरलकृत बनाए मात्र सम्भव छ।

प्राविधिक शिक्षा कम छ। कोल्ड स्टोर सञ्चालन गर्ने अपरेटर समेत नेपालले उत्पादन गर्न सकेको छैन। दक्ष प्राविधिक समेत भारतबाट मगाउनु पर्ने रहेछ।

सम्पादकीय

आफूले भ्रष्टाचार गरेको खण्डमा देश प्रतिशत अनादार हो भन्ने सोँच कसैमा पलाएको पाइदैन।

कृषिमा समेत बारम्वार हुने भ्रष्टाचारले संस्थागत भ्रष्टाचार मात्र निम्तिएको छैन। यसले समग्र कृषि क्षेत्रलाई असर पारेको छ।

कृषि अनुदानको कुरा आउँछ। अनुदानमा आउने कार्यक्रममा पाइला-पाइलामा भ्रष्टाचार भएको हुन्छ। उदाहरणको लागि १० रुपैयाँ मूल्य पर्ने कलमलाई २० रुपैयाँको बिल बनाइन्छ। ५ हजार मूल्य पर्ने सिलपोलिन प्लाष्टिकलाई ७ हजार ५ पाँचसयको विल बनाइन्छ। त्यसमा गुणस्तर को कुनै मूल्य हुँदैन। त्यस्ता एउटा कापी र एउटा कलममा समेत दोब्बर मूल्य उठाइन्छ भने अन्य कुरामा झन् के होला ? अनुमान गर्न सकिदैन। भ्रष्टाचारको दलदलमा डुबिरहने हो भने हामीले आफ्नो देशको आज जसरी देश प्रति नेपालको युवाहरुले हेर्ने दृष्टिकोण छ त्यसमा परि वर्तन आउन सक्दैन।

ऐतिहासिक जुगेडी किसान (संघर्ष) संक्षिप्त परिचय

चितवन जल्ला अवस्थित नारायणगढ-मुगलिङ्ग खण्डको नारायणगढ बजारदेखि करिब ५ कि.मि. उत्तरतर्फ र मुगलिङ्ग बजार दखि ३० कि.मि. दक्षिण चुरे पहाड र

–चित्रबहादुर श्रेष्ठ

नारायणी नदि किनार जुगेडी बजार रहेको छ । तत्कलीन चितवन जिल्लाको पहाडी भू(भाग, कविलास, काउले गाउँपालिका लगायत आसपासका गाउँपालिका अन्तर गत र तनहुँ (देवघाट क्षेत्र)मा बसोवास गर्ने जनताहरुलाई आवश्यक पर्ने, खाद्यान्न, नुन, तेल, लत्ता(कपडा लगायत माल सामान खरिद गर्नेर आफूसँग उत्पादित कृषिजन्य वस्तु लगायत पशुपन्छि बिक्री गर्ने सामान्य व्यवसाय गर्न सहज र पायक पर्ने स्थान भएपनि अत्यन्तै चहलपहल भएको बजार को रुपमा चर्चित थियो जुगेडी बजार । त्यस समयका सडकहरु व्यवस्थित थिएन । त्यस बखतको नारायगढ-मुगलिङ्ग गोरेटो सडक थियो । जंगल छिचोल्दै, झाडी पन्छाउँदै, हिँड्नु पर्ने थियो । सडकहरु नभएका कारण त्यस क्षेत्रका जनताहरुलाई अन्य बजारहरुमा खरीद, बिक्री गर्न आउन जान सम्भव थिएन । त्यस पहाडी क्षेत्रमा अधिकांस चेपाङ्ग, गुरुङ र विश्वकर्मा लगायतका आदिवासी जनजाति जनसमुदायहरु बसोवास गर्दै आइरहेका थिए । चितवन जिल्लाको समथर खेतियोग्य तराई भू-भाग जंगल थियो र राजा-राणाका भाई भारदारहरुको जंगली शिकार गर्ने स्थानको रुपमा परिचित थियो । त्यस पहाडी भू(भाग जंगलको रुपमा परिचित थियो । त्यस पहाडी भू(भागमा बसोवास गर्ने जनताहरु श्रमप्रति विश्वास गर्ने अत्यन्तै परिश्रमि र तर अशिक्षित, गरीबी र रोग, भोकले अक्रान्त थिए । उब्जाउने भूमि ज्यादै कम भएको हुँदा आफूले उत्पादन गरेको खाद्यान्न, वस्तुको वर्ष दिन खान नपुगी कतिपय अवस्थामा भोकभोकै (वा) जंगली कन्दमुल, तरुल, गिट्ठा-भ्याकु खाएर जिउनु पर्ने अवस्थाबाट गुज्रिनु पर्दथ्यो भने औषधि मुलो गर्न नसक्ने र रोगी (वा) अकालमै मर्नु पर्ने नियति भोग्न विवस थिए । त्यसमा पनि सामन्ति, जाली, फटाह शोषकहरुको शोषण, अन्याय र अत्याचार सहन वाध्य थिए ।

२०१३ सालमा तत्कालीन सरकारका राप्तीदुन जग्गा वितरण कमिशनले जनताहरुलाई आवाद गुल्जारका लागि जग्गा वितरण गरेपछि देशको विभिन्न जिल्लाहरुबाट बसाई सराईं गर्ने विभिन्न जिल्लाहरुबाट बसाई(सराई गर्ने क्रममा तनहुँ जिल्लाको बन्दिपुरबाट व्यापार, व्यावसाय गर्न आएका व्यापारी धर्मराज मुल्मिले उक्त जुगेडी बजार मा खाद्यान्न नुन, तेल, र तत्ता कपडाको व्यापार गर्दै आएका थिए । चिन्तन र पद्धतिका हिसावले शोषक, जाली फटाहा, भएका धर्मराज मुल्मिले त्यस भेगका गरीब जनताहरुलाई शोषण, जालझेल र षदयन्त्र गर्दै आइरहेका थिए । आफूले उत्पादन गरेको वस्तुले खान लगाउन नपुगी मकै(भोकै नाङ्गै बस्ने विवस जनताहरु आफूसँग भएको सुन, चाँदी लगायतका गर, गहनाहरु, पित्तल, तामाका सर, सामान, भाँडाकुँडाहरु साहु धर्मराज मुल्मिकोमा धरौटी राखेर आफ्नो गर्जो टार्नेका लागि खाद्यान्न, नुन, तेल लत्ताकपडा लाने गर्दथे । आफूसँग उत्पादित वस्तुको मूल्य सस्तो र साहुसँग लिने सामानहरुको चर्को मूल्य र धरौटी र ाखेर लिएको पैसाको चर्को व्याज तिर्नु पर्ने र तोकिएको समयमा साँवा (व्याज तिर्न नसकेको, साँवा व्याजको दोब्बर हर्जाना बुझाउनु पर्ने हुँदा धरौटी राखेको गर, गहना लगायतका सामानहरु साहु धर्मराज मुल्मिले जफत गर्दथे । पाँच(पाथि तोरीको १० पाथि व्याज गरि वर्षमा १५ पाथी तोरि साँवा(व्याज भुक्तानी गर्नु पर्दथ्यो । त्यसबाहेक पनि धानको व्याज, सुके व्याज जस्तो साहु धर्मराज मुल्मिले लिने गर्दथे । अशिक्षा र गरिबीको कारण यी सबै काम सहन गर्न जनता वाध्य थिए । शोषक धर्मराज मुल्मिको यस प्रकारको शोषणले गर्दा जनताहरु दिन प्रतिदिन झन् पछि झन् गरीब बन्दै गए भने शोषक धर्मराज मुल्मि दिन प्रतिदिन करोडौंको मालिक बन्दै गए । समय बित्दै जाने क्रममा जनताहरु धर्मराज मुल्मिको शोषण, अन्याय, अत्याचारबाट झन् पछि झन् पीडित र आक्रोशित बन्दै गए । तर, उनहिरुसँग ज्ञान चेतनाको अभाव र असंगठित भएका कारण आफूहरु माथि भएको शोषण अन्याय, अत्याचार चुपचाप सहेर बस्नुको अर्को विकल्प थिएन ।

नेपाल कम्युनिष्ट आन्दोलनको क्रान्तिकारी धाराको एउटा घटकको रुपमा उत्पीडनमा रहेको करीब उत्पीडित किसान समुदायलाई संगठित गरि उत्पीडित किसान समुदालाई संगठित र आन्दोलित गर्दै आईरहेको तत्कालीन किसान मजदुर पार्टीले किसान संगठनका नाउँबाट संगठन विस्तार गर्ने क्रममा चितवनको पहाडि भू-भाग, गाउँ वस्तीहरुमा खासगरी त्यस क्षेत्रमा अन्याय र उत्पीडिनमा परेका श्रमजीवि किसान समुदायहरुलाई व्यापक रुपमा संगठित गर्ने र चेतना दिने कामलाई अगाडि बढायो । जुगेडी किसान संघर्ष हुनुपूर्व गाउँ-गाउँमा किसानको संगठन व्यापक रुपमा निर्माण गरिएको थियो भने, स्थानीय, फटाहा, सुदखोर, र जनविरोधी गुण्डाहरुलाई जनकार्वाही गर्ने कामको थालनी गरिएको थियो । त्यसक्रममा २०२६ सालमा त्यति बेलाको चर्चित कार्वाही 'कालो मोसो' जाली फटाह सुदखोर चन्द्रबहादुर थापा र गुण्डा नाइके ठ बहादुर क्षेत्री यि दुबै जनविरोधी थिए । तिनीहरुलाई संयौं जनताको विचमा कालो मोसो दलि गाउँ घुमाएको थियो । ''जहाँ समस्या हुन्छ त्यहाँ समाधान, उपाय'' जहाँ अन्याय र उत्पिडन हुन्छ त्यहाँ विद्रोह भन्थे दार्शनिक मान्यतालाई आत्मसाथ गर्दै शोषक, अत्याचारी धर्मराज मुल्मि विरुद्ध ''किसान संघर्ष समिति''द्धारा जनकार्वाहीगर्न तैयारी गरियो ।

२०३४ जेष्ठ महिनामा ''किासन संघर्षको'' बैठक हालको रत्ननगर उप(महानगर पालिका वडानं.१ अन्तरगत रहेको गडौली गाउँका वैदार क. डिगा महत्तो (थारु)को घरमा बसेको थियो । उक्त जुगेडी किसान संघर्षले अनुमोदन गरियो । उक्त बैठकले जुगडी किसान संघर्षको अनुमोदन गरिएको थियो । उक्त बैठकमा किसान संघर्ष समितिको नेताहरु क. रुपलाल विश्वकर्मा, क.दिवाकर भुषाल, क.देवराज पौडेल, क.प्रेम क्षेत्री, क.नरेश नेउपाने, क.हरि तिमिल्सिना, 'जनक', क. डिगा महतो (थारु) लगायतका जिल्ला नेताहरु सहभगी हुनुहुन्थ्यो भने त्यसको अन्तिम तैयारी बैठक असाढ ४ गते

क. डिगा महत्तोको घरमा गरिएका थियो । २०३४ सालमा अषाढ ५ गते राति जिल्ला भरिको सबै कार्यकर्ताहरु र त्यस क्षेत्रको कार्यकर्ता र आम समर्थक र सुभेच्छुक जनसमुदायहरु जुगेडी बजार नजिकका वस्तीहरुमा आ-आफ्ना सेल्टरहरुमा जम्मा भइसकेका थिए । संघर्षका प्रमुख नेतृत्वकर्ता क.रुपलाल विश्वकर्मा पनि संघर्षको प्रत्यक्ष नेतृत्व किसान क. नरेश नेउपानेले गरेका थिए ।

पूर्व निर्धारित योजना अनुसार २०३४ साल अषाढ ६ गते बिहान अन्दाजी ५ बजे किसान संघर्ष समितिका नेता, कार्यकर्ताहरु र संयौंको संख्यामा महिला, पुरुष किसान जनसमुदायहरु जुगेडी बजारमा पुगे । त्यो सानो बजार पहाडको फेदि र खोलाको दोभान पारेर राखिएको स(स्याना भुप्रा पसलहरुको बिचमा २ (दुइ)वटा अग्ला सेता ठूलो घरहरु थिए शोषक धर्मराज मुल्मिको आन्दोलनकारीहरु जुगेडी बजार पुग्नासाथ संघर्षको नेतृत्व गरिरहेका क.नरेश नेउपानेले पहिलो सी बजाउँदै धर्मे साहुको घर लगायत जुगेडी बजारलाई चारैतिर बाट घेर ा हाल्दै दुस्मनहरु आउनसक्ने आंकलन गरि बाटो समेत ब्लक गर्ने निर्देशन गर्दै त्रिशुली नदिक किनारमा रहेका दुईवटा डुङ्गाहरु मध्ये एउटालाई त्रिशुली नदिको किनारमा रहेको दुईवटा डुङ्गाहरु मध्ये एउटालाई त्रिशुलीमा नदिमा बगाई अर्कोलाई नदिको पाखामा ल्याए । आँपको फेदमा बाँधी दिएर साहु धर्मराज मुल्मिको घरको बन्द ढोकालाई तोडफोड गर्दै आन्दोलनकारी मध्ये एकजना युवा क्रान्तिकारी घरको छतमा चढी जुगेडी बजारमा व्यापार व्यवसाय गर्दे आईरहेको अन्य, व्यापारी, व्यवासयी र अन्य जनसमुदाहरुलाई सम्वोधन गर्दै आफूहरु किसान संघर्ष समितिका कार्यकर्ताहरु भएको र शोषक धर्मराज मुल्मिलाई जनकार्वाही गर्ने उद्देश्यले आएको संक्षिप्त जानकारी गर ाउँदै तपाइहरुसँग हाम्रो कुनै दुस्मनी नभएको र तपाइहरु सुरक्षित रुपमा आ(आफनो घर मा बस्न समेत अनुरोध गरे । बाँकी कार्यकर्ताहरु धर्मराज मुल्मिको घरमा प्रवेश गरि घरभित्र लुकि छिपी बसेको धर्मराज मुल्मि, उनकी पत्नी लगायत उनका अन्य सदस्यहरुलाई उनकै पसलका कपडाको डोरी बनाएर एकै ठाउँमा बाँधी कब्जामा लिन काम गरेभने, पसलमा भएको सम्पूर्ण नगद, धन सम्पत्ति, सुन, चाँदीका गर(गहना, खाद्यान्न, लत्ता(कपडा र जाली तमसुकहरु ऋाफ्नो कब्जामा लिने काम गरे । र कमाण्डर नरेश न्यउपाने दोस्रो सीको आवाज सुन्नासाथ सबै आन्दोलनकारीहरु कब्जा समानहरु बोकी आफ्नो लक्षित स्थान जुगेडी बजार पूर्वको उकालो बाटो सिमल भाञ्ज्याङ तर्फ लागे ।

आन्दोलनकारीहरु आफ्नो कार्वाही सकि आफ्नो गन्तव्यतिर गैसकेपछि साहु धर्मराज मुल्मिले आफू र आफ्नो परिवार का सदस्यहरुलाई आन्दोलनकारीहरुबाट बाँधिएको डोरी अन्य छिमेकीहरुलाई खोल्न लगाई त्यहाँबाट सिधै जिल्ला सदरमुकाम प्रहरी कार्यालयमो शरण लिन पुग्यो र घटनाको विवरण जाहरी गऱ्यो । यता झण्डै साँढे दुइ तीन घण्टाको खोला, जंगल, उकालो ओह्रालो, भिर(पाखाको बाटो भारी बोकी थकित मै आएको आन्दोलनकारीहरु थकाई मेट्न र कब्जा गरिएको नगद, सुन, चाँदी र अन्य सामानहरुको लगत उठाउने र खाद्यान्न लत्ता कपडा आन्दोलनमा सहभागी जनसमुदायहरुलाई वितरण गर्ने कार्य भर हेको थियो भने कतिपय, आन्दोलनकारी जनसमुदाय आफ्नो भागमा परेको सामानहरु बोकी आ(आफ्नो स्थानतिर हिँडीसकेका थिए भने कतिपय जनसमुदाहरु हिड्ने तरखरमा गरिरहेको थिए ।

वर्षा याम अषाढ महिना भएपनि ठूलो वर्षाद पछि आकाश खुलेकोहुँदा घाम छर्लङ्ग लागको थियो । यता शोषक धर्मराज मुल्मिको उजुरी र उक्त घटनाबाट पागल जस्तो भएको प्रतिक्रियावादी प्रहरी प्रशासन आन्दोकारीहरुको पिछा र सुराकी गर्दै क्रान्तिकारीहरु आराम गरिहेको स्थानमा सिमल भाञ्ज्याङ्ग आइपुग्यो पहाडी भू-भाग भएको हुँदा दुस्मनहरु आफूहरु नजिक आइपुगेको आन्दोलनकारीहरु कसैलाई पनि पत्तै भएन भने सेन्ट्रीमा रहनु भएका योद्धा साथीहरू पनि रातभर र दिनभरको हिँडाईले थकित भै निश्क्रिया हुनेपुग्नु भयो भने । दुस्मनहरु आउन सक्ने आशंकाले सालको रुखमा चढेर दुस्मनको निगरानी गरिहेका क.सन्तबहादुर पर्जा लागायका अन्य सह-योद्धा क्रान्तिकारीहरु आफूलाई समेत दुश्मनहरु आफूहरु नजिक आईपुगेको पत्तै भएन एकाएक दुस्मनहरुले चलाएको गोलिको आवाज आयो ।सबै क्रान्तिकारी जनसमुदाय चनाखो भै हेर्दा दुस्मनहरु आफूहरु नजिकै आइसकेका रहेछ । कब्जा गरेका बाँकी समानहरु त्यही छाडी जंगल भिर-पाखामा चारैतिर भाग दौड र कोलाहल मच्चियो । आफ्नो भागमा परेको सामानको भारी बोकी हिड्दै गर्दा क. दशरथ चेपाङलाई प्रहरीको गोली लागि तत्काल त्यही ढल्नु भयो । त्यसको लगत्तै रुखमा चढी दुस्मनहरुको निगरानीमा रहेको क.सन्तबहादुर पर्जा रुखबाट झरी भाग्दै गरिरहेको अवस्थामा दुश्मनहरुको गोली लागि ढल्नु भयो । यसरी दुइजना क्रान्तिकारी योद्धाहरुले उक्त संघर्षमा विर गति प्राप्त गर्नुभयो भने बाँकी क्रान्तिकार ी योद्धा एवम् जनसमुदायहरुले दुस्मनहरुको घेरा तोडी भाग्न सफल हुनभयो । यता दुस्श्मनहरुले क. दशरथ चेपाङ्ग, क. सन्तबहादुर पर्जाको लासलाई त्यही छाडी आन्दोलनकारीहरुले छाडेका बाँकी कब्जा समानहरु आफनो नियन्त्रणमा लिँदै दुस्मनहरु जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा सुदर मुकाम फर्के । दुस्मनहरु त्यहाँबाट फर्किसकेपछि आफनो सहयोद्धा पिय, कमर ेडहरुको लासलाई आफ्नो नियन्त्रणमा लिँदै क्रान्तिकारी नेता, कार्यकर्ता र आफनो किसान समुदायहरुको व्यापक सहभागीतामा अन्तिम श्रद्धाञ्जली दिँदै दाहसंस्कार सम्पन्न गरियो । त्यसपछिका दिनहरुमा त्यस क्षेत्र लगायत जिल्लाका अधिकांश गाउँ र वस्तीहरुमा प्रतिक्रियावादी प्रहरी प्रशासनबाट व्यापक सुराकी, निगरानी र खान तलासी, धरपकड शुरु गऱ्यो भने दर्जनौं नेता कार्यकताहरुलाई पक्राउ आदेश (वारेन्ट) जारी गऱ्यो ।

भने दर्जनौं क्रान्तिकारी कार्यकर्ता र किसान जनसमुदायहरुलाई उक्त घटनाको आरोपमा गिरफ्तार गऱ्यो । गिरफतारमा पर्नु भएको क.नन्दबहादुर पर्जा भरतपुर हिरासतमा प्रहरी यातनाका कारण सहिद हुनुभयो भने क. भक्तबहादुर पर्जाको रोगका कारण जेलमा नै मृत्यु भयो । क. लक्ष्मण गुरुङ्ग जेल मुक्त पछि मृत्यु भयो । क. पदमबहादुर गुरुङ क. टेष्ट बहादुर गुरुङ, क. रुद्रबहादुर पर्जा, क. पुर्णबहादुर विश्वकर्मा र ३ जना क्रान्तिकाकारी महिला कार्यकर्ता सहित १५ जना कार्यकर्तालाई गिरफ्तार गरि झुठ्ठा मुद्दामा जेल चलान गऱ्यो । कठोर जेल यातना र सजाँय पछि ८ वर्ष ६ महिनाको लामो जेल जिवन पछि मुक्त हुनु भयो ।

यो घटना राष्ट्रिय रुपमा मात्र नभै अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा समेत व्यापक प्रचार प्रसार भयो । विविसी भ्वाइस अफ अमेरिकाको हिन्दी रेडियोले समेत यस घटनाको प्रचार प्रसार गऱ्यो भने देशका विभिन्न राजनीतिक पार्टी, सामाजिक संघ-संस्थाहरुले यो घटनाको समर्थन र विरोधमा आफ्नो धारणाहरु सार्वजनिक

गरेर जुगेडी किसान संघर्षको घटनाले मुलुकमा क्रान्तिकारी किसान विद्रोहको अनिवार्य आवश्यकता र औचित्यको पुस्टी गऱ्यो । यो नेपाली किसान आन्दोलनमा व्याप्त रहको दक्षिणपन्थी अवसरवाद, आत्मसमपर्णवाद, अराजकतावाद, अकर्मन्यता, हिनता, र कुण्ठालाई चिर्दै क्रान्तिकारी किसान आन्दोलनलाई निरन्तर अगाडि बढाइराख्नु पर्ने आवश्यकतालाई दिशा निर्देश गर्न सफल भयो र सामान्य सिमा र कमजोरीका बावजुद जुगेडी किसान संघर्ष, (विद्रोही) नेपाली किसान आन्दोलनको ऐतिहासिक आवश्यकताको कडिको रुपमा स्थापित हुन पुऱ्यो ।

श्रद्धेय एवम् सह-योद्धा कमरेडहरु, किसान संगठन र आन्दोलनमा समर्पित दिदी बहिनी दाजुभाईहरु, आज हाम्रो देश अग्रगमन र प्रतिगमनको भिषण संघर्षबाट गुज्रिरहेको छ । जनताको जनविद्रोह र जनआन्दोलनबाट हारेका पुनरुत्थानवादी वर्गहरु आज फेरि टाउको उठाउँदै खुलयाम गणतन्त्र र यसको उपलिब्धि हरुको विरुद्धमा विष वमन गर्दै जनतालाई भट्काउने दुस्साहस् गरिरहेका छन् । विगतमा संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र स्थापनार्थ योगदान गरेको कतिपय राजनीतिक दहहरु र तिनका नेताहरु समेतमा गणतन्त्रको संस्थागत विकास र प्राप्त उपलब्धीहरुको रक्ष र थप विकास गर्ने विषयमा अरुची मात्र होइन तिनै पुनरुत्थानवादी शक्ति वर्गहरुलाई बल पुग्नेगरि आफ्नो गतिविधिहरुलाई सञ्चालन गरिहेको छन् । त्यसर्थ परिवर्तकारी राजनैतिक शक्ति , राष्ट्रियता र जनतामाथि भैरहेको चौतर्फी षद्यन्त्र, जालझेल र घोर ावन्दीको विद्धमा सम्पूर्ण अग्रगमन र परि वतर्नकारी शक्तिहरु एकजुट भएर अगाडि बढ्न जरुरी छ भने प्राप्त उपलब्धीहरुको रक्षा र विकास गर्दै समाजवादी क्रान्तिको तैयारीमा जुट्न सम्पूर्ण क्रान्तिकारी शक्तिहरुको प्रमुख कार्यभार बन्न पुगेको यो परिस्थितिमा क्रान्तिकारी किसन आन्दोलनको महत्व र आवश्यकता झनै बढेर गएको छ । नेपालको क्रान्तिकारी किसान आन्दोलनमा जुगेडी किसान संघर्ष (विद्रोह)को युग(युगसम्म महत्व रहिरहने छ । यो ऐतिहासिक ३४ औं किसान संघर्ष दिवसले हामी सबैलाई थप सशक्त र एकतावद्ध भै आन्देनलमा अगाडि बढ्न उत्साह एवम् प्रेरण दिने छ ।

क्रान्तिकारी अभिवादन सहित

चित्रबहादुर श्रेष्ठ
अध्यक्ष
अखिल नेपाल किसान महासंघ
(क्रान्तिकारी केन्द्र)

कृषि यान्त्रीकरणबाट म पनि पीडित भएको छु : अधिकारी

काठमाडौं बैशाख १७, कृषि मेशिनरी संघ (नामिया)को प्रथम साधारणसभा कृषि तथा पशुपन्छि विकास मन्त्री रामनाथ अधिकारि को प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न भएको छ । मन्त्री अधिकारीले नेपालमा कृषि क्षेत्रलाई अगाडि बढाउन कृषि मेशिनरी व्यवसायीहरुको महत्वपूर्ण योगदान रहेको बताएका छन् ।

मन्त्री अधिकारीले नेपालको कृषिलाई यान्त्रीकरणको माध्यमबाट व्यावसायमूखि बनाउँदै लान सके नेपालको कृषिमा आमूल परिवर्तन आउने र हामीले विगतमा भोग्नु परेको समस्याको अन्त्य हुने विश्वास छ । मन्त्री अधिकारीले भने म पनि किसानको छोरो मैले आफैले किनेर लगेको ट्रेक्टर एकपटक प्रयोग गरेपछि मर्मत गर्न नसकेर थन्क्याई राखेको बताए । त्यसकारण पनि आफ्नै देशमा कृषि यन्त्रको विकास गरि कृषि यन्त्रको मर्मत गर्ने व्यवस्था पनि यहीको उत्पादनबाट सम्भव हुने गरि किसानको लागत घटाउनु पर्नेमा जोड दिए ।

कृषि विभागका महानिर्देशक प्रकाश सञ्जेलले कृषि क्षेत्रलाई माथि उठाउन किसानलाई प्रविधिमैत्री बनाउन जरुरी भएको बताएको छ । नीतिगत कृषि ऐनलाई प्रभावकारी बनाउन लागि परेको बताउँदै आउँदा दिनमा किसानको समस्या सरल ढंगले समाधान गर्न सकोस् भन्ने धारणा व्यक्त गर्नु भएको छ ।

एकीकृत कृषि, साना किसानको प्रवर्द्धन, विश्वव्यापीकरण तुलनात्मक लाभ, पुँजी, युवा, साझेदारी नीति निजी क्षेत्र र बजार सञ्चालन, राज्यको अनुदान एकद्धार प्रणाली मार्फत लाने कृषि परामर्श केन्द्रको रुपमा अगाडि बढाउन सोच रहेको बताउनु भएको छ ।

कृषि मेशिनरी संघ (नामिया)का पूर्व अध्यक्ष खोजराज कटुवालले कृषिमा आधुनिकीकरणको शुरुवात भएको धेरै भएको छैन । लिटो खुवाएर नेपालका कृषि उद्योग अगाडि बढ्न सदैन । नेपालको लागि प्रयोग गरिने कृषि यन्त्र आयत्मा बढी केन्द्रीत छ । नेताहरुले नेपाल बनाउँछौं भनेर किन बनाउन सकेनन् ?

तर हामीले कतिपय धेरै यन्त्रहरु नेपालमा बनाउन शुरु गरेको र त्यसको लागि मूल्य पन कम हुन गएको बताउँदैन ७ हजार पर्ने सामान ३५०० रुपैयाँमा बजारमा ल्याउन सफल भएका छौं ।

७ हजार पर्ने यन्त्रलाई ३५ सय मूल्यमा झारेका छौं । सरकारले कच्चा पदार्थ ल्याउन लगानी गर्ने ऋण, र भन्सार छुट लगायत आवश्यक नीतिगत व्यवस्था मिलाउन सरकार लाग्नु पर्ने बताए ।

कृषि यन्त्र अब नेपालमै बनाउने हो । उद्योगको लागि चाहिने कच्चा पदार्थमा सहुलियत कहिले देला ? साथै सबैले कृषि उद्यमी भन्ने आयतलाई मात्र प्राथमिकता दिने गऱ्यो भने देश कहिल्यै पनि समृद्ध बन्न नसक्ने बताए । नीति निर्माण तहमा पुऱ्याउन समन्वय गर्नु पर्छ । त्यस्तो अवस्था नरहेको पनि बताए ।

बाँकी २३ पृष्ठ ......

Asian Development Bank (ADB) has appointed ICIMOD to act as one of three technical implementing partners

Kathmandu june 5 The Asian Development Bank (ADB) has appointed ICIMOD to act as one of three technical implementing partners in a major initiative designed to transform climate and disaster risk reduction in the Hindu Kush Himalaya region.

ICIMOD collaborates with ADB, engineering firm BGC, and a Swiss consortium supported by the Swiss Agency for Development and Co-operation on $6.52M initiative to build resilience in mountains.

'BARHKH' initiative will harness regional and local best-practice alongside Swiss expertise in disaster risk reduction, as minimal damage from last week's glacier landslide disaster in Alpine village Blatten proves impact of Alpine approaches.

Initiative aims to build permanent capacity and increase access to investment and training to save lives and protect infrastructure in vulnerable mountain rang.

ADB's Building Adaptation and Resilience in the Hindu Kush Himalayas (BARHKH) initiative, launched in December 2023, with a total of $6.52 million funding for its first phase, $450,000 of which goes to ICIMOD, seeks to reduce the human and economic risks from the rising intensity and number of climate-induced mountain hazards in the region, including floods, landslides, and glacial lake outburst floods (GLOFs). Switzerland, through the Regional Climate Action Partnership in the Hindu Kush Himalaya, has contributed CHF 2 million ($2.4M) to the BARHKH initiative. In addition, Switzerland is bringing in its decades-long expertise in climate change and disaster risk management through a range of Swiss institutions, including those from the private sector and academia. This collaboration aims to build on global knowledge and enhance regional capacity.

The initiative also seeks to cut the costs of disaster risk reduction for individual governments, promote climate resilient investments, and strengthen community resilience by developing shared data, systems on multi-hazard risks and multi hazard early warning systems, and with improved access to training, knowledge and finance.

The initiative sets out to build permanent regional capacity in interventions that address a spectrum of hazards, from floods, debris flows, landslides, glacial lake outburst floods to permafrost thawing.

nterventions will range from identifying disaster hotspots, reducing exposure, by using multi-hazard risk assessment to inform climate resilient investments, to ramping up early warning for early action, building impact-resistant infrastructure, insurance solutions, and increasing the effectiveness of operations, maintenance and finance plans.

In its first phase, which runs till October 2028, BARHKH focuses on Bhutan and Nepal. Phase two will focus on operationalisation, and scaling the initiative to additional countries, and sectors in the Hindu Kush Himalayan region.

"Our warming world is unleashing devastating hazards in our mountains. Even advanced economies are being stretche-we must act now to scale proven solutions across the HKH and we hugely applaud ADB for this initiative," states Saswata Sanyal, Disaster Risk Reduction Lead at ICIMOD and Project Coordinator for BARHKH for ICIMOD.

"The escalating costs of disaster management and mitigation make it imperative for agencies and governments within and beyond our region to come together like never before -?to ensure as many people and sectors as possible benefit from the best innovations and systems and techniques, at the lowest cost. We're delighted to be among the technical advisers whose insights will advance disaster management and lower risk in this region."

ICIMOD's participation in this

project was confirmed just days ahead of the opening of the Global Platform for Disaster?Risk Reduction (GPDRR), the key fora for disaster risk experts to share knowledge, discuss development and trends. This year's event, which closes tomorrow (6 June) is hosted by the Government of Switzerland.
"Mountain communities around the world, from the Alps to the Andes and the Himalayas, are threatened by increasing intensity and frequency of mountain-related hazards. Their lives, ways of life, culture, and heritage are all threatened," the UN Office for Disaster Risk Reduction wrote in a statement in response to the glacier landslide which struck Switzerland last week.
"This tragedy could have been much worse if not for the quick actions of Swiss authorities, who provided early warning to the village's residents and evacuated them, and their livestock, days ago. This is a testament to the power of disaster risk reduction in reducing loss of life and protecting livelihoods. Over the decades, the?Swiss have developed significant expertise in managing mountain-related disaster risks and have been generously sharing it with countries across the world.
"With the hazard pattern changing so significantly with temperature rise, disaster management in the HKH is not yet where it needs to be," said Declan Magee, Principal Economist and Team Leader BARHKH for ADB. "Huge knowledge exists in this region, and beyond it. This is a first crucial step towards pooling that knowledge base and technical expertise, building the appropriate capacity and leveraging the right investment and planning guidance to save lives, and safeguard economic development.
The press released has published in own authentic portal of ICIMODE. Nepal' Offices.

Significant Investment Opportunities (IRENA :
Director General Francesco

Kathmandu June 2, Abu Dhabi, United Arab Emirates. IRENA lauches a press own statement about the investment in energy sectors.
The Government of Brazil and the International Renewable Energy Agency (IRENA) will co-host the 1st Energy Planning Summit on 3-4 June 2025 at the BNDES Headquarters in Rio de Janeiro. The event will mark the official launch of the Global Coalition for Energy Planning (GCEP), a landmark initiative emerging from Brazil's 2024 G20 Presidency to help close the investment gap in the clean energy transition through improved energy planning.

The Summit and the Coalition will contribute to building momentum ahead of COP30 in Brazil and other key global milestones.
"Although significant investment opportunities exist in emerging markets and developing economies, perceived risks remain a key barrier to investment, particularly from private sources," said IRENA Director General Francesco La Camera. "Brazil has demonstrated how long-term energy planning, which incorporates investment-ready strategies, can help reduce those risks, attract private capital, scale up renewables, and strengthen local supply chains."
"As GCEP Secretariat, IRENA will leverage its near-universal membership and extensive repository of best practices for renewable energy planning and modelling to support countries, particularly in the Global South, in developing energy strategies that align with national development and climate goals."
H.E. Alexandre Silveira, Brazil's Minister of Mines and Energy, said: "Promoting a just and effective energy transition necessarily requires recognizing the leadership of developing countries. By advancing the Global Coalition for Energy Planning, Brazil reaffirms its commitment to multilateral dialogue and to strengthening tools that connect strategic planning, public policy, and financing mechanisms in support of a more inclusive and sustainable energy future."
This high-level event will bring together senior officials from energy planning and finance ministries in a structured dialogue to establish a new global platform for cooperation. Expected outcomes include agreement on priority workstreams, a roadmap for thematic coordination, and an initial mapping of partners ready to collaborate. By demonstrating how robust planning can reduce risks and unlock investment, the Summit aims to strengthen political commitment to use energy planning as a strategic tool to inform national and international development strategies.
Founding members and partners will sign a Letter of Principles at the Summit, outlining the Coalition's shared vision and guiding priorities.

Joint Statement on Sudan convoy attack

ROME/NEW YORK, 3 June 2025 - The United Nations World Food Programme (WFP) and UNICEF condemn an attack on a joint humanitarian convoy near Al Koma, North Darfur last night. Five members of the convoy were killed and several more people were injured. Multiple trucks were burned, and critical humanitarian supplies were damaged.

The convoy, made up of 15 trucks, was attempting to reach children and families in famine-affected El Fasher with life-saving food and nutrition supplies. Following months of escalating violence, hundreds of thousands of people in El Fasher - many of them children - are at high risk of malnutrition and starvation if supplies do not urgently reach them.

As is standard with our humanitarian convoys, the route was shared in advance, and parties on the ground were notified and aware of the location of the trucks. Under international humanitarian law, aid convoys must be protected, and parties have the obligation to allow and facilitate rapid and unimpeded passage of humanitarian relief for civilians in need.

Both agencies demand an immediate end to attacks on humanitarian personnel, their facilities and vehicles - a violation under international humanitarian law.

We call for an urgent investigation and for the perpetrators to be held to account.

We extend our condolences to the families of those killed and our heartfelt sympathy and support to all those injured. It is devastating the supplies have not reached the vulnerable children and families they were intended to. The convoy had travelled over 1,800km from Port Sudan and we were negotiating access to complete the journey to El Fasher when it was attacked.

This latest incident follows a series of attacks on humanitarian operations over the past two years, including last week's bombardment of WFP's premises in El Fasher which damaged a workshop, office building and clinic.

Attacks on humanitarian staff, aid, operations, as well as civilians and civilian infrastructure in Sudan have continued for far too long with impunity. WFP and UNICEF colleagues remain on the ground despite the insecurity, but call for safe, secure operating conditions, and for international humanitarian law to be respected by all parties. The lives of millions in Sudan, including in locations like El Fasher in Darfur, depend on it.

"ललितपुरको समृद्धि र सुशासनको आधार: सम्पदा, संस्कृति सहितको स्मार्ट सेवा र पूर्वाधार"

ललितपुर महानगरपालिकाको कार्यालय

व्यवसाय कर सम्बन्धी अत्यन्त जरुरी सूचना

ललितपुर महानगरपालिका क्षेत्र भित्र सञ्चालनमा रहेको व्यवसाय यस ललितपुर महानगरपालिकामा अनिवार्य रुपमा दर्ता/नविकरण गर्नु हुन अनुरोध गरिन्छ ।

प्रचलित कानुन विपरितका कारोवार /पेशा/व्यवसाय गरेमा वा व्यवसाय सञ्चालन सम्बन्धमा यस कार्यालयले दिएको निर्देशन बारम्बार उल्लघंन गरेमा यस कार्यालयले व्यवसायको दर्ता खारेजी गरि बाँकी बक्यौता कर र अन्य जरिवाना करदाताबाट असुल उपर गरिने छ ।

राजश्स्व प्रशासन महाशाखा

Reflections from Kunming:

MESSAGE FROM THE DIRECTOR GENERAL

I returned from the 56th ICIMOD Board of Governors Meeting in Kunming, China, with a renewed sense of purpose and a deep appreciation for the power of partnership. Hosted with exceptional generosity and care by our Chinese colleagues, this year's Board Meeting went beyond reaffirmation of our shared commitment to the mountains; it became a living showcase of innovation, resilience, and possibility.

Representatives from six of our Regional Member Countries came together to express strong, unified support for ICIMOD's mission. Their endorsement of our role as a regional knowledge and policy hub gives us confidence and responsibility to do more, and to do it better. The ICIMOD-China Partnership session, held alongside the Board Meeting at the Kunming Institute of Botany, was a powerful testament to what meaningful long-term collaboration can achieve.

We saw science in action - research on the cryosphere, air pollution, agricultural innovation, and biodiversity being translated into real-world solutions. We also formalised new collaborations, most notably through a Memorandum of Understanding with the Chinese Research Academy of Environmental Sciences (CRAES), strengthening our collective resolve to tackle air pollution and climate change. These partnerships are about exchanging knowledge and, importantly, about co-creating a future that is sustainable, inclusive, and just.

Farmers have become entrepreneurs, technicians, shareholders, and leaders. Women and youth are actively involved in providing labour and leadership roles.

Our field visits took us beyond the conference room - into the heart of China's remarkable efforts in sustainable mountain development. One of the highlights was the Centre for Mountain Futures (CMF) in Honghe County, a beacon of ecological restoration and innovation. I was particularly inspired by their work on circular agriculture, drought-resistant crops, and - perhaps the most unique - plant-based clothing made from the fibre of native plants identified through the ethnobotanical knowledge of local communities, especially the Hani people. This initiative reduces environmental impact, uplifts local communities, and preserves Indigenous traditions. Research is underway to improve fibre quality, scale sustainable production, and train the next generation of eco-fashion leaders. This is more than a textile project - it is a demonstration of how mountains can produce food and water, and also beauty, culture, and climate-friendly innovation.

We also witnessed how cooperative models like Zhang Liang Flower Farm are transforming lives. What began with just a few farmers has grown into over 2,000 acres of cultivated roses, generating 76.5 million yuan in annual revenue. Yet this is more than a story of economic success - it is one of empowerment, equity, and entrepreneurship. Farmers have become entrepreneurs, technicians, shareholders, and leaders. Women and youth are actively involved in providing labour and leadership roles. In 2024 alone, 73 shareholders received dividends totalling over USD 555,301, with some earning as much as USD 27,817. Members now benefit from multiple income streams: leasing land, employment, dividends, and skill development. This holistic model, combining modern horticulture, cooperative economics, and inclusive development, offers a replicable blueprint for the Hindu Kush Himalaya - particularly for high-value crops, medicinal plants, or agroforestry products.

Equally striking was the Kunyang Phosphate Mine Ecological Restoration Project - a powerful example of how degraded landscapes can be transformed through innovative, company-led initiatives. Once an exhausted phosphate mining zone, the site has been revitalised by Yuntianhua Group, a Fortune 500 agrochemical enterprise, into a thriving high-tech greenhouse complex producing flowers and vegetables for export to markets such as Hong Kong and Japan.

Continue 34 page

Beating plastic pollution in our food systems

Over 12.5 million tonnes of plastic are used annually in agriculture - plus 37 million more in food packaging

TAGS: plastic pollution Sustainable Agriculture waste World Environment Day

KAVEH ZAHEDI - 04 Jun 2025

You don't have to look far to see how plastic has worked its way into every corner of the agrifood system. Seedling trays, mulch films, irrigation tubing, shipping crates, cling wrap. And that's before it even hits the shelves. It's efficient, cheap, and convenient, helping to protect crops and reduce food losses - but it lingers. More than 12.5 million tonnes are used each year in agriculture alone, and another 37 million tonnes in food packaging. Very little of it gets recycled.

Plastic waste doesn't disappear. It breaks down, over years, into particles too small to see. FAO's research confirms that even tiny amounts of plastics can affect water retention, microbial activity, and plant growth. It also finds evidence that microplastics and plastic-associated chemicals can be absorbed by crops, potentially reaching edible parts. These findings - due to be published later in 2025 - reinforce the need for immediate action to reduce plastic inputs in agriculture and protect the health of soils, crops, and consumers.

World Environment Day 2025 offers a chance to take stock. The Food and Agriculture Organization is helping governments, farmers, and industries cut down on plastic waste - through smarter use, better alternatives, and practical changes on the ground that bring better production, better nutrition, a better environment and better lives and don't compromise the bottom line for farmers.

As part of the response, FAO's Provisional Voluntary Code of Conduct built through consultations with governments, scientists, producers, and private companies can guide the sustainable use of plastics in agriculture. It offers clear, actionable advice: reduce where possible, reuse when practical, recycle when safe. It points toward a gradual transition away from short-lived plastics, without putting food security or farmers' incomes at risk.

Too often, these are burned or tossed into fields, releasing toxic residue into the soil and air. FAO is piloting safer disposal methods

One promising frontier is the shift toward bio-based and biodegradable materials - drawn from agricultural residues, organic matter, and natural polymers. FAO supports innovation through bioeconomy to help farmers replace conventional plastics with options that break down safely and support soil health.

Consider the banana sector. Plastic bags, twine, and wraps have long been standard in large plantations. FAO's World Banana Forum has been working with producers and researchers to change that. By sharing practical guidance and exploring alternatives, farmers are beginning to cut down on plastic use and reduce the waste leaking into surrounding environments.

Plastic leaves a lasting trace and can damage soil health even in tiny fragments.

Then there's the issue of pesticide containers. Too often, these are burned or tossed into fields, releasing toxic residue into the soil and air. FAO is piloting safer disposal methods - like the triple-rinse technique - and helping countries establish collection and recycling systems.

Together with the International Atomic Energy Agency, FAO is leading research on microplastic detection in soil. They're using advanced isotopic techniques and working to develop standardized testing methods, so countries can measure the problem and respond effectively.

Concerns don't end with the soil. Microplastics have been found in water, salt, fish, and even some vegetables. FAO has conducted scientific reviews on how these

particles move through agrifood systems, and what they might mean for human health. Research is ongoing, especially around the effects on the gut microbiome, but efforts are already underway to improve testing and keep consumers informed.

National programs are starting to shift practices in real time. In Sri Lanka, FAO's CIRCULAR project, funded by the European Union, is helping reduce single-use packaging and improve retail design. In Kenya and Uruguay, FAO is helping develop greener policies through the FARM programme. The programme combines technical support, farmer outreach, and policy reform to shrink the plastic footprint of agriculture.

The Global Soil Partnership, hosted by FAO, includes the Global Soil Doctors programme - farmer-to-farmer training focused on practical tools to manage soil pollution. Knowledge moves across borders, one field at a time.

Plastic pollution doesn't stop at the shoreline. Fishing gear - lost, abandoned, or discarded - chokes marine ecosystems and threatens coastal economies. FAO has issued guidelines on marking fishing gear to make it traceable and recoverable. Through the GloLitter Partnerships, implemented by IMO in collaboration with FAO, 30 countries are improving waste management in ports, testing cleaner vessel technologies, and tracking sources of marine litter.

FAO's approach is comprehensive. It spans guidelines, field pilots, scientific research, and national policy. Reducing plastic in agrifood systems isn't a single solution - it's a process of rethinking how we grow, move, and consume food in ways that protect people, soils, and oceans alike. Step by step, FAO is working to help countries move toward more sustainable and resilient agrifood systems .

Organics Europe welcomes the recognition of organic farming

BRUSSELS, 14 MAY 2025 - IFOAM Organics Europe welcomes the positive recognition that organic farming is "green by definition" in the CAP simplification proposal presented today by the Commission, as organic systems significantly contribute to the environmental sustainability of the EU agricultural sector.

It is crucial to maintain a clear direction for the transition to sustainable agri-food systems

IFOAM ORGANICS EUROPE

According to Jan Plagge, President of IFOAM Organics Europe: "Simplifying the CAP is welcome, it helps both farmers and national authorities, but it should go hand in hand with stronger incentives for farmers to engage in sustainable production methods, such as organic farming. Simplification should support - not dilute - the transition of the EU agri-food system towards sustainability. It is now crucial that Member States implement this package swiftly and effectively, as the real impact will be measured by what happens on the ground."

Plagge continued: "The recognition of organic farmers as "green by definition" for some conditionality requirements is a step in the right direction, since it provides additional incentives for farmers to invest in ambitious sustainable farming systems. This recognition is essential as organic farmers deliver many public goods that are currently not remunerated adequately by neither the market, nor the CAP."

This is also a recognition that the organic certification system, backed by an ambitious EU Regulation on organic agriculture, is an efficient simplification tool to ensure farm sustainability, both for farmers and for national authorities. Organic agriculture should logically play a more important role in a streamlined future CAP that is expected to focus on incentives.

IFOAM Organics Europe calls on the European Parliament and Council to not use this simplification process to lower the environmental ambitions of the CAP. It is crucial to maintain a clear direction for the transition to sustainable agri-food systems in the EU, and to uphold the environmental performance of the Common Agricultural Policy as a priority to be achieved by better incentivizing and supporting farmers to engage in an ambitious environmental re-design of their farms, that will make them resilient to future social and environmental crises.

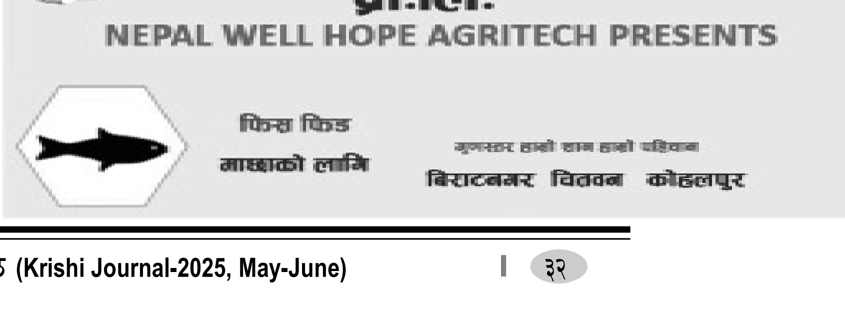

A holy grail in food colour and food safety

Unique natural blue food colouring from Colombia included in Codex food safety standards

A unique natural blue food colouring from the fruit of a semi-deciduous tree growing in the forests of Colombia has become a "holy grail" of food colouring for the food industry.

05/06/2025

It comes from a fruit about the size of a kiwi or a guava, growing on a semi-deciduous tree called the Genipa americana in the forests of Colombia. Opening a new chapter in the chronicle of food safety, it's a "holy grail" in the food industry, the first ever blue food colouring to be natural in origin and resistant to acids.

When the pulp of the unripe jagua fruit is exposed to air, it turns dark blue in colour. The pigment has been widely used by various Indigenous Peoples in South America to paint their skin and dye their clothes, ceramics and some foods. Now it's been hailed by the food industry as the one remaining natural food colour needed to complete the entire spectrum.

Crucially for its commercialization, it was recently included in the Codex Alimentarius, or "Food Code", a collection of standards, guidelines and codes of practice established over 60 years ago by a joint commission of the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) and the World Health Organization (WHO).

The jagua blue food colouring was developed in Colombia by a private company that set about creating and collecting the data needed for the scientific assessment of the safety of this food additive.

After a thorough scientific evaluation and confirmation that it was a product for which there was a need, jagua blue has been permitted for use under the Codex standard governing food additives, which covers everything from confectionery to breakfast cereals.

Inclusion of jagua blue in the Codex Alimentarius food safety standards has potential to boost Indigenous Peoples' livelihoods and help conserve biodiversity.

For Colombia, the jagua blue standard is a big deal. Officials there predict that the inclusion of jagua blue in the Codex Alimentarius can help improve the economic well-being of Indigenous Peoples who have used the colorant for generations. Particularly hoping to benefit are the Emberá Indigenous Peoples, many of whom have traditionally lived on the riverbanks of the densely forested northwestern Chocó region.

Whatever the production model, Colombia hopes the safety standard can open up new markets and opportunities as well as drive biodiversity conservation and the adoption of sustainable agricultural practices.

From a food safety perspective, the inclusion in the Codex Alimentarius is clearly of great significance and is "an illustration of the dizzying variety of foods and food ingredients which circulate all around the globe today and for which the Codex food code plays an essential role in making sure that consumers and traders can feel confident about their safety and quality," says Sarah Cahill, Secretary of the FAO/WHO Codex Alimentarius Commission. "Good science and risk assessment are key to ensuring that Codex can play that essential role."

Codex Alimentarius texts protect consumer health and ensure fair practices in international food trade. This trade across the planet has existed for thousands of years but over the last century the amount of food traded internationally has grown exponentially.

Because of the profound implications for the consumer public and for markets, setting standards for jagua blue or other food stuff is no simple business.

Is a food safe or not?

The process of setting standards for something like jagua blue or anything else, because it has such profound implications for the consumer public and for the markets, is no simple or quick business.

The way scientists go about it is by making an evidence-based study of all possible hazards that a foodstuff might present. They then assess any possible risk to consumers by combining that with the information about the amount consumed and toxicological data on the maximum levels at which there is no unacceptable risk to humans.

The toxicological assessment and establishment of specifications for jagua blue was carried out by a joint FAO/WHO expert committee, which took several years to reach a final agreement on the all-important safety parameters.

All Codex texts are underpinned by science, as exemplified by the process which jagua blue went through.

Science, plus the core values of transparency, inclusivity, collaboration and consensus building, are all fundamental to maintaining the Codex Alimentarius Commission's key role as the international reference for food safety and the primary source of science-based food standards for many countries. It also helps underpin FAO's unique role of overseeing all aspects of the food chain and making sure that all of us can feel more confident about the food we eat.

Refllection ....

This project exemplifies the potential of public-private partnerships in advancing ecological restoration while promoting economic diversification and rural revitalisation. It also highlights how corporate leadership can play a pivotal role in sustainable development, particularly in mountainous and hilly regions.

Visits to jasmine farms and tea producers further illustrated how sustainable farming and value addition can drive rural transformation and support livelihoods in fragile environments.

Across all these experiences, one common thread stood out: innovation rooted in community and development grounded in sustainability. China's emphasis on integrating science, tradition, and enterprise offers valuable lessons for all of us working across the Hindu Kush Himalaya.

As we move forward, let us continue to build on these partnerships with all our Regional Member Countries. Let us stay inspired by what is possible when knowledge, commitment, and cooperation come together. And let us carry forward the stories, lessons, and energy from Kunming into our collective journey toward a more resilient and prosperous mountain future. Sincerely, Pema Gyamtsho, Director General, International Centre for Integrated Mountain Development.

EU Water Resilience Strategy

BRUSSELS, 16 MAY 2025 - Following the leak of the European Commission's draft Water Resilience Strategy, IFOAM Organics Europe welcomes the draft's prioritisation of nature-based solutions but expresses concern over the lack of concrete action to effectively protect water resources from pollution from pesticides, and the minimal attention paid to organic farming specifically, despite its well-documented benefits for water quality, availability, and resilience.

"Organic farming is one of the most effective tools we have to reduce water pollution, improve soil health

and increase resilience to drought and floods," said Jan Plagge, President of IFOAM Organics Europe. "It is disappointing to see this potential largely overlooked in the draft. We strongly urge the Commission to recognise organic's contribution more clearly in the final strategy, especially in relation to the current and future CAP."

Organic farming delivers concrete, measurable benefits for water resilience:

" Eliminates synthetic pesticides and associated pollution.

" Cuts nitrate leaching by 28-39% by banning synthetic fertilisers.

" Improves soil health, increasing organic matter by 35%, which boosts water retention.

" Enhances infiltration by up to 256% and water storage by up to 100%. Strengthens climate resilience, with organic yields surpassing conventional crop yields by up to 90% during drought years.

" Critically, organic is cheaper for society. The cost of groundwater pollution for a hectare of conventional potatoes is estimated at €1,298, while for organic potatoes it is just €0.40.

The Water Resilience Strategy draft falls short on decisive action on one of the most critical and ongoing threats to Europe's water systems: pesticide pollution. Despite agricultural pollution, including from pesticides, being responsible for one third of the pressures on EU ground- and surface water, the leaked strategy does not propose concrete actions to protect water bodies from harmful substances like PFAS found in pesticides and to systematically reduce the use of synthetic pesticides in agriculture.

IFOAM Organics Europe welcomes the strategy's commitment to research and innovation, particularly the proposed R&I strategy and science-policy interface platform. However, we call for a dedicated budget line to fund sustainable agricultural practices such as organic farming, ensuring their broad development and implementation across the EU.

As the strategy is still in draft form, we remain hopeful that the Commission will correct this oversight. IFOAM Organics Europe stands ready to work constructively with the Commission to ensure that the final Water Resilience Strategy recognises the role of organic farming as a cornerstone of a water-secure, climate-resilient Europe.

Stockholm Convention agree to phase out the Highly Toxic Pesticide Chlorpyrifos

Press
Release
May 5, 2025

"Geneva, May 2025: On Friday, the Conference of the Parties (COP) to the Stockholm Convention adopted the decision to list chlorpyrifos in Annex A of the Convention with time-limited specific exemptions, thereby agreeing to the global elimination of uses of this highly hazardous pesticide. Parties tripled the number of exemptions from the seven uses originally recommended by the Persistent Organic Pollutants Review Committee (POPRC) to 22 uses, without the POPRC experts' review.

"Chlorpyrifos is an organophosphate pesticide known for its damaging effects on the human nervous system. Chlorpyrifos is highly toxic, and there is strong evidence in humans that prenatal exposure causes adverse effects on neurodevelopment, and that there is no safe dose of exposure. According to the 2024 PAN Consolidated List of Bans, the chemical is already banned in at least 44 countries across the globe.

"Dr Emily Marquez, Senior Scientist, PAN North America, highlighted, "PAN advocated for listing chlorpyrifos with no exemptions, as we've campaigned for decades to stop the use of this dangerous pesticide. The POPRC experts discuss the scientific evidence supporting any specific exemptions requested by Parties. Instead, Parties wishing to dodge the POPRC's process submitted their requests during the COP, and these were accepted without any evaluation. PAN urges all Parties to respect the scientific committee's guidancem because protecting the scientific integrity of the POPRC process protects the Convention's integrity. That is our guarantee to protect us and future generations from the impacts of persistent organic pollutants".

"Jayakumar Chelaton, Chair, PAN International, said, "The years of work of members and regional centres along with PAN International across the globe with communities impacted and poisoned by chlorpyrifos got a promise of a toxic-free future from the Stockholm Convention this week. The promise is, however, blurred by a few countries that added exemptions without review for protecting companies' profits, thus weakening science-based decision-making. We failed to protect the future for our children. We urge countries that care for people to stop all uses and uphold listing in the Stockholm Convention Annex A without any exemptions".

"Alia Diyana, Project Coordinator of PAN Asia Pacific, also reflected, "This hard-won progress is overshadowed by last-minute requests for additional exemptions, despite the availability of safer alternatives. These exemptions continue to put people at risk, especially in parts of Asia where chlorpyrifos is still being used. With its persistent and bioaccumulative nature, chlorpyrifos does not stay within borders. It moves through the environment, enters women's breast milk, and harms babies' brain development even before birth".

"Maimouna DIENE, Coordinator, PAN Africa, said, "More than 95% of pesticides now being used in East Africa to fight locust swarms are scientifically proven to cause harm to humans and other organisms such as birds and fish. Half of the locust control pesticides delivered in East Africa contain chlorpyrifos, a pesticide linked to brain damage in children and fetuses, and wipes out honey bees and pollinators, which is banned in the EU".

""In Latin America, chlorpyrifos has been banned in Colombia, Peru, Nicaragua, Chile and Argentina, and there are wide examples that agroecological alternatives exist ", said Maria Carcamo from RAPAL Uruguay and Fernando Bejarano from RAPAM Mexico. They added "the list of exemptions for the global elimination of this neurotoxic insecticide grows as requested by countries like Uruguay to control some pests in maize, and Costa Rica, for the use in pineapple, despite documented alternatives existing".

"Dileep Kumar, CEO, PAN India, highlighted, "The approach by a few parties requesting more exemptions despite having effective and viable alternatives, bypassing the scientific assessment and process followed by the POPRC, is more than disappointing. We urge Parties that have requested exemptions to start implementing non-chemical alternatives and agroecology-based farming practices to eliminate the use of chlorpyrifos as soon as possible. Otherwise, this will reduce the burden of this chemical on farmers, consumers, children, as well as the environment".

"As we transition the week from Stockholm Convention negotiations to the negotiations of the Rotterdam Convention, another important convention that requires Informed consent and restriction in the trade of hazardous chemicals, PAN-International requests all parties to list Chlorpyrifos under Annex 3 of the Rotterdam Convention.

Uzbekistan and IFAD to strengthen family farmers and dairy sector

Press release | 28 April 2025
Communication Analyst, Near East, North Africa, Europe and Central Asia

Washington/Tashkent, 28 April 2025 - The International Fund for Agricultural Development (IFAD) and the Government of Uzbekistan recently launched in Washington a new investment worth US$47.4 million that will target vulnerable dairy farmers. The Dairy Value Chain Development Project - Phase II (DVCDP II) will increase dairy farmers' earning potential and contribute to better food security and nutrition in five regions of Uzbekistan.

DVCDP II will continue investing in the Jizzakh and Kashkadarya regions, while also expanding into Sirdarya, Samarkand and Surkhandarya. The project is designed to improve rural livelihoods by strengthening the dairy value chain, boosting productivity, and supporting sustainable development among dairy smallholder producers. It aims to reach around 31,000 households. Around 40 per cent of project participants will be women, and 30 per cent will be youth. The project will focus on household farmers, dehkan (smallholder) farmers, and vulnerable groups within the dairy value chain including people with disabilities and returning migrants.

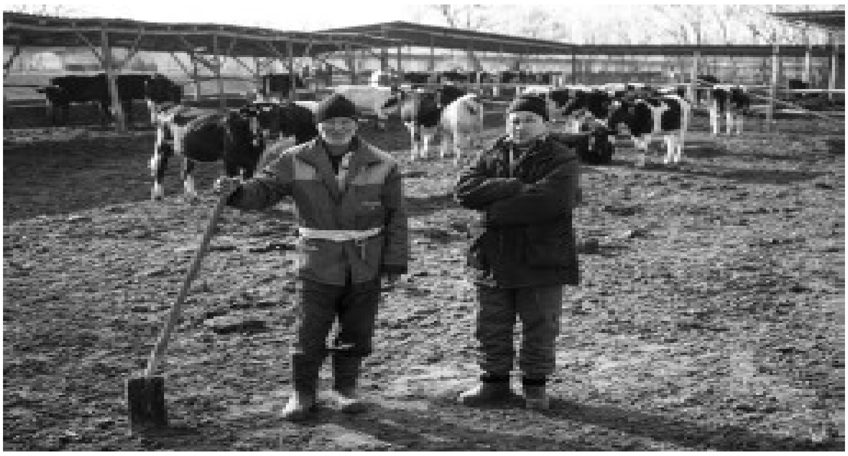

"By helping connect Uzbekistan's most vulnerable dairy farmers to resources and markets, this agreement underscores our vision of a more inclusive, productive, and resilient rural economy," said IFAD President Alvaro Lario.

"We deeply value our partnership with the Government of Uzbekistan. This project will further improve the lives of small-scale producers,

"We deeply value our partnership with the Government of Uzbekistan. This project will further improve the lives of small-scale producers, foster economic growth and drive competitiveness of the value chain across the whole region."

The new project marks a significant step forward in the collaboration established between IFAD and Uzbekistan since 2011, when the country joined IFAD. DVCDP II will build on the success of the first phase of the project, which ran from 2017 to 2023, supporting 117,367 Uzbek households with total financing of US$50 million.

IFAD's investments in the horticulture and dairy sectors of Uzbekistan have attracted significant interest from private sector and development partners eager to transform agricultural markets. These investments have also supported vulnerable farmers with adapting to challenging climatic conditions.

In response to ongoing global challenges-including conflict, water scarcity, and inflation-IFAD remains committed to empowering rural populations. Over the past decade, IFAD's investment in Uzbekistan has grown into the largest country portfolio in Central Asia, with a total of US$480.36 million, reaching over 550,800 rural households.

This latest investment is part of IFAD's ongoing Country Strategic Opportunities Programme for Uzbekistan (2023-2027), which reinforces the Fund's work to supporting small-scale producers and advancing agricultural diversification across the country.

For more information on IFAD's work in Uzbekistan.

Note to editors

Household farmers are individuals who utilize plots of land within their properties for farming purposes. In contrast, smallholder farmers are those who have access to up to 5 hectares of land for agricultural activities.

Follow IFAD on Facebook, Instagram, LinkedIn, TikTok, X, YouTube.

Press Release No.: IFAD/27/2025

IFAD is an international financial institution and a United Nations specialized agency. Based in Rome - the United Nations food and agriculture hub - IFAD invests in rural people, empowering them to reduce poverty, increase food security, improve nutrition and strengthen resilience. Since 1978, we have provided more than US$25 billion in grants and low-interest loans to fund projects in developing countries

कृषि उत्पादन बढाऔं ।

- ♦खेतबारी बाँझो नराखौं, उत्पादनमा जोड दिऔं,
- ♦जैविक मल र जैविक विषादीको प्रयोग बढाऔं,
- ♦स्थानीय बिउविजन तथा रैथाने बालीको संरक्षण गरौं,
- ♦प्राङ्गारिक वस्तुको उत्पादन र उपभोगलाई प्रवर्द्धन गरौं,
- ♦कृषि तथा पशुपन्छिपालन सम्बन्धी तालिम, गोष्ठी, सेमीनारमा सहभागी होऔं,
- ♦कृषि अनुदानको सही उपयोग गरौं,
- ♦बाली तथा पशुपन्छिमा समस्या देखिए कृषि प्राविधिकसँग सल्लाह, सुझाव लिऊँ ।

कृषि पेशालाई सम्मान गरौं, कृषकलाई प्रोत्साहन गरौं ।

नेपाल सरकार

विज्ञापन बोर्ड